

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 49-51, ст.376) (Із змінами, внесеними згідно із Законами [N 1878-IV](#) від 24.06.2004, ВВР, 2004, N 49, ст.528 [N 2153-IV](#) від 04.11.2004, ВВР, 2005, N 2, ст.42 [N 2287-IV](#) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 6, ст.137 [N 2291-IV](#) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 6, ст.141 [N 2343-IV](#) від 13.01.2005, ВВР, 2005, N 9, ст.184 [N 2505-IV](#) від 25.03.2005, ВВР, 2005, N 17, N 18-19, ст.267 [N 2613-IV](#) від 31.05.2005, ВВР, 2005, N 25, ст.339 [N 2658-IV](#) від 16.06.2005, ВВР, 2005, N 29, ст.382) (Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду [N 8-пн/2005](#) від 11.10.2005) (Із змінами, внесеними згідно із Законами [N 3057-IV](#) від 03.11.2005, ВВР, 2006, N 4, ст.61 [N 3058-IV](#) від 03.11.2005, ВВР, 2006, N 4, ст.62 [N 3108-IV](#) від 17.11.2005, ВВР, 2006, N 1, ст.18 [N 3235-IV](#) від 20.12.2005, ВВР, 2006, N 9, N 10-11, ст.96 [N 3297-IV](#) від 10.01.2006, ВВР, 2006, N 16, ст.136 [N 3456-IV](#) від 22.02.2006, ВВР, 2006, N 27, ст.234 [N 3591-IV](#) від 04.04.2006, ВВР, 2006, N 37, ст.318 [N 32-V](#) від 26.07.2006, ВВР, 2006, N 39, ст.331 [N 67-V](#) від 03.08.2006, ВВР, 2006, N 40, ст.346 [N 364-V](#) від 16.11.2006, ВВР, 2007, N 2, ст.16 [N 436-V](#) від 12.12.2006, ВВР, 2007, N 9, ст.72 [N 489-V](#) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66 [N 827-V](#) від 22.03.2007, ВВР, 2007, N 25, ст.342 [N 857-V](#) від 03.04.2007, ВВР, 2007, N 27, ст.361 [N 996-V](#) від 27.04.2007, ВВР, 2007, N 33, ст.439) (Додатково див. Рішення Конституційного Суду [N 4-пн/2007](#) від 18.06.2007 [N 6-пн/2007](#) від 09.07.2007) (Із змінами, внесеними згідно із Законами [N 107-VI](#) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року) (Додатково див. Рішення Конституційного Суду [N 10-пн/2008](#) від 22.05.2008) (Із змінами, внесеними згідно із Законами [N 309-VI](#) від 03.06.2008, ВВР, 2008, N 27-28, ст.253 [N 345-VI](#) від 02.09.2008, ВВР, 2008, N 42-43, ст.293 [N 639-VI](#) від 31.10.2008, ВВР, 2009, N 14, ст.181 - зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року [N 795-VI](#) від 24.12.2008, ВВР, 2009, N 16, ст.221 [N 799-VI](#) від 25.12.2008, ВВР, 2009, N 18, ст.247) (Установити, що у 2004 році сплата страхових внесків, передбачених цим Законом, сільськогосподарськими підприємствами - платниками фіксованого сільськогосподарського податку здійснюється у розмірах та порядку, встановлених Законом України "Про фіксований сільськогосподарський податок" згідно із Законом [N 1344-IV](#) від 27.11.2003, ВВР, 2004, N 17-18, ст.250) (Установити на 2005 рік фіксований розмір страхових внесків на загальнообов'язкове державне страхування для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок), та членів сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, у розмірі мінімального страхового внеску, визначеного цим Законом, на місяць на кожну особу згідно із Законом [N 2285-IV](#) від 23.12.2004, ВВР, 2005, N 7-8, ст.162) (Установити, що розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених у 2006 році відповідно цього Закону, не може перевищувати 12 мінімальних пенсій завіком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 цього Закону, згідно із Законом [N 3235-IV](#) від 20.12.2005) (Установити, що з 1 січня 2007 року максимальний розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2006-2007 роках відповідно до цього Закону не може перевищувати 12 мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 цього Закону, а по інших категоріях пенсіонерів розмір пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених (перерахованих) у 2007 році, не може перевищувати 10 тисяч гривень на місяць згідно із Законом [N 489-V](#) від 19.12.2006) (Установити, що у 2007 році працюючим пенсіонерам, на яких поширюється дія цього Закону, достроково призначена пенсія за віком (з урахуванням підпункту "г" пункту 1 статті 26 Закону України "Про зайнятість населення", пункту "в" частини другої статті 12 Закону України "Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему" та статті 21 Закону України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні") у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого законодавством для відповідної категорії осіб, не виплачується згідно із Законом [N 489-V](#) від 19.12.2006; додатково див. Рішення Конституційного Суду [N 4-пн/2007](#) від 18.06.2007 (в частині, що стосується професійних суддів та працівників апарату судів); Рішення Конституційного Суду [N 6-пн/2007](#) від 09.07.2007) (Встановити, що у 2008 році пенсії, призначені згідно із цим Законом із застосуванням показників середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України за 2002-2005 роки, підлягають перерахунку з 1 січня 2008 року із урахуванням показника середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за 2006 рік, що застосовується для обчислення пенсій згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007)

Цей Закон, розроблений відповідно до [Конституції України](#) та [Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування](#), визначає принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій, надання соціальних послуг з коштів Пенсійного фонду, що формуються за рахунок страхових внесків роботодавців, бюджетних та інших джерел, передбачених цим Законом, а також регулює порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, передбаченим цим Законом.

Зміна умов і норм загальнообов'язкового державного пенсійного страхування здійснюється виключно шляхом внесення змін до цього Закону.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

актуарні розрахунки - фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що містить прогноз фінансових потоків, оцінку фінансових зобов'язань, довгостроковий прогноз стану та стабільності системи, докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у цій системі;

довічна пенсія з коштів Накопичувального пенсійного фонду (далі - довічна пенсія) - пенсійна виплата, сума якої визначається в договорі страхування довічної пенсії та сплачується у визначеному законом порядку застрахованій особі після досягнення нею пенсійного віку або членам її сім'ї чи спадкоємцям у випадках, передбачених цим Законом;

застрахована особа - фізична особа, яка відповідно до цього Закону підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

зберігач - банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та відповідає вимогам цього Закону щодо зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду;

коефіцієнт страхового стажу - величина, що визначається відповідно до цього Закону для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

компанія з управління активами - юридична особа, яка здійснює управління активами на підставі ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині управління пенсійними активами та обирається за результатами тендера;

мінімальна пенсія - державна соціальна гарантія, розмір якої визначається цим Законом;

мінімальний страховий внесок - сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір страхового внеску, встановлених законом на день отримання заробітної плати (доходу);

накопичувальний пенсійний рахунок - частина персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, яка відображає стан

пенсійних активів застрахованої особи в накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

Накопичувальний пенсійний фонд (далі - Накопичувальний фонд) - цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до цього Закону, акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, а у випадках, передбачених цим Законом, членам їхніх сімей чи спадкоємцям та на інші цілі, передбачені цим Законом;

недержавний пенсійний фонд - недержавний пенсійний фонд, який створений та діє відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення;

непрацездатні громадяни - особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку або визнані інвалідами, у тому числі діти-інваліди, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до цього Закону;

одиниця пенсійних активів Накопичувального фонду (далі - одиниця пенсійних активів) - одиниця виміру загальної вартості пенсійних активів Накопичувального фонду, що накопичені та обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, яка застосовується для визначення вартості пенсійних активів на момент їх оцінки;

одноразова виплата - пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та в інших випадках на умовах та в порядку, визначених цим Законом за рахунок коштів Накопичувального фонду;

основні напрями інвестиційної політики - документ, який відповідно до вимог цього Закону визначає напрями та обмеження інвестування коштів Накопичувального фонду, рівні інвестиційного доходу, суми коштів на адміністративні витрати, видатки на фінансування оплати договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат у відповідному році;

пенсійні виплати - грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати;

пенсія - щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом;

пенсійні активи Накопичувального фонду (далі - пенсійні активи) - грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані відповідно до цього Закону в Накопичувальному фонді;

пенсіонер - особа, яка відповідно до цього Закону отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи у випадках, передбачених цим Законом;

персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - персоніфікований облік) - організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в порядку, визначеному цим Законом;

пов'язана особа:

юридична особа, яка здійснює контроль за відповідною юридичною особою або контролюється відповідною юридичною особою, або перебуває під спільним контролем з такою юридичною особою;

фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за відповідною юридичною особою. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік (дружина), діти або батьки як фізичної особи, так і її чоловіка (дружини), а також чоловік (дружина) будь-кого з дітей або батьків фізичної особи;

посадова особа відповідної юридичної особи, уповноважена виконувати від імені юридичної особи юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин, а також члени сім'ї такої посадової особи.

Під здійсненням контролю в цьому Законі слід розуміти володіння безпосередньо або через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій), що становить не менш як 20 відсотків статутного фонду юридичної особи, або управління найбільшою кількістю голосів у органі управління юридичної особи. Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного фонду юридичної особи (голосів у органі управління) визначається як загальний обсяг корпоративних прав, що належать такій фізичній особі, членам її сім'ї та юридичним особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї;

представники застрахованих осіб - профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники);

представники роботодавців - організації роботодавців, їх об'єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники);

професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів - професійна діяльність, що розуміється в значенні, визначеному Законом України ["Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні"](#) та пов'язана з управлінням пенсійними активами Накопичувального фонду з метою збереження їх вартості та отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб;

Рада Накопичувального фонду - вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що створюється та діє в порядку, визначеному цим Законом;

роботодавець - власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання; фізична особа, яка використовує працю найманих працівників (у тому числі іноземців, які на законних підставах працюють за наймом в Україні); власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародної), філії та представництва, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

соціальні послуги - послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, визначених цим Законом;

страховий стаж - період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та/або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно із цим Законом і за який сплачено страхові внески;

страхові внески - кошти відрахувань на соціальне страхування та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені згідно із законодавством, що діяло раніше; кошти, сплачені на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до цього Закону;

страхова організація - юридична особа, виключним видом діяльності якої є страхування життя, має відповідну ліцензію, видану в порядку, встановленому законодавством, та здійснює страхування і виплату довічних пенсій;

страхувальники - роботодавці та інші особи, які відповідно до цього Закону сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

тендер - відкритий конкурс, порядок організації та проведення якого визначається цим Законом;

уповноважений банк - банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду;

чиста вартість одиниці пенсійних активів - вартість одиниці пенсійних активів, що визначається в порядку, передбаченому цим Законом, шляхом ділення чистої вартості пенсійних активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів на день розрахунку;

чиста вартість пенсійних активів - різниця між вартістю пенсійних активів на день проведення розрахунку та загальною сумою зобов'язань Накопичувального фонду, що підлягають виконанню на день проведення розрахунку, яка розраховується за методикою та в порядку, визначеному Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Національним банком України.

[Стаття 2.](#) Структура системи пенсійного забезпечення в Україні

1. Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів.

Перший рівень - солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом.

Другий рівень - накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

2. Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

3. Для окремих категорій громадян законами України можуть встановлюватися умови, норми і порядок їх пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і недержавного пенсійного забезпечення.

4. Громадяни України можуть бути учасниками та отримувати пенсійні виплати одночасно з різних рівнів системи пенсійного забезпечення в Україні та отримання пенсійних виплат встановлюються законами з питань пенсійного забезпечення.

Питання участі іноземців і осіб без громадянства в системі пенсійного забезпечення в Україні та участі громадян України в іноземних пенсійних системах регулюються відповідно цим Законом, іншими законами з питань пенсійного забезпечення та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

[Стаття 3.](#) Суб'єкти системи пенсійного забезпечення в Україні

1. Суб'єктами солідарної системи є:

застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, - члени їхніх сімей та інші особи;

страхувальники;

Пенсійний фонд;

уповноважений банк;

підприємства, установи, організації (далі - організації), що здійснюють виплату і доставку пенсій.

2. Суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є:

особи, від імені та на користь яких здійснюється накопичення та інвестування коштів;

підприємства, установи, організації та фізичні особи, що здійснюють перерахування внесків до системи накопичувального пенсійного забезпечення;

Накопичувальний фонд;

недержавні пенсійні фонди;

юридичні особи, які здійснюють адміністративне управління Накопичувальним фондом і недержавними пенсійними фондами та управління їх пенсійними активами;

зберігач;

страхові організації.

Інші суб'єкти системи накопичувального пенсійного забезпечення можуть бути визначені законами України.

[Стаття 4.](#) Законодавство про пенсійне забезпечення в Україні

1. Законодавство про пенсійне забезпечення базується на [Конституції України](#), складається з [Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування](#), цього Закону, закону про недержавне пенсійне забезпечення, законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення, міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (далі - закони про пенсійне забезпечення), а також інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до законів про пенсійне забезпечення, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про пенсійне забезпечення, то застосовуються норми міжнародного договору.

3. Виключно законами про пенсійне забезпечення визначаються:

види пенсійного забезпечення;

умови участі в пенсійній системі чи її рівнях;

пенсійний вік для чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на отримання пенсійних виплат;

джерела формування коштів, що спрямовуються на пенсійне забезпечення;

умови, норми та порядок пенсійного забезпечення;

організація та порядок здійснення управління в системі пенсійного забезпечення.

[Стаття 5.](#) Сфера дії Закону

1. Цей Закон регулює відносини, що виникають між суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Дія інших нормативно-правових актів може поширюватися на ці відносини лише у випадках, передбачених цим Законом, або в частині, що не суперечить цьому Закону.

2. Виключно цим Законом визначаються:

принципи та структура системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

коло осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;

платники страхових внесків, їх права та обов'язки;

порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, стягнення заборгованості за цими внесками;

види пенсійних виплат;

умови набуття права та порядок визначення розмірів пенсійних виплат;

пенсійний вік чоловіків та жінок, при досягненні якого особа має право на призначення пенсії за віком;

мінімальний розмір пенсії за віком;

порядок здійснення пенсійних виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням;

порядок використання коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

організація та порядок здійснення управління в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

[Стаття 6.](#) Соціальні виплати непрацездатним громадянам

1. Непрацездатні громадяни крім пенсійних виплат із системи пенсійного забезпечення мають право отримувати доплати, надбавки та підвищення до зазначених виплат, додаткову пенсію в порядку та за рахунок коштів, визначених законодавством.

2. У разі якщо сукупність виплат, зазначених у частині першій цієї статті, разом з пенсійними виплатами із системи пенсійного забезпечення

та іншими доходами не досягають розміру прожиткового мінімуму, визначеного законом для непрацездатних громадян, такі громадяни мають право на отримання державної соціальної допомоги в порядку, розмірах та за рахунок коштів, визначених законом.

Стаття 7. Принципи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється за принципами:
законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) та інших підставах, передбачених законодавством, а також осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності;
права на добровільну участь у системі загальнообов'язкового пенсійного страхування осіб, які відповідно до цього Закону не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;
заінтересованості кожної працездатної особи у власному матеріальному забезпеченні після виходу на пенсію;
рівноправності застрахованих осіб щодо отримання пенсійних виплат та виконання обов'язків стосовно сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
диференціації розмірів пенсій залежно від тривалості страхового стажу та розміру заробітної плати (доходу);
солідарності та субсидування в солідарній системі;
фінансування видатків на виплату пенсій, надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків, бюджетних коштів і коштів цільових фондів;
спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду для здійснення оплати договорів страхування довічної пенсії і одноразової виплати залежно від розмірів накопичень застрахованої особи з урахуванням інвестиційного доходу;
державних гарантій реалізації застрахованими особами своїх прав, передбачених цим Законом;
організації управління Пенсійним фондом на основі паритетності представників від застрахованих осіб, роботодавців та держави і на засадах гласності, прозорості та доступності його діяльності;
обов'язковості фінансування за рахунок коштів Пенсійного фонду витрат, пов'язаних з виплатою пенсій та наданням соціальних послуг, в обсягах, передбачених цим Законом;
цільового та ефективного використання коштів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
відповідальності суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування за порушення норм цього Закону, а також за невиконання або неналежне виконання покладених на них обов'язків.

2. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Стаття 8. Право громадян України на отримання пенсійних виплат та соціальних послуг

1. Право на отримання пенсій та соціальних послуг із солідарної системи мають:

1) громадяни України, які застраховані згідно із цим Законом та досягли встановленого цим Законом пенсійного віку чи визнані інвалідами в установленому законодавством порядку і мають необхідний для призначення відповідного виду пенсії страховий стаж, а в разі смерті цих осіб - члени їхніх сімей, зазначені у статті 36 цього Закону, та інші особи, передбачені цим Законом;

2) особи, яким до дня набрання чинності цим Законом була призначена пенсія відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення" (крім соціальних пенсій) або була призначена пенсія (щомісячне довічне грошове утримання) за іншими законодавчими актами, але вони мали право на призначення пенсії за Законом України "Про пенсійне забезпечення" - за умови, якщо вони не отримують пенсію (щомісячне довічне грошове утримання) з інших джерел, а також у випадках, передбачених цим Законом, - члени їхніх сімей.

2. Право на отримання довічної пенсії та одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду мають застраховані особи і члени їхніх сімей та/або спадкоємці на умовах та в порядку, визначених цим Законом.

3. Особи, які не підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, але добровільно сплачували страхові внески в порядку та розмірах, встановлених цим Законом, до солідарної системи та/або накопичувальної системи пенсійного страхування, мають право на умовах, визначених цим Законом, на отримання пенсії і соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду та/або отримання довічної пенсії чи одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду.

4. Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування нарівні з громадянами України на умовах та в порядку, передбачених цим Законом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 9. Види пенсійних виплат і соціальних послуг

1. Відповідно до цього Закону за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

1) пенсія за віком;

2) пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);

3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника.

2. За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

1) довічна пенсія з установленим періодом;

2) довічна обумовлена пенсія;

3) довічна пенсія подружжя;

4) одноразова виплата.

3. У солідарній системі надаються соціальні послуги за рахунок коштів Пенсійного фонду.

До соціальних послуг, передбачених цим Законом, належить допомога на поховання пенсіонера.

Стаття 10. Право вибору пенсійних виплат

1. Особі, яка має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника), призначається один із цих видів пенсії за її вибором.

2. Особі, яка має право на довічну пенсію, призначається один з видів довічної пенсії за її вибором.

Стаття 11. Особи, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню

Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

1) громадяни України, іноземці (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб (включаючи юридичних та фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент) на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру;

2) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств, у тому числі тих, які обрали

особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент);

3) фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності.

До членів сімей фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, належать: дружина (чоловік), батьки, діти та інші утриманці, які досягли 15 років, не перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з такою фізичною особою - суб'єктом підприємницької діяльності, але разом з ним здійснюють підприємницьку діяльність і отримують частину доходу від заняття цією діяльністю;

4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно - займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності;

5) громадяни України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

6) громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

7) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді;

8) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

9) працівники воєнізованих формувань, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкування, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби, створеної відповідно до законодавства на постійній основі;

(Пункт 9 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 3297-IV](#) від 10.01.2006)

10) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;

11) особи, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України "[Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності](#)", крім осіб, які отримують виплати у зв'язку зі смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсії по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

12) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій (без збереження заробітної плати та з отриманням стипендії відповідно до законодавства);

13) особи, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

14) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також непрацюючі працездатні особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за престарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства;

15) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності;

(Пункт 16 статті 11 виключено на підставі Закону [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

17) військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби), особи рядового і начальницького складу;

(Статтю 11 доповнено пунктом 17 згідно із Законом [N 857-V](#) від 03.04.2007)

18) батьки - вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства.

(Статтю 11 доповнено пунктом 18 згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням

Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)

Стаття 12. Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Особи, які досягли 16-річного віку та не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до статті 11 цього Закону, у тому числі іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, мають право на добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Зазначені особи можуть брати добровільну участь у солідарній системі або в накопичувальній системі пенсійного страхування, або одночасно в обох системах.

2. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування протягом терміну, визначеного в договорі про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, але не менше одного року.

3. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, подають до територіального органу Пенсійного фонду за місцем проживання відповідну заяву за [формою](#), встановленою правлінням Пенсійного фонду, та документи за затвердженим ним переліком.

Територіальний орган Пенсійного фонду, що отримав заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, має право перевіряти викладені в заяві відомості та вимагати від особи, яка подала заяву, документи, що підтверджують зазначені відомості.

З особою, яка подала заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, територіальним органом Пенсійного фонду в термін не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання заяви укладається договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - договір про добровільну участь) відповідно до [типового договору](#), що затверджується правлінням Пенсійного фонду.

4. Договір про добровільну участь повинен містити:

назву документа;

відомості про особу, які відповідно до цього Закону вносяться до системи персоналізованого обліку;

вид системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у якій особа братиме участь;

термін дії договору;

розмір та порядок сплати страхових внесків;

умови набуття застрахованою особою права на пенсійні виплати відповідно до цього Закону;

умови розірвання договору;

права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;

інші умови за згодою сторін або передбачені типовим договором про добровільну участь, що не суперечать цьому Закону.

5. Договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата застрахованою особою страхових внесків за попередні періоди. При цьому сума сплачених страхових внесків за кожний місяць не може бути меншою мінімального страхового внеску.

6. Договір про добровільну участь набирає чинності з дня його підписання.

7. Територіальний орган Пенсійного фонду відмовляє в укладенні договору про добровільну участь у разі, якщо особа:

підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню;
не відповідає іншим вимогам, визначеним частиною першою цієї статті;
подала неповні або недостовірні відомості;

уже уклала договір про добровільну участь, строк дії якого не припинено або за яким не виконала передбачені договором умови;
бажає укласти договір на строк менше одного року.

В інших випадках відмова в укладенні договору про добровільну участь не допускається.

8. Договір про добровільну участь може бути достроково розірваний:

застрахованою особою:

за умови дії договору не менше одного року;

у разі систематичного порушення територіальним органом Пенсійного фонду умов договору;

за згодою сторін, якщо договір діяв не менш одного року;

територіальним органом Пенсійного фонду в разі:

набуття застрахованою особою відповідно до цього Закону зобов'язань щодо участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

виникнення обставин, що не відповідають визначеним цим Законом вимогам до осіб, які мають право брати добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

систематичного порушення застрахованою особою умов договору;

смерті застрахованої особи.

В інших випадках дострокове розірвання договору про добровільну участь не допускається.

Стаття 13. Припинення участі в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Участь застрахованих осіб у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування припиняється:

у разі якщо особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до цього Закону, втратила визначений цим Законом статус застрахованої особи;

у разі закінчення терміну дії договору про добровільну участь або дострокового розірвання цього договору у випадках, передбачених цим Законом;

у разі якщо застрахованій особі відповідно до цього Закону призначено пенсію і вона не продовжує працювати або якщо застрахована особа відповідно до цього Закону набула права на довічну пенсію чи одноразову виплату;

у разі смерті застрахованої особи.

2. У разі якщо особа не сплачувала страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування під час навчання, у період визнання інвалідом, тимчасового виїзду за кордон тощо, за нею зберігається право на набутий страховий стаж та право на пенсійні активи, що обліковані на її накопичувальному пенсійному рахунку.

3. Особа, яка припинила участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, може поновити свою участь у цьому виді страхування з набуттям нею статусу, згідно з яким вона підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню відповідно до цього Закону або шляхом укладення в установленому цим Законом порядку договору про добровільну участь.

Стаття 14. Страхувальники

Страхувальниками відповідно до цього Закону є:

1) роботодавці:

підприємства, установи і організації, створені відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії (у тому числі філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи зазначених підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які мають окремий баланс і самостійно ведуть розрахунки із застрахованими особами), фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності та інші особи (включаючи юридичних та фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, або за договорами цивільно-правового характеру, - для осіб, зазначених у пунктах 1, 10, 15 статті 11 цього Закону;

колективні та орендні підприємства, сільськогосподарські кооперативи та фермерські господарства, у тому числі ті, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент), - для осіб, зазначених у пункті 2 статті 11 цього Закону;

дипломатичні представництва, консульські установи України, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи підприємств та організацій (у тому числі міжнародних), створених відповідно до законодавства України, які мають окремий баланс і самостійно здійснюють розрахунки із застрахованими особами, - для осіб, зазначених у пункті 5 статті 11 цього Закону;

іноземні дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України, - для осіб, зазначених у пункті 6 статті 11 цього Закону;

2) підприємства, установи, організації, військові частини та органи, які виплачують заробітну плату (винагороду), грошове забезпечення, допомогу, - для осіб, зазначених у пунктах 7-9, 12-14, 17 і 18 статті 11 цього Закону;

(Пункт 2 статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами [N 857-V](#) від 03.04.2007, [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)(Пункт 3 статті 14 виключено на підставі Закону [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

4) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання України - для працюючих осіб, за яких роботодавець сплачує внески в сумі меншій, ніж сума внеску із заробітку, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я, а також для непрацюючих осіб, зазначених у пункті 11 статті 11 цього Закону;

5) застраховані особи, зазначені в пунктах 3 і 4 статті 11 та частині першій статті 12 цього Закону.

Стаття 15. Платники страхових внесків

1. Платниками страхових внесків до солідарної системи є страхувальники, зазначені в статті 14 цього Закону, і застраховані особи, зазначені в частині першій статті 12 цього Закону.

2. Платниками страхових внесків до Накопичувального фонду є застраховані особи, зазначені в пунктах 1-7, 9, 10, 12, 15, 17 і 18 статті 11 та частині першій статті 12 цього Закону.

(Частина друга статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законами [N 857-V](#) від 03.04.2007, [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)

3. Страхувальники набувають статусу платників страхових внесків до Пенсійного фонду з дня взяття їх на облік територіальним органом Пенсійного фонду, а особи, визначені частиною першою статті 12 цього Закону, - з дня набрання чинності договором про їх добровільну участь.

(Частина третя статті 15 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

4. Взяття на облік до Пенсійного фонду страхувальників, зазначених у статті 14 цього Закону, здійснюється у такому порядку:

для юридичних осіб, незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб - підприємців, зазначених у пунктах 1-4 статті 14 цього Закону, на яких поширюється дія Закону України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", - на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором згідно із Законом України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", не пізніше наступного робочого дня з дня отримання зазначених відомостей територіальними органами Пенсійного фонду;

для страхувальників, зазначених у пунктах 1-5 статті 14 цього Закону, на яких не поширюється дія Закону України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", - у порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду, не пізніше наступного робочого дня з дня отримання від них відповідної заяви.

(Частина четверта статті 15 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

5. Повідомлення про взяття на облік страхувальника як платника страхових внесків надсилається страхувальнику наступного робочого дня з дня взяття на облік.

(Частина статті 15 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

6. Зняття з обліку страхувальника здійснюється територіальними органами Пенсійного фонду на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором, а страхувальників, на яких не поширюється дія Закону України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", - за їх заявою після проведення передбачених законодавством перевірок страхувальника, звірення розрахунків з ним і проведення остаточного розрахунку.

(Частина статті 15 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

[Стаття 16.](#) Права та обов'язки застрахованої особи

1. Застрахована особа має право:

- 1) отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 2) отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі в письмовій формі;
- 3) вимагати від страхувальника сплати страхових внесків, у тому числі в судовому порядку;
- 4) отримувати безоплатно у виконавчих органах Пенсійного фонду відомості, внесені до її персональної облікової картки в системі персоналізованого обліку, в тому числі інформацію про пенсійні активи, що обліковуються на її накопичувальному пенсійному рахунку, та про призначення і здійснення пенсійних виплат за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду, та в порядку, визначеному цим Законом;
- 5) звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки в системі персоналізованого обліку;
- 6) обирати або змінювати в порядку, визначеному законом, страхову організацію, яка здійснює виплату довічних пенсій;
- 7) обирати порядок здійснення виплати пенсії;
- 8) оскаржувати в установленому законодавством порядку дії страхувальника, виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 9) на отримання пенсійних виплат на умовах і в порядку, передбачених цим Законом;
- 10) залишатися учасником системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в разі тимчасового припинення до досягнення пенсійного віку сплати страхових внесків з дотриманням вимог цього Закону;
- 11) достроково розривати договір про добровільну участь у порядку, визначеному цим Законом;
- 12) інші права відповідно до цього Закону.

2. Застрахована особа зобов'язана:

- 1) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на вимогу страхувальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;
- 2) надавати на вимогу страхувальника, територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути занесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоналізованого обліку;
- 3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну даних, що вносяться до її персональної облікової картки в системі персоналізованого обліку, виїзд за межі держави та про обставини, що спричиняють зміну статусу застрахованої особи, протягом десяти днів з моменту їх виникнення;
- 4) укладати договір страхування довічної пенсії з обраною страховою організацією та не розривати цей договір протягом життя (крім випадків зміни страхової організації згідно із цим Законом);
- 5) виконувати інші вимоги, передбачені цим Законом, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

[Стаття 17.](#) Права та обов'язки страхувальників

1. Страхувальник має право:

- 1) безоплатно отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду інформацію, необхідну для виконання обов'язків, покладених на нього цим Законом;
- 2) отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду підтвердження про одержання сплачених ним страхових внесків;
- 3) оскаржувати в установленому законодавством порядку рішення органів Пенсійного фонду та дії посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;
- 4) захищати свої права та законні інтереси, а також права та законні інтереси застрахованих осіб, у тому числі в суді.

2. Страхувальник зобов'язаний:

(Пункт 1 частини другої статті 17 виключено на підставі Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

- 2) вести облік виплат (доходу) застрахованої особи за кожним календарним місяцем та календарним роком, зберігати ці дані за період до 1 липня 2000 року протягом 75 років, а за період після цієї дати - протягом усього часу сплати страхових внесків та протягом п'яти років після припинення їх сплати на паперових носіях та в електронному вигляді за наявності засобів, що гарантують ідентичність паперової та електронної форми документа, після чого дані передаються до архіву на належне зберігання протягом 70 років згідно з [порядком](#), установленим Кабінетом Міністрів України;
- 3) допускати посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду до перевірок правильності обчислення та сплати страхових внесків, надавати їм передбачені законодавством документи та пояснення з питань, що виникають під час перевірок;
- 4) подавати звітність територіальним органам Пенсійного фонду у строки, в порядку та за формою, встановленими Пенсійним фондом;
- 5) надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу - членам сім'ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (дохід), суми сплачених страхових внесків та інші відомості, що стосуються застрахованої особи та подаються до територіальних органів Пенсійного фонду;
- 6) нараховувати, обчислювати і сплачувати в установлені строки та в повному обсязі страхові внески;

- 7) пред'являти на вимогу виконавчих органів Пенсійного фонду та застрахованих осіб, за яких страхувальник сплачує страхові внески, повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків;
- 8) вимагати в разі прийому на роботу або укладення відповідного договору із фізичною особою пред'явлення нею свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 9) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийом на роботу або укладення відповідного договору з фізичною особою, яка не зареєстрована в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (у тому числі вперше приймається на роботу) або не пред'явила на вимогу страхувальника свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, і подавати необхідні відомості та документи для реєстрації зазначеної особи;
- 10) отримати в територіальному органі Пенсійного фонду від імені фізичної особи, яку він зобов'язаний зареєструвати у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та видати його застрахованій особі;

11) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду:

(Абзац другий пункту 11 частини другої статті 17 виключено на підставі Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)(Абзац третій пункту 11 частини другої статті 17 виключено на підставі Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

про відкриття або закриття поточних рахунків у банках чи в органах Державного казначейства України, які використовуються для здійснення відповідної діяльності;

про чисельність найманих працівників, розмір їх заробітної плати (доходу) за встановленою формою звітності;

про зміну відомостей, що вносяться до системи персоналізованого обліку, про застраховану особу, за яку або на користь якої ним сплачуються страхові внески, у десятиденний термін із дня одержання цих відомостей;

12) виконувати інші вимоги, передбачені цим Законом, а також нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону.

3. Страхувальники, зазначені у пунктах 1-5 статті 14 цього Закону, на яких не поширюється дія Закону України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", повинні подати заяву про взяття на облік в територіальних органах Пенсійного фонду в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, як платників страхових внесків.

(Статтю 17 доповнено частиною третьою згідно із Законом [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

[Стаття 18.](#) Страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

1. Розмір страхових внесків, у тому числі розмір частини внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, встановлює Верховна Рада України відповідно для страхувальників і застрахованих осіб за результатами актуарних розрахунків, виходячи з того, що вони повинні забезпечувати надання особам пенсійних виплат і соціальних послуг, передбачених цим Законом, а також покриття адміністративних витрат для забезпечення функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

2. Пропозиції про розмір страхових внесків вносить Кабінет Міністрів України разом із проектом закону про Державний бюджет України на наступний рік.

3. Страхові внески є цільовим загальнообов'язковим платежем, який справляється на всій території України в порядку, встановленому цим Законом.

4. Страхові внески не включаються до складу податків, інших обов'язкових платежів, що складають систему оподаткування. На ці внески не поширюється податкове законодавство.

5. Страхові внески не можуть зараховуватися до Державного бюджету України, бюджетів інших рівнів, не підлягають вилученню з Пенсійного фонду або з Накопичувального фонду і не можуть використовуватися на цілі, не передбачені цим Законом.

6. Законодавством не можуть встановлюватися пільги з нарахування та сплати страхових внесків або звільнення від їх сплати.

[Стаття 19.](#) Нарухування страхових внесків

1. Страхові внески до солідарної системи нараховуються:

для роботодавця - на суми фактичних витрат на оплату праці (грошового забезпечення) працівників, що включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат, у тому числі в натуральній формі, які визначаються згідно з нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до Закону України "[Про оплату праці](#)", виплату винагород фізичним особам за виконання робіт (послуг) за угодами цивільно-правового характеру, що підлягають обкладенню податком на доходи фізичних осіб, а також на суми оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, яка здійснюється за рахунок коштів роботодавця, та допомоги по тимчасовій непрацездатності;

для страхувальників, зазначених у пункті 2 статті 14 цього Закону:

на суми, зазначені в абзаці другому частини першої цієї статті;

на суми грошового забезпечення та інших виплат військовослужбовцям та працівникам воєнізованих формувань у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

на суми грошового забезпечення батькам - вихователям дитячих будинків сімейного типу, прийомним батькам, якщо вони не працюють, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

(Частину першу статті 19 доповнено абзацом згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)

на суми допомоги або компенсації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

для страхувальників, зазначених у пункті 4 статті 14, - на суми страхових виплат в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

(Абзац частини першої статті 19 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

для осіб, зазначених у пункті 5 статті 14 цього Закону, - на суми доходу (прибутку), отриманого від відповідної діяльності, що підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб;

для членів колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств - на суми доходу, що розподіляється між членами колективних, орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств і підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб;

для осіб, які беруть добровільну участь, - на суми, визначені договором про добровільну участь.

2. Страхові внески до Накопичувального фонду нараховуються на всі суми сукупного оподаткованого доходу (прибутку) застрахованих осіб, а для осіб, які беруть добровільну участь, - на суми, визначені договором про добровільну участь.

3. Нарухування страхових внесків відповідно до частин першої та другої цієї статті, здійснюється на суми, які не зменшені відповідно до законодавства про податок на доходи фізичних осіб.

4. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, у межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, оподаткованого доходу (прибутку), загального оподаткованого доходу, що дорівнюють п'ятнадцяти розмірам прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб.

(Частина четверта статті 19 в редакції Законів [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008, [N 309-VI](#) від 03.06.2008)(Щодо дії частини четвертої статті 19 додатково див. [N 3235-IV](#) від 20.12.2005, [N 489-V](#) від 19.12.2006)

5. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, які не зменшені на суму податків, інших

обов'язкових платежів і внесків, що відповідно до законодавства сплачуються із зазначених сум, та суми утримань, що здійснюються відповідно до законодавства або за договорами позики, придбання товарів та виплат тощо або на інші цілі за дорученням отримувача.

6. Страхові внески нараховуються на суми, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, незалежно від джерел їх фінансування, форми, порядку, місця виплати та використання, а також незалежно від того, чи були зазначені суми фактично виплачені після їх нарахування до сплати.

Стаття 20. Обчислення та сплата страхових внесків

1. Страхові внески обчислюються виключно в грошовій формі, у тому числі з виплат (доходу), що здійснюються в натуральній формі. Обчислення страхових внесків із сум, виражених в іноземній валюті, здійснюється шляхом перерахування зазначених сум у національну валюту України за курсом валют, установленим Національним банком України на день обчислення страхових внесків.

2. Обчислення страхових внесків застрахованих осіб, зазначених у пунктах 1, 2, 5-7, 9, 10, 12, 15, 17 і 18 статті 11 цього Закону, здійснюється страховальниками на підставі бухгалтерських та інших документів, відповідно до яких провадиться нарахування (обчислення) або які підтверджують нарахування (обчислення) заробітної плати (доходу), грошового забезпечення, на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

(Частина друга статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законами [N 857-V](#) від 03.04.2007, [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)

3. Обчислення страхових внесків територіальними органами Пенсійного фонду у випадках, передбачених цим Законом, здійснюється на підставі складених актів перевірки правильності нарахування та сплати страхових внесків, звітності, що подається страховальником, бухгалтерських та інших документів, що підтверджують суму заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

Страхові внески обчислюються територіальним органом Пенсійного фонду в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, за непрямим методом виходячи з оцінки валового доходу та витрат страховальника, кількості осіб, які перебувають з ним у трудових відносинах, обсягу виробленої (реалізованої) продукції (послуг), суми сплачених ним податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством, у разі:

ухилення страховальника чи його посадових осіб від надання територіальному органу Пенсійного фонду звітності чи інших документів про сплату страхових внесків;

неведення страховальником бухгалтерського обліку чи відсутності в нього відповідних первинних документів;

якщо сума страхових внесків, нарахована страховальником, не підтверджується документами.

Обчислення територіальними органами Пенсійного фонду сум страхових внесків за минулі періоди провадиться виходячи з розміру страхового внеску, що діяв на день нарахування виплат (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески.

4. Сплата страхових внесків здійснюється виключно в грошовій формі шляхом внесення відповідних сум страхових внесків до солідарної системи на банківські рахунки виконавчих органів Пенсійного фонду, а сум страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування - на банківський рахунок Накопичувального фонду або на банківський рахунок обраного застрахованою особою недержавного пенсійного фонду.

5. Страхові внески сплачуються страховальниками шляхом перерахування безготівкових сум з їх банківських рахунків.

Страховальники - фізичні особи, які не мають банківських рахунків, сплачують страхові внески шляхом готівкових розрахунків через банківські установи.

6. Страховальники зобов'язані сплачувати страхові внески, нараховані за відповідний базовий звітний період, не пізніше ніж через 20 календарних днів із дня закінчення цього періоду.

Базовим звітним періодом є:

для страховальників, зазначених у пунктах 1, 2, 4 статті 14 цього Закону, - календарний місяць;

(Абзац третій частини шостої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

для страховальників, зазначених у пункті 5 статті 14 цього Закону, - квартал.

При цьому в разі здійснення протягом базового звітного періоду виплат (виплати доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, страховальники одночасно з видачею зазначених сум зобов'язані сплачувати авансові платежі у вигляді сум страхових внесків, що підлягають нарахуванню на зазначені виплати (дохід).

У разі недостатності у страховальника коштів для здійснення в повному обсязі виплати заробітної плати (доходу) та одночасної сплати відповідних авансових платежів виплата зазначених сум та сплата страхових внесків здійснюється в пропорційних розмірах у порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду.

У разі несплати авансових платежів до страховальників застосовуються фінансові санкції, передбачені цим Законом.

Перерахування страхових внесків здійснюється страховальниками одночасно з одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу), у тому числі в безготівковій чи натуральній формі або з виручки від реалізації товарів (послуг). При цьому фактичним одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу) вважається одержання відповідних сум готівкою, зарахування на банківський рахунок одержувача, перерахування за дорученням одержувача на будь-які цілі, одержання товарів (послуг) або будь-яких інших матеріальних цінностей в рахунок зазначених виплат (доходу), фактичне здійснення із цих виплат (доходу) відрахувань, передбачених законодавством або за виконавчими документами, чи будь-яких інших відрахувань.

За осіб, зазначених у пунктах 8, 11-14 статті 11 цього Закону, страхові внески сплачуються в [порядку і строки](#), визначені Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, коштів цільових фондів, з яких цим особам сплачуються відповідно грошове забезпечення, страхові виплати, допомога і компенсації.

(Абзац частини шостої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

7. Особи, зазначені в частині першій статті 12 цього Закону, сплачують страхові внески у строки, визначені договором про добровільну участь, але не рідше одного разу на квартал.

8. Страхові внески, які відповідно до цього Закону підлягають сплаті із сум виплат (доходу) за період з дня виникнення у страховальника зобов'язання щодо взяття на облік як платника страхових внесків до дня його взяття на облік в органах Пенсійного фонду, сплачуються (стягуються) на загальних підставах відповідно до цього Закону за весь зазначений період.

(Частина восьма статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

9. Днем сплати страхових внесків вважається:

у разі перерахування сум страхових внесків у безготівковій формі з банківського рахунку страховальника на банківський рахунок органу Пенсійного фонду або у випадках, передбачених цим Законом, на рахунок Накопичувального фонду - день списання установою банку, установою Державного казначейства України суми платежу з банківського (спеціального реєстраційного) рахунку страховальника незалежно від часу її зарахування на банківський рахунок органу Пенсійного фонду;

у разі сплати сум страхових внесків готівкою - день внесення страховальником коштів у банківську установу чи відділення зв'язку для перерахування на банківські рахунки органу Пенсійного фонду та/або Накопичувального фонду.

10. Якщо страховальник несвочасно або не в повному обсязі сплачують страхові внески, до них застосовуються фінансові санкції, передбачені цим Законом, а посадові особи, винні в порушенні законодавства про сплату страхових внесків, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законом.

11. Суми надміру або помилково сплачених страхових внесків до накопичувальної системи пенсійного страхування, у тому числі сплачені із заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка працює за сумісництвом, що перевищує максимальну величину, передбачену частиною четвертою статті 19 цього Закону, повертаються цій застрахованій особі або за її бажанням залишаються в Накопичувальному фонді та обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

12. Страхові внески підлягають сплаті незалежно від фінансового стану платника страхових внесків.

Установи банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум, у порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду України за погодженням із Національним банком України та центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики. У разі невиконання банками цієї вимоги вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому Національним банком України, сплачують відповідному територіальному органу Пенсійного фонду суму, що дорівнює сумі несплачених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми.

(Абзац другий частини дванадцятої статті 20 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 795-VI](#) від 24.12.2008)

У разі наявності в платника страхових внесків одночасно із зобов'язаннями із сплати страхових внесків зобов'язань із сплати податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законом, або зобов'язань перед іншими кредиторами зобов'язання із сплати страхових внесків виконуються в першу чергу і мають пріоритет перед усіма іншими зобов'язаннями, крім зобов'язань щодо виплати заробітної плати (доходу).

13. Суми надміру сплачених чи помилково сплачених страхових внесків до солідарної системи повертаються страхувальникам або за їх згодою зараховуються в рахунок майбутніх платежів страхових внесків у [порядку](#) і в строки, визначені правлінням Пенсійного фонду.

[Стаття 21](#). Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Органи Пенсійного фонду ведуть облік усіх застрахованих осіб та персоніфікований облік надходження страхових внесків, створюють і забезпечують функціонування єдиного державного автоматизованого банку відомостей про застрахованих осіб, здійснюють облік коштів Накопичувального фонду на накопичувальних пенсійних рахунках.

Для формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку використовуються відомості, що надходять від:

інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів;

органів державної податкової служби;

роботодавців;

фізичних осіб;

органів реєстрації актів громадянського стану;

державної служби зайнятості;

фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

компанії з управління активами;

зберігача;

інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Інформація з бази даних системи персоніфікованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства.

2. На кожну застраховану особу відкривається персональна облікова картка, в якій використовується постійний ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

3. Персональна облікова картка застрахованої особи повинна містити такі відомості:

1) умовно-постійна частина персональної облікової картки:

модифікований ідентифікаційний номер;

прізвище, ім'я та по батькові на поточний момент;

прізвище при народженні;

дата народження;

місце народження;

стать;

адреса постійного місця проживання;

серія, номер і назва документа, з якого взято відомості до персональної облікової картки;

громадянство;

відомості про членів сім'ї, які знаходяться на утриманні застрахованої особи, та її дітей;

номер телефону (за згодою);

відмітка про смерть;

2) частина персональної облікової картки, яка відображає страховий стаж, заробітну плату (дохід) та розмір сплачених страхових внесків:

ідентифікаційний номер страхувальника;

рік, за який внесено відомості;

розмір страхового внеску до Пенсійного фонду за відповідний місяць;

сума сплачених страхових внесків до Пенсійного фонду за відповідний місяць;

страховий стаж;

ознака особливих умов праці, які дають право на пільги в пенсійному забезпеченні;

сума заробітної плати (грошового забезпечення, доходу), з якої сплачено страхові внески за відповідний місяць;

сума доходу (прибутку) осіб, які провадять підприємницьку діяльність і обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбали спеціальний торговий патент);

3) частина персональної облікової картки, яка відображає сплату за рахунок коштів Пенсійного фонду пенсії застрахованій особі за місяцями:

дата, з якої призначено пенсію;

місяць нарахування (перерахунку, індексації) пенсії;

сума періодів страхового стажу;

коефіцієнт страхового стажу;

коефіцієнт заробітної плати (доходу);

заробітна плата (дохід) для обчислення, перерахунку, індексації пенсії;

розмір пенсії для виплати;

запис про членів сім'ї, які знаходяться на утриманні застрахованої особи;

4) частина персональної облікової картки, яка відображає стан пенсійних активів застрахованої особи або здійснення виплат спадкоємцям накопичувального пенсійного рахунку:

сума заробітної плати (грошового забезпечення, доходу), з якої сплачено страхові внески за відповідний місяць;

розмір та сума сплачених страхових внесків на накопичувальний пенсійний рахунок за відповідний місяць;

сумарний розмір інвестиційного доходу за попередні періоди;

чиста вартість пенсійних активів;

загальна кількість одиниць пенсійних активів;

сума коштів, перерахована страховій організації, обраній застрахованою особою, для оплати договору страхування довічної пенсії і дата перерахування цих коштів;

сума одноразової виплати, сплаченої відповідно до статті 56 цього Закону, і дата її виплати;

відмітка про смерть застрахованої особи.

4. Персональна облікова картка застрахованої особи зберігається в Пенсійному фонді протягом усього життя цієї особи, а після її смерті - протягом 75 років на паперових носіях та в електронному вигляді за наявності засобів, що гарантують ідентичність паперової та електронної форми документа.

5. Дані про відкриття розрахункових та інших рахунків страхувальниками-роботодавцями виконавчі органи Пенсійного фонду отримують від банків, у яких ведуться ці рахунки.

6. Відомості про осіб, зазначених у пунктах 1, 2, 5-10, 12-15, 18 статті 11 цього Закону, подаються до територіального органу Пенсійного фонду страхувальниками-роботодавцями, відповідними підприємствами, установами, організаціями, військовими частинами та органами, які виплачують цим особам заробітну плату, грошове забезпечення (заробіток), допомогу. Відомості про застрахованих осіб, зазначених у пунктах 3 і 4 статті 11 цього Закону, подаються до територіального органу Пенсійного фонду безпосередньо цими особами, про осіб, зазначених у пункті 11 статті 11 цього Закону, - Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, про осіб, які підлягали загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття та отримували допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності) та матеріальну допомогу у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, - Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Форми документів, порядок та строки їх подання встановлюються правлінням Пенсійного фонду.

(Частина шоста статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами [N 2505-IV](#) від 25.03.2005, [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008)

7. Органи реєстрації актів громадянського стану за формою, встановленою відповідно до законодавства, протягом десяти робочих днів із дня реєстрації смерті особи подають відповідні відомості територіальним органам Пенсійного фонду.

8. Органи, що здійснюють державну реєстрацію юридичних і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, зобов'язані надсилати один примірник реєстраційної картки територіальному органу Пенсійного фонду за місцем реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності.

[Стаття 22.](#) Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Інформація у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування використовується з дотриманням вимог, передбачених законодавством про інформацію.

2. Відомості, що містяться в системі персоніфікованого обліку, використовуються виконавчими органами Пенсійного фонду для:

підтвердження участі застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

обчислення страхових внесків;

визначення права застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання пенсійних виплат згідно із цим Законом;

визначення розміру, перерахунку та індексації пенсійних виплат, передбачених цим Законом;

надання застрахованій особі на її вимогу або у випадках, передбачених цим Законом;

надання страховим організаціям, які здійснюють страхування довічних пенсій;

надання аудиторам, який відповідно до цього Закону здійснює аудит Накопичувального фонду.

3. Надання органами Пенсійного фонду відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку, іншим юридичним і фізичним особам, крім органів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття та перелічених у частині другій цієї статті, допускається лише за рішенням суду у випадках, передбачених законом.

(Частина третя статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 799-VI](#) від 25.12.2008)

4. Пенсійний фонд забезпечує комплекс організаційних та технічних заходів, спрямованих на захист відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку, в тому числі забезпечує обмеження кола службових осіб, які в силу своїх службових обов'язків мають доступ до відомостей, що містяться в системі персоніфікованого обліку.

Особи, які мають доступ або користуються відомостями, що містяться в системі персоніфікованого обліку, за незаконне розголошення цих відомостей несуть відповідальність згідно із законом.

[Стаття 23.](#) Розгляд спорів

Спори, що виникають із правовідносин за цим Законом, вирішуються органами Пенсійного фонду та в судовому порядку.

Розділ II

СТРАХОВИЙ СТАЖ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

[Стаття 24.](#) Періоди, з яких складається страховий стаж

1. Страховий стаж - період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

До страхового стажу для обчислення розміру пенсії за віком, з якого обчислюється розмір пенсії по інвалідності або у зв'язку з втратою годувальника, крім наявного страхового стажу, зараховується також на загальних підставах відповідно період з дня встановлення інвалідності до досягнення застрахованою особою віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, та період з дня смерті годувальника до дати, коли годувальник досяг би віку, передбаченого статтею 26 цього Закону.

Період, протягом якого особа, яка підлягала загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок безробіття, отримувала допомогу по безробіттю (крім одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності) та матеріальну допомогу у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації, включається до страхового стажу.

(Частина першу статті 24 доповнено абзацом згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до страхового стажу для призначення пенсії за віком, а також до страхового стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і у пільгових розмірах.

(Частина першу статті 24 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом [N 345-VI](#) від 02.09.2008)

2. Страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду відповідно до вимог цього Закону за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку - на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Законом.

3. Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи, якщо застрахована особа підлягала загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню або брала добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови, що сума сплачених за цей місяць страхових внесків є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою, ніж мінімальний страховий внесок, цей період зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови здійснення в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, відповідної доплати до суми

страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

У разі якщо зазначену доплату не було здійснено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць сплати страхових внесків за формулою:

$ТП = Св : В$, де:

ТП - тривалість періоду, що зараховується до страхового стажу та визначається в місяцях;

Св - сума фактично сплачених страхових внесків за відповідний місяць;

В - мінімальний страховий внесок за відповідний місяць.

Періоди роботи після призначення пенсії зараховуються до страхового стажу на загальних підставах.

Страховий стаж враховується в одинарному розмірі, крім випадків, передбачених цим Законом.

За кожний повний рік стажу роботи на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за [списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників](#), затвердженим Кабінетом Міністрів України, зайнятість на яких давала та дає право на пенсію на пільгових умовах, до страхового стажу додатково зараховується по одному року.

(Частина третьої статті 24 доповнено абзацом десятим згідно із Законом [N 345-VI](#) від 02.09.2008)

4. Періоди трудової діяльності та інші періоди, що враховувалися до стажу роботи для призначення пенсії до набрання чинності цим Законом, зараховуються до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло раніше, крім випадків, передбачених цим Законом.

(Абзац першої частини четвертої статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 345-VI](#) від 02.09.2008)(Абзац другої частини четвертої статті 24 виключено на підставі Закону [N 345-VI](#) від 02.09.2008)

[Стаття 25.](#) Коефіцієнт страхового стажу

1. Коефіцієнт страхового стажу, що застосовується для обчислення розміру пенсії, визначається із заокругленням до п'яти знаків після коми за формулою:

$См \times Сс$

$Кс = \text{-----}$, де:

$100\% \times 12$

Кс - коефіцієнт страхового стажу;

См - сума місяців страхового стажу;

Сс - визначена відповідно до цього Закону величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1,35%, а за період участі в солідарній і накопичувальній системах пенсійного страхування - 1,08%.

(Абзац п'ятої частини першої статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007)

Для особи, яка брала участь у солідарній і накопичувальній системах, визначається один коефіцієнт страхового стажу як сума коефіцієнта страхового стажу за період участі тільки в солідарній системі та коефіцієнта страхового стажу, визначеного за період участі в солідарній і накопичувальній системах.

2. Коефіцієнт страхового стажу з урахуванням періодів до набрання чинності цим Законом не може перевищувати 0,75, а з урахуванням страхового стажу, передбаченого абзацом другим частини четвертої статті 24 цього Закону, - 0,85.

Розділ III

ПЕНСІЇ ЗА ВІКОМ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

[Стаття 26.](#) Умови призначення пенсії за віком

1. Особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками - 55 років та наявності страхового стажу не менше п'яти років.

[Стаття 27.](#) Розмір пенсії за віком

1. Розмір пенсії за віком визначається за формулою:

$П = Зп \times Кс$, де:

П - розмір пенсії, у гривнях;

Зп - заробітна плата (дохід) застрахованої особи, визначена відповідно до статті 40 цього Закону, з якої обчислюється пенсія, у гривнях;

Кс - коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи, визначений відповідно до статті 25 цього Закону.

2. За бажанням застрахованої особи частина розміру пенсії за віком за період страхового стажу, набутого до дня набрання чинності цим Законом, може бути визначена відповідно до раніше діючого законодавства, а частина розміру пенсії за період страхового стажу, набутого після набрання чинності цим Законом, - відповідно до цього Закону.

При цьому частина розміру пенсії за віком, обчислена за раніше діючим законодавством, не може перевищувати максимальних розмірів пенсій, визначених законом для відповідних категорій пенсіонерів, та не може бути нижчою, ніж розмір трудової пенсії за віком з урахуванням цільової грошової допомоги на прожиття, що діяли на день набрання чинності цим Законом.

Розмір пенсії за віком, обчислений за раніше діючим законодавством, підвищується з дня набрання чинності цим Законом до дня її призначення в порядку, передбаченому частинами першою та другою статті 42 цього Закону.

3. Максимальний розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством) не може перевищувати дванадцяти мінімальних розмірів пенсії за віком, встановленої абзацом першим частини першої статті 28 цього Закону.

(Частина третя статті 27 в редакції Закону [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)(Щодо дії частини третьої статті 27 додатково див. Закони [N 3235-IV](#) від 20.12.2005, [N 489-V](#) від 19.12.2006)

[Стаття 28.](#) Мінімальний розмір пенсії за віком

1. Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків 25, а у жінок - 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом.

За кожний повний рік страхового стажу понад 25 років чоловікам і 20 років жінкам пенсія за віком збільшується на 1 відсоток розміру пенсії, обчисленої відповідно до статті 27 цього Закону, але не більше ніж на 1 відсоток мінімального розміру пенсії за віком, зазначеного в абзаці першому цієї частини.

(Абзац другої частини першої статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

Мінімальний розмір пенсії шахтарям, які відпрацювали на підземних роботах не менш як 15 років для чоловіків та 7,5 років для жінок за [списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників](#), затвердженим Кабінетом Міністрів України, встановлюється незалежно від місця останньої роботи, у розмірі 80 відсотків середньої заробітної плати шахтаря, але не менш як три розміри прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність.

(Частина першу статті 28 доповнено абзацом третім згідно із Законом [N 345-VI](#) від 02.09.2008)

(Частина перша статті 28 в редакції Закону [N 2291-IV](#) від 23.12.2004)

2. За наявності страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено частиною першою цієї статті, пенсія за віком встановлюється в розмірі,

пропорційному наявному страховому стажу, виходячи з мінімального розміру пенсії за віком.

3. Мінімальний розмір пенсії за віком, встановлений абзацом першим частини першої цієї статті, застосовується виключно для визначення розмірів пенсій, призначених згідно з цим Законом.

(Статтю 28 доповнено частиною третьою згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)(Дія статті 28 поширюється на пенсіонерів, яким пенсію призначено набрання чинності Законом [N 2291-IV](#) від 23.12.2004)

[Стаття 29.](#) Підвищення розміру пенсії за віком у разі відстрочки часу її призначення

1. Особі, яка набула права на пенсію за віком відповідно до цього Закону, але після досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, виявила бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку, пенсія за віком призначається з урахуванням страхового стажу на день звернення за призначенням пенсії з підвищенням розміру пенсії за віком, обчисленого відповідно до статті 27 цього Закону, за кожний повний рік страхового стажу після досягнення пенсійного віку в такому порядку:

Кількість років відкладеного | Підвищення розміру пенсії на виходу на пенсію за віком |

1 | 3,00%

2 | 6,71%

3 | 11,83%

4 | 18,54%

5 | 27,07%

6 | 36,46%

7 | 46,85%

8 | 58,43%

9 | 71,19%

10 | 85,32%

2. При цьому підвищення розміру пенсії за неповний рік страхового стажу не здійснюється.

Розділ IV

ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

[Стаття 30.](#) Умови призначення пенсії по інвалідності

1. Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства) за наявності страхового стажу, передбаченого статтею 32 цього Закону.

2. Пенсія по інвалідності призначається незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

3. Пенсія по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання призначається відповідно до Закону України "[Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності](#)".

[Стаття 31.](#) Групи інвалідності

1. Залежно від ступеня втрати працездатності визначено три групи інвалідності.

Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи згідно із законодавством.

2. Органи Пенсійного фонду та застрахована особа мають право в установленому законом порядку оскаржити рішення органів медико-соціальної експертизи.

[Стаття 32.](#) Страховий стаж, необхідний для призначення пенсії по інвалідності

1. Особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності або на день звернення за пенсією:

(Абзац перший частини першої статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 3057-IV](#) від 03.11.2005)

до досягнення особою 23 років включно - 2 роки;

від 24 років до досягнення особою 26 років включно - 3 роки;

від 27 років до досягнення особою 31 року включно - 4 роки;

для осіб 32 років і старших - 5 років.

2. Якщо інвалідність настала в період проходження строкової військової служби, то пенсія по інвалідності призначається особі незалежно від наявності страхового стажу.

[Стаття 33.](#) Розмір пенсії по інвалідності

1. Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах: інвалідам I групи - 100 відсотків пенсії за віком; інвалідам II групи - 90 відсотків пенсії за віком; інвалідам III групи - 50 відсотків пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону.

2. За наявності у непрацюючих інвалідів II і III груп - у чоловіків 25, а у жінок - 20 років страхового стажу за їх вибором пенсія по інвалідності призначається в розмірі пенсії за віком, обчисленої відповідно до статей 27 і 28 цього Закону.

(Статтю 33 доповнено частиною другою згідно із Законом [N 2153-IV](#) від 04.11.2004)(Дія статті 33 поширюється на інвалідів, які вийшли на пенсію до набрання чинності Законом [N 2153-IV](#) від 04.11.2004)

[Стаття 34.](#) Період, на який призначається пенсія по інвалідності

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам - чоловікам старше 60 років і жінкам старше 55 років пенсії по інвалідності призначаються довічно. Повторний огляд цих інвалідів провадиться тільки за їх заявою.

[Стаття 35.](#) Строк виплати пенсії по інвалідності в разі зміни групи інвалідності або відновлення працездатності

1. У разі зміни групи інвалідності пенсія в новому розмірі виплачується з дня зміни групи інвалідності.

Якщо особа визнана інвалідом нижчої групи, пенсія виплачується за попередньою групою до кінця місяця, в якому змінено групу інвалідності. У разі визнання особи, яка пройшла повторний огляд, здоровою пенсія виплачується до кінця місяця, по який встановлено інвалідність.

2. У разі якщо особа не з'явилася в органи медико-соціальної експертизи на повторний огляд у визначений для цього строк, виплата пенсії по інвалідності зупиняється з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому вона мала з'явитися на повторний огляд.

3. У разі якщо строк повторного огляду медико-соціальної експертизи інвалідом пропущено з поважних причин або в разі визнання його знову інвалідом виплата пенсії по інвалідності відновлюється з дня, з якого припинено виплату, до дня повторного огляду, але не більш як за три роки, якщо орган медико-соціальної експертизи визнає її за цей період інвалідом. При цьому якщо під час повторного огляду інваліда переведено на іншу групу інвалідності (вищу або нижчу), пенсія за зазначений період виплачується за попередньою групою інвалідності. Якщо виплату пенсії інвалідові було припинено у зв'язку з відновленням здоров'я або якщо він не отримував пенсії внаслідок нез'явлення на повторний огляд без поважних причин, то в разі наступного визнання його інвалідом виплата раніше призначеної пенсії поновлюється з дня встановлення інвалідності знову за умови, що після припинення виплати пенсії минуло не більше п'яти років. Якщо минуло більше п'яти років, пенсія призначається знову на загальних підставах.

Органи медико-соціальної експертизи зобов'язані повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду в порядку, встановленому законодавством, про результати повторного огляду осіб, яким призначена пенсія по інвалідності, та про нез'явлення цих осіб на зазначений огляд.

Розділ V

ПЕНСІЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВТРАТОЮ ГОДУВАЛЬНИКА В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

[Стаття 36.](#) Умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника признається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності в годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності, а в разі смерті пенсіонера або осіб, зазначених у частині другій статті 32 цього Закону, - незалежно від тривалості страхового стажу. При цьому дітям пенсія у зв'язку з втратою годувальника признається незалежно від того, чи були вони на утриманні годувальника.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

2. Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

- 1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами або досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону;
- 2) діти (у тому числі діти, які народилися до спливу 10 місяців з дня смерті годувальника) померлого годувальника, які не досягли 18 років або старші цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років.

Діти, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах, - до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, та діти-сироти - до досягнення ними 23 років незалежно від того, навчаються вони чи ні;

3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності - один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

3. До членів сім'ї, які вважаються такими, що були на утриманні померлого годувальника, відносяться особи, зазначені в частині другій цієї статті, якщо вони:

- 1) були на повному утриманні померлого годувальника;
- 2) одержували від померлого годувальника допомогу, що була для них постійним і основним джерелом засобів до існування.

Члени сім'ї померлого годувальника, для яких його допомога була постійним і основним джерелом засобів до існування, але які й самі одержували пенсію, мають право, за бажанням, перейти на пенсію у зв'язку з втратою годувальника.

4. Усиновлені діти мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми.

5. Пасинок і падчерка мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника нарівні з рідними дітьми, якщо вони не одержували аліментів від батьків.

6. Неповнолітні діти, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, зберігають це право і в разі їх усиновлення.

7. Положення цього Закону, що стосуються сім'ї померлого, відповідно поширюються і на сім'ю особи, визнаної безвісно відсутньою або оголошеною померлою у встановленому законом порядку.

8. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, признаються відповідно до Закону України ["Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності"](#).

[Стаття 37.](#) Розмір пенсії у зв'язку з втратою годувальника

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника признається в розмірі: на одного непрацездатного члена сім'ї - 50 відсотків пенсії за віком померлого годувальника; на двох та більше непрацездатних членів сім'ї - 100 відсотків пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками.

2. Дітям-сиротам пенсія у зв'язку з втратою годувальника признається в розмірах, визначених частиною першою цієї статті, виходячи з розміру пенсії за віком кожного з батьків.

[Стаття 38.](#) Період, на який признається пенсія у зв'язку з втратою годувальника. Зміна розміру пенсії

1. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника признається на весь період, протягом якого член сім'ї померлого годувальника вважається непрацездатним згідно із частиною другою статті 36 цього Закону, а членам сім'ї, які досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, - довічно.

2. Зміна розміру пенсії або припинення її виплати членам сім'ї здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому склалися обставини, що спричинили зміну розміру або припинення виплати пенсії.

[Стаття 39.](#) Призначення однієї пенсії у зв'язку з втратою годувальника на всіх членів сім'ї. Виділення частки пенсії

1. На всіх членів сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, признається одна спільна пенсія.

2. На вимогу члена сім'ї із загальної суми пенсії виділяється його частка, яка виплачується окремо.

Виділення частки пенсії провадиться з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому надійшла заява про виділення частки пенсії.

Розділ VI

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ (ДОХОДУ) ДЛЯ ОБЧИСЛЕННЯ ПЕНСІЇ У СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ. ПРИЗНАЧЕННЯ, ПЕРЕРАХУНОК ТА ВИПЛАТА ПЕНСІЇ

[Стаття 40.](#) Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії

1. Для обчислення пенсії враховується заробітна плата (дохід) за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року, незалежно від перерв, та за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року.

У разі якщо страховий стаж становить менший період, ніж передбачено абзацом першим цієї частини, враховується заробітна плата (дохід) за фактичний страховий стаж.

За вибором особи, яка звернулася за пенсією, з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії, виключається період до 60 календарних місяців страхового стажу підряд за умови, що зазначений період становить не більше ніж 10 відсотків тривалості

страхового стажу, врахованого в одинарному розмірі. У всіх випадках, крім випадку, передбаченого абзацом другою частини першої цієї статті, період, за який враховується заробітна плата, після виключення 10 відсотків тривалості страхового стажу, не може бути меншим ніж 60 календарних місяців.

(Абзац третій частини першої статті 40 в редакції Закону [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

Для визначення розміру пенсії за віком відповідно до частини другої статті 27 цього Закону заробітна плата для обчислення частини пенсії за період страхового стажу до набрання чинності цим Законом визначається на умовах і в порядку, передбачених законодавством, що діяло раніше, а для обчислення частини пенсії за період страхового стажу після набрання чинності цим Законом - на умовах, передбачених абзацом першим цієї частини.

Заробітна плата (дохід) за період страхового стажу до 1 липня 2000 року враховується для обчислення пенсії на підставі документів про нараховану заробітну плату (дохід), виданих у порядку, встановленому законодавством, а за період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року - за даними, що містяться в системі персоналізованого обліку.

2. Заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається за формулою:

$Z_p = Z_c \times (C_k : K)$, де:

Z_p - заробітна плата (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;

Z_c - середня заробітна плата (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії.

Порядок визначення показників зазначеної заробітної плати затверджується Пенсійним фондом України за погодженням з центральними органами виконавчої влади у галузях статистики, економіки, праці та соціальної політики і фінансів;

(Абзац четвертий частини другої статті 40 в редакції Закону [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

C_k - сума коефіцієнтів заробітної плати (доходу) за кожний місяць ($K_1 + K_2 + K_3 + \dots + K_n$);

1 2 3 n

K - кількість місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти заробітної плати (доходу) застрахованої особи.

У разі відсутності на момент призначення пенсії даних про заробітну плату (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за попередній рік для визначення заробітної плати (доходу) враховується наявна заробітна плата (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за місяці попереднього року з наступним перерахунком заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії після отримання даних про заробітну плату (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії.

(Абзац сьомий частини другої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

Коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи за кожний місяць страхового стажу, який враховується при обчисленні пенсії, визначається за формулою:

$K_z = Z_v : Z_c$, де:

K_z - коефіцієнт заробітної плати (доходу) застрахованої особи;

Z_v - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Z_c - заробітна плата (дохід) в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу).

(Абзац дванадцятий частини другої статті 40 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

Сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу), визначається за формулою:

$Z_v = Z + Z_d$, де:

Z_v - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Z - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Z_d - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, розрахована виходячи із передбаченої частиною третьою статті 24 цього Закону доплати, за місяць, за який визначається коефіцієнт заробітної плати (доходу), і яка визначається за формулою:

D

$Z_d = \dots \times 100\%$, де:

T

D - сума доплати, здійснена відповідно до частини третьої статті 24 цього Закону;

T - розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

У разі подання застрахованою особою для обчислення розміру пенсії даних про заробітну плату (дохід) за період до 1 січня 1992 року при визначенні коефіцієнта заробітної плати (доходу) середня заробітна плата за рік (квартал) у відповідному періоді вважається щомісячною середньою заробітною платою працівників, зайнятих у галузях економіки України, відповідного року (кварталу).

У разі відсутності на момент призначення пенсії даних про щомісячну середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередні місяці для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується щомісячна середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за наявний попередній місяць з наступним перерахунком коефіцієнта заробітної плати (доходу) після отримання даних про щомісячну середню заробітну плату працівників, зайнятих у галузях економіки України, за місяць (місяці), що передує зверненню за призначенням пенсії.

3. При обчисленні заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, які здійснювали підприємницьку діяльність і обрали особливий спосіб оподаткування своїх доходів (фіксований податок, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок, придбання спеціального торгового патенту), та членів їхніх сімей, що беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою:

$P \times Ч$

$Z = \dots$, де:

T

Z - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який

розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

П - сума фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент) у розрахунку на відповідний місяць, у гривнях;

Ч - відсоток відрахувань до Пенсійного фонду від суми фактично сплаченого відповідного податку (плати за патент), чинний в межах відповідного періоду;

Т - розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Під час визначення доходу фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності для визначення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується розмір податку (плати за патент), що сплачує така фізична особа, без збільшення розміру податку (плати за патент), передбаченого законодавством, за членів його сім'ї, які беруть участь у здійсненні цієї фізичною особою підприємницької діяльності, та за осіб, які перебувають з нею у трудових відносинах.

Під час визначення доходу члена сім'ї фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності для обчислення коефіцієнта заробітної плати (доходу) враховується сума податку (плати за патент), внесена за одного члена сім'ї, на яку відповідно до законодавства збільшується відповідний податок (плата за патент) зазначеної фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності.

4. При обчисленні заробітної плати (доходу), з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу) для застрахованих осіб, які сплачують страхові внески у фіксованому розмірі, в тому числі членів їх сімей, що беруть участь у здійсненні підприємницької діяльності, отриманий ними дохід за відповідний місяць визначається за формулою:

$Z = \frac{P}{T} \times 100\%$, де:

Т

З - сума заробітної плати (доходу) застрахованої особи, з якої фактично сплачено страхові внески згідно з цим Законом за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати (доходу);

Ф - сума фактично сплаченого страхового внеску у фіксованому розмірі за відповідний місяць;

Т - розмір страхового внеску до солідарної системи у відповідному місяці.

Стаття 41. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії

До заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються:

1) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою після набрання чинності цим Законом, з яких згідно із цим Законом були фактично обчислені та сплачені страхові внески до Пенсійного фонду в межах встановленої законодавством максимальної величини заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески;

2) суми виплат (доходу), отримуваних застрахованою особою до набрання чинності цим Законом, у межах сум, на які відповідно до законодавства, що діяло раніше, нараховувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, а за періоди до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися зазначені внески (збір), - у межах сум, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України ["Про пенсійне забезпечення"](#), і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні на день отримання зазначених сум.

Для осіб, які у період до запровадження обмеження максимального розміру заробітної плати (доходу), з якої сплачувалися внески на державне соціальне страхування або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, отримували заробітну плату (дохід) за результатами роботи, термін виконання якої перевищував календарний місяць, до заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії враховуються суми виплат (доходу), які відповідно до законодавства, що діяло раніше, включалися і до заробітної плати, з якої обчислювалася пенсія відповідно до Закону України ["Про пенсійне забезпечення"](#), і не перевищують 5,6 розміру середньої заробітної плати в Україні, у розрахунку на кожний місяць виконання роботи. Перелік таких осіб, а також [порядок визначення для них заробітної плати \(доходу\) для обчислення пенсії](#) встановлюється Кабінетом Міністрів України;

(Пункт другий статті 41 доповнено абзацом згідно із Законом [N 2343-IV](#) від 13.01.2005)

3) суми заробітної плати (доходу), визначені виходячи із здійсненої застрахованою особою доплати, передбаченої частиною третьою статті 24 цього Закону.

Стаття 42. Індикація та перерахунок пенсій у зв'язку із збільшенням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, прожиткового мінімуму та страхового стажу

(Назва статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2291-IV](#) від 23.12.2004)

1. Пенсії, призначені за цим Законом, індексуються відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення.

2. Крім індексації пенсії, передбаченої частиною першою цієї статті, у разі якщо величина середньомісячної заробітної плати штатного працівника в Україні за даними спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі статистики за минулий рік зростає, то з 1 березня поточного року розмір пенсії підвищується на коефіцієнт, який відповідає не менше ніж 20 відсотком темпів зростання середньомісячної заробітної плати штатного працівника в Україні порівняно з попереднім роком, за винятком випадків, коли підвищення пенсійних виплат за минулий рік перевищило цей коефіцієнт. Якщо коефіцієнт підвищення пенсійних виплат у минулому році був менший ніж зазначений у цій частині, то збільшення пенсій здійснюється з урахуванням попереднього підвищення.

(Абзац перший частини другої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законами [N 2505-IV](#) від 25.03.2005, [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

Розмір та порядок такого підвищення пенсії визначаються у межах бюджету Пенсійного фонду за рішенням Кабінету Міністрів України.

3. У разі збільшення розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, визначеного законом, підвищується розмір пенсії, визначений відповідно до статті 28 цього Закону. Перерахунок пенсії провадиться з дня встановлення нового розміру прожиткового мінімуму. (Статтю 42 доповнено частиною згідно із Законом [N 2291-IV](#) від 23.12.2004)

4. У разі якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, провадиться перерахунок пенсії з урахуванням не менше ніж 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі. Перерахунок пенсії здійснюється із заробітної плати (доходу), з якої була обчислена пенсія. За бажанням пенсіонера перерахунок пенсії провадиться із заробітної плати за періоди страхового стажу, зазначені в частині першій статті 40 цього Закону, із застосуванням показника середньої заробітної плати працівників в середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до цього Закону враховується для обчислення пенсії, за календарний рік, що передує року перерахунку пенсії. При цьому з періоду, за який враховується заробітна плата (дохід) для перерахунку пенсії, період після призначення пенсії не підлягає виключенню згідно із абзацом третім частини першої статті 40 цього Закону.

У разі якщо застрахована особа після призначення (перерахунку) пенсії має менше ніж 24 місяці страхового стажу, перерахунок пенсії провадиться не раніше як через два роки після призначення (попереднього перерахунку) з урахуванням страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) з урахуванням заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію.

Якщо пенсіонер, продовжуючи працювати, набув стажу, достатнього для призначення пенсії відповідно до частини першої статті 28 цього Закону, то за заявою пенсіонера провадиться відповідний перерахунок пенсії, незалежно від того, скільки часу минуло після призначення пенсії при неповному стажі, з урахуванням заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію.

Обчислення страхового стажу, який дає право на перерахунок пенсії відповідно до цієї частини, здійснюється не раніше дня, наступного за днем, по який обчислено страховий стаж при призначенні (попередньому перерахунку) пенсії.

(Частина четверта статті 42 в редакції Закону [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)(Установити, що у 2007 році перерахунок пенсії відповідно до частини четвертої статті 42 провадиться з урахуванням не менше ніж 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії згідно із Законом [N 489-V](#) від 19.12.2006)(Щодо дії частини четвертої статті 42 додатково див. Закон [N 489-V](#) від 19.12.2006)

[Стаття 43.](#) Перерахунок пенсій, призначених до набрання чинності цим Законом

1. Перерахунок пенсій за віком, по інвалідності, в разі втрати годувальника, за вислугу років, призначених до набрання чинності цим Законом, здійснюється за нормами цього Закону на підставі документів про вік, страховий стаж, заробітну плату (дохід) та інших документів, що знаходяться на час перерахунку в пенсійній справі та відповідають вимогам законодавства, що діяло раніше, а також додаткових документів, одержаних органами Пенсійного фонду.

2. Для перерахунку пенсій, призначених до набрання чинності цим Законом, враховується заробітна плата (дохід), з якої було раніше обчислено пенсію, за документами, наявними в пенсійній справі, або за вибором пенсіонера - заробітна плата (дохід) за період, передбачений абзацом першим частини першої статті 40 цього Закону. При цьому заробітна плата (дохід) для обчислення пенсії визначається відповідно до частини другої статті 40 цього Закону із застосуванням середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за 2002 рік.

[Стаття 44.](#) Порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії

1. Заява про призначення (перерахунок) пенсії або про її відстрочення та необхідні документи подаються до територіального органу Пенсійного фонду або до уповноваженого ним органу чи уповноваженої особи в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, особисто або через представника, який діє на підставі виданої йому довіреності, посвідченої нотаріально.

(Частина перша статті 44 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 67-V](#) від 03.08.2006)

2. Заява про призначення пенсії за віком може бути подана застрахованою особою не раніше ніж за місяць до досягнення пенсійного віку.

[Стаття 45.](#) Строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії

1. Пенсія призначається з дня звернення за пенсією, крім таких випадків, коли пенсія призначається з більш раннього строку:

1) пенсія за віком призначається з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня досягнення особою пенсійного віку.

У разі якщо при відстрочці часу призначення пенсії за віком не здійснюється підвищення розміру пенсії за неповний рік страхового стажу, пенсія, обчислена відповідно до частини першої статті 29 цього Закону, призначається з дня, що настає за останнім днем повного року відстрочки часу виходу на пенсію, який враховано до страхового стажу, а в разі його відсутності - з дня, що настає за днем досягнення пенсійного віку;

2) пенсія по інвалідності призначається з дня встановлення інвалідності, якщо звернення за пенсією відбулося не пізніше трьох місяців з дня встановлення інвалідності;

У такому самому порядку призначається пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком, якщо вимоги частини другої статті 33 цього Закону виконані на день встановлення інвалідності, і з дня виникнення такого права - якщо вимоги частини другої статті 33 цього Закону виконані в період після встановлення інвалідності до дня звернення за призначенням пенсії по інвалідності.

(Пункт 2 частини першої статті 45 доповнено абзацом другим згідно із Законом [N 436-V](#) від 12.12.2006)

У разі коли вимоги частини другої статті 33 цього Закону виконані після призначення пенсії по інвалідності, пенсія по інвалідності в розмірі пенсії за віком призначається з дня настання такого права, якщо звернення за призначенням пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком відбулося не пізніше трьох місяців з дня настання такого права.

(Пункт 2 частини першої статті 45 доповнено абзацом третім згідно із Законом [N 436-V](#) від 12.12.2006)

3) пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається з дня, що настає за днем смерті годувальника, якщо звернення про призначення такого виду пенсії надійшло протягом 12 місяців з дня смерті годувальника.

2. Пенсія призначається довічно або на період, протягом якого пенсіонер має право на виплату пенсії відповідно до цього Закону.

3. Переведення з одного виду пенсії на інший провадиться з дня подання заяви з усіма необхідними документами.

4. Перерахунок призначеної пенсії, крім випадків, передбачених частиною першою статті 35, частиною другою статті 38, частиною третьою статті 42 і частиною п'ятою статті 48 цього Закону, провадиться в такі строки:

(Абзац перший частини четвертої статті 45 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2291-IV](#) від 23.12.2004)

у разі виникнення права на підвищення пенсії - з першого числа місяця, в якому пенсіонер звернувся за перерахунком пенсії, якщо відповідну заяву з усіма необхідними документами подано ним до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо заяву з усіма необхідними документами подано ним після 15 числа;

у разі настання обставин, які тягнуть за собою зменшення пенсії, - з першого числа місяця, в якому настали ці обставини, якщо вони мали місце до 15 числа включно, і з першого числа наступного місяця, якщо вони мали місце після 15 числа.

5. Документи про призначення (перерахунок) пенсії розглядає територіальний орган Пенсійного фонду та не пізніше 10 днів з дня їх надходження приймає рішення про призначення (перерахунок) або про відмову в призначенні (перерахунку) пенсії.

[Стаття 46.](#) Виплата пенсії за минулий час

1. Нараховані суми пенсії, на виплату яких пенсіонер мав право, але не отримав своєчасно з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більше ніж за три роки до дня звернення за отриманням пенсії. У цьому разі частина суми неотриманої пенсії, але не більш як за 12 місяців, виплачується одночасно, а решта суми виплачується щомісяця рівними частинами, що не перевищують місячного розміру пенсії.

2. Нараховані суми пенсії, не отримані з вини органу, що призначає і виплачує пенсію, виплачуються за минулий час без обмеження будь-яким строком з нарахуванням компенсації втрати частини доходів.

Компенсація втрати частини пенсії у зв'язку з порушенням строків її виплати пенсіонерам здійснюється згідно із законом.

[Стаття 47.](#) Виплата пенсії

1. Пенсія виплачується щомісяця організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України або перераховується на визначений цією особою банківський рахунок у порядку, передбаченому законодавством.

(Абзац перший частини першої статті 47 в редакції Закону [N 67-V](#) від 03.08.2006)

Пенсії виплачуються без урахування одержуваної заробітної плати (доходу) або пенсійних виплат з накопичувальної системи пенсійного страхування чи пенсійних виплат із системи недержавного пенсійного забезпечення.

2. Пенсія може виплачуватися за довіреністю, порядок оформлення і строк дії якої визначаються законом. Виплата пенсії за довіреністю здійснюється протягом усього періоду дії довіреності за умови поновлення пенсіонером заяви про виплату пенсії за довіреністю через кожний рік дії такої довіреності.

3. Під час перебування пенсіонера в місцях позбавлення волі виплата призначеної йому пенсії здійснюється на загальних підставах у порядку, встановленому законодавством.

4. У разі працевлаштування особи, якій призначено пенсію відповідно до частини другої статті 33 цього Закону (крім випадків, коли особа досягла пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону), у період роботи пенсія по інвалідності виплачується у розмірі, передбаченому частиною першою статті 33 цього Закону.

(Стаття 47 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [N 436-V](#) від 12.12.2006)

Стаття 48. Виплата пенсії особам, які перебувають на повному державному утриманні

1. Під час перебування пенсіонера на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі) йому виплачується 25 відсотків призначеної пенсії. У випадках, якщо розмір його пенсії перевищує вартість утримання, виплачується різниця між пенсією і вартістю утримання, але не менше 25 відсотків призначеної пенсії.

2. Якщо у пенсіонера, який перебуває у відповідній установі (закладі) на повному державному утриманні, є непрацездатні члени сім'ї, зазначені в частині другій статті 36 цього Закону, які перебувають на його утриманні, пенсія виплачується в такому порядку: 25 відсотків пенсії - самому пенсіонеру, а інша частина пенсії, але не більш як 50 відсотків призначеного розміру пенсії - зазначеним членам сім'ї.

3. Частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії пенсіонеру та членам його сім'ї відповідно до частин першої і другої цієї статті, перераховується до установи (закладу), де пенсіонер перебуває на повному державному утриманні, за його особистою заявою. Зазначені кошти зараховуються на банківські рахунки цих установ понад бюджетні асигнування і спрямовуються виключно на поліпшення умов проживання в них пенсіонерів у [порядку](#), що визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Дітям-сиротам за період перебування на повному державному утриманні пенсія у зв'язку з втратою годувальника виплачується в повному розмірі та перераховується на їхні особисті рахунки у банку.

Іншим дітям, які перебувають на повному державному утриманні, виплачується 50 відсотків призначеної пенсії у зв'язку з втратою годувальника та перераховується на їхні особисті рахунки у банку. При цьому частина пенсії, що залишилася після виплати суми пенсії у зв'язку з втратою годувальника, перераховується на банківський рахунок установи, де ця дитина перебуває на повному державному утриманні, і спрямовується виключно на поліпшення умов проживання дітей у цих установах.

5. Виплата пенсії з урахуванням положень цієї статті здійснюється з першого числа місяця, що настає за місяцем, у якому пенсіонер зарахований на повне державне утримання.

Стаття 49. Припинення та поновлення виплати пенсії

1. Виплата пенсії за рішенням територіальних органів Пенсійного фонду або за рішенням суду припиняється:

- 1) якщо пенсія призначена на підставі документів, що містять недостовірні відомості;
- 2) на весь час проживання пенсіонера за кордоном, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 3) у разі смерті пенсіонера;
- 4) у разі неотримання призначеної пенсії протягом 6 місяців підряд;
- 5) в інших випадках, передбачених законом.

2. Поновлення виплати пенсії здійснюється за рішенням територіального органу Пенсійного фонду протягом 10 днів після з'ясування обставин та наявності умов для відновлення її виплати. Виплата пенсії поновлюється в порядку, передбаченому частиною третьою статті 35 та статтею 46 цього Закону.

Стаття 50. Утримання надміру виплачених сум пенсій. Відрахування з пенсій

1. Суми пенсій, виплачені надміру внаслідок зловживань з боку пенсіонера або подання страхувальником недостовірних даних, можуть бути повернуті пенсіонером добровільно або стягуються на підставі рішень територіальних органів Пенсійного фонду чи в судовому порядку.

2. Відрахування з пенсії провадяться в установленому законом порядку на підставі судових рішень, ухвал, постанов і вироків (щодо майнових стягнень), виконавчих написів нотаріусів та інших рішень і постанов, виконання яких відповідно до закону провадиться в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Розмір відрахування з пенсії обчислюється з суми, що належить пенсіонеру до виплати.

3. Пенсії може бути відраховано не більш як 50 відсотків її розміру: на утримання членів сім'ї (аліменти), на відшкодування збитків від розкрадання майна підприємств і організацій, на відшкодування пенсіонером шкоди, заподіяної каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також у зв'язку зі смертю потерпілого, на повернення переплачених сум заробітної плати в передбачених законом випадках.

З усіх інших видів стягнень може бути відраховано не більш як 20 відсотків пенсії.

Стаття 51. Виплата пенсії у разі виїзду за кордон

У разі виїзду пенсіонера на постійне місце проживання за кордон пенсія, призначена в Україні, за заявою пенсіонера може бути виплачена йому за шість місяців наперед перед від'їздом, рахуючи з місяця, що настає за місяцем зняття з обліку за місцем постійного проживання. Під час перебування за кордоном пенсія виплачується в тому разі, якщо це передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

(Стаття 51 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 67-V](#) від 03.08.2006)

Стаття 52. Виплата недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю пенсіонера

1. Сума пенсії, що належала пенсіонеру і залишилася недоотриманою у зв'язку з його смертю, виплачується - по місяць смерті включно членам його сім'ї, які проживали разом з пенсіонером на день його смерті, у тому числі непрацездатним членам сім'ї, зазначеним у частині другій статті 36 цього Закону, які знаходилися на його утриманні, незалежно від того, проживали вони разом з померлим пенсіонером чи не проживали.

2. Члени сім'ї, зазначені в частині першій цієї статті, повинні звернутися за виплатою суми пенсії померлого пенсіонера протягом шести місяців з дня відкриття спадщини.

У разі звернення кількох членів сім'ї, які мають право на отримання суми пенсії, зазначеної у частині першій цієї статті, належна їм відповідно до цієї статті сума пенсії ділиться між ними порівну.

3. У разі відсутності членів сім'ї, зазначених у частині першій цієї статті, або у разі незвернення ними за виплатою вказаної суми в установленій частиною другою цієї статті строк сума пенсії, що належала пенсіонеру і залишилася недоотриманою у зв'язку з його смертю, входить до складу спадщини.

(Стаття 52 в редакції Закону [N 827-V](#) від 22.03.2007)

Стаття 53. Розмір допомоги на поховання пенсіонера

У разі смерті пенсіонера особам, які здійснили його поховання, виплачується допомога на поховання пенсіонера в розмірі двомісячної пенсії, яку отримував пенсіонер на момент смерті.

Розділ VII

ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ ЗА РАХУНОК КОШТІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ФОНДУ

Стаття 54. Види пенсійних виплат з коштів Накопичувального фонду

1. Застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, має право на отримання довічної пенсії або одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку.

2. Страхування і виплата довічної пенсії здійснюється згідно із Законом України "[Про страхування](#)" страховою організацією, обраною застрахованою особою.

Розмір довічної пенсії розраховується страховою організацією актуарно, виходячи з вартості оплаченого договору страхування довічної пенсії, з урахуванням майбутнього інвестиційного доходу, забезпечуваного страховою організацією, видатків, пов'язаних з подальшим інвестуванням зазначених сум, та з урахуванням середньої для чоловіків і жінок величини тривалості життя.

Виплата довічної пенсії здійснюється у строки і в порядку, що визначені договором страхування довічної пенсії.

3. Страхові організації, що здійснюють страхування і виплату довічної пенсії, передбаченої цим Законом, створюють Централізований страховий фонд та забезпечують свою платоспроможність відповідно до законодавства про страхову діяльність.

4. Одноразова виплата застрахованій особі з коштів Накопичувального фонду здійснюється територіальним органом Пенсійного фонду в порядку, визначеному статтею 56 цього Закону.

5. Пенсійні виплати, що здійснюються застрахованим особам за рахунок коштів Накопичувального фонду, підлягають оподаткуванню відповідно до законів України про оподаткування.

6. Страхові організації, які виплачують довічні пенсії за договорами страхування довічних пенсій, вартість яких була сплачена за рахунок коштів Накопичувального фонду, зобов'язані розрахувати, утримати та перерахувати до бюджету податок з місячних сум цих пенсій у порядку, встановленому законами України про оподаткування.

Стаття 55. Порядок укладення та оплати договору страхування довічної пенсії

1. Договір страхування довічної пенсії укладається між застрахованою особою та страховою організацією відповідно до законодавства про страхову діяльність з урахуванням вимог, передбачених цим Законом, після досягнення застрахованою особою пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону.

Для укладення договору страхування довічної пенсії застрахована особа подає страховій організації протягом місяця до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, заяву за формою, встановленою страховою організацією.

2. Застрахована особа повідомляє територіальний орган Пенсійного фонду про обрану нею страхову організацію та подає письмову заяву про перерахування коштів для оплати договору страхування довічної пенсії до цієї страхової організації.

Територіальний орган Пенсійного фонду зобов'язаний не пізніше ніж через десять календарних днів з дня отримання такої заяви забезпечити перерахування коштів застрахованої особи в сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку, до обраної нею страхової організації.

У разі неподання застрахованою особою такої заяви протягом місяця з дня досягнення нею пенсійного віку територіальний орган Пенсійного фонду зобов'язаний з'ясувати причини неподання заяви та запропонувати застрахованій особі укласти договір страхування довічної пенсії.

У разі відмови застрахованої особи від укладення цього договору, крім випадків відмови у зв'язку з виявленням бажання працювати і одержувати пенсію за віком з більш пізнього строку, територіальний орган Пенсійного фонду самостійно укладає договір страхування довічної пенсії з установленим періодом на користь цієї застрахованої особи та перераховує страховій організації кошти в сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку. При цьому вартість оплати договору страхування довічної пенсії з установленим періодом не повинна перевищувати середню вартість оплати договорів страхування довічної пенсії цього виду для осіб відповідного пенсійного віку. Така середня вартість оплати договору страхування довічної пенсії визначається виходячи з останньої інформації про вартість оплати договорів страхування довічних пенсій, опублікованої страховими організаціями відповідно до частини шостої цієї статті.

3. Виконавчі органи Пенсійного фонду мають право перевіряти правильність укладення договору страхування довічної пенсії та його відповідність вимогам цього Закону та іншим нормативно-правовим актам.

Територіальний орган Пенсійного фонду має право відмовити застрахованій особі в перерахуванні коштів страховій організації у випадках:

якщо договір страхування довічної пенсії укладено з особою, яка не має права на одержання довічної пенсії;

якщо договір страхування довічної пенсії укладено із страховою організацією, яка не відповідає вимогам, установленим цим Законом для страхових організацій, які можуть здійснювати страхування і виплату довічних пенсій, передбачених цим Законом;

якщо договір страхування довічної пенсії укладено з порушенням або суперечить вимогам цього Закону та іншим нормативно-правовим актам;

якщо територіальним органом Пенсійного фонду або застрахованою особою вже укладено договір страхування довічної пенсії;

якщо сума пенсійних активів, облікованих на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, є меншою від мінімальної суми коштів, необхідних для оплати договору страхування довічної пенсії.

В інших випадках відмова в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії не допускається.

Про відмову в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії територіальний орган Пенсійного фонду письмово повідомляє застраховану особу та відповідну страхову організацію.

Відмова територіального органу Пенсійного фонду в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії може бути оскаржена застрахованою особою або відповідною страховою організацією до виконавчої дирекції Пенсійного фонду або в судовому порядку.

У разі безпідставної відмови в перерахуванні коштів для оплати договору страхування довічної пенсії територіальний орган Пенсійного фонду несе відповідальність згідно із законом.

Відомості про укладення договору страхування довічної пенсії, про перерахування коштів для оплати цього договору вносяться до системи персоналізованого обліку.

4. Порядок вибору та зміни страхових організацій, з якими укладаються договори страхування довічної пенсії, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

5. У разі якщо договір страхування довічної пенсії не укладено внаслідок смерті застрахованої особи чи визнання її безвісно відсутньою або оголошення померлою, територіальний орган Пенсійного фонду вживає заходів щодо виплати спадкоємцям належних застрахованій особі коштів відповідно до вимог цього Закону.

У разі якщо територіальним органом Пенсійного фонду не з'ясовано причини неподання застрахованою особою заяви про укладення договору страхування довічної пенсії, кошти, що належать цій застрахованій особі, обліковуються на її накопичувальному пенсійному рахунку на загальних підставах.

6. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію про вартість оплати договорів страхування довічних пенсій усіх видів та розрахункові розміри довічних пенсій у різному пенсійному віці за такими договорами, рівні інвестиційного доходу, що застосовуються для розрахунку довічних пенсій, і поточний фінансовий стан страхових організацій.

Страхова організація оприлюднює показники вартості оплати договорів страхування всіх видів довічних пенсій, розрахункові розміри довічних пенсій у різному пенсійному віці за такими договорами, рівні інвестиційного доходу не пізніше ніж за десять днів до початку місяця, в якому вони набирають чинності, і використовує рівні інвестиційного доходу для всіх застрахованих осіб, які мають намір укласти договір страхування довічної пенсії протягом відповідного місяця.

Вартість оплати договорів страхування довічних пенсій усіх видів не може бути більшою за обчислену Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Територіальний орган Пенсійного фонду на вимогу застрахованої особи безоплатно надає їй письмово інформацію щодо пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку, показників вартості оплати договорів страхування всіх видів довічних пенсій, розрахункових розмірів довічних пенсій у різному пенсійному віці за такими договорами, рівнів інвестиційного доходу страхових організацій за попередні періоди.

Стаття 56. Умови та порядок отримання одноразової виплати

1. У разі якщо сума належних застрахованій особі на момент набуття права на пенсію пенсійних активів не досягає мінімальної суми коштів, необхідної для оплати договору страхування довічної пенсії, визначеної Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, то ця особа (а в разі її смерті - члени її сім'ї чи спадкоємці) має право на отримання одноразової виплати.

На вимогу застрахованої особи одноразова виплата здійснюється в разі виїзду цієї особи за кордон на постійне місце проживання.

2. Якщо застрахована особа визнана інвалідом I або II групи і набуває права на пенсію по інвалідності відповідно до цього Закону, належні їй пенсійні активи використовуються за її вибором у такому порядку:

на отримання одноразової виплати незалежно від достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії;

на оплату договору страхування довічної пенсії після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, в разі достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії.

Пенсійні активи, належні застрахованій особі, визнаній інвалідом III групи, залишаються в Накопичувальному фонді, а після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, використовуються на оплату договору страхування довічної пенсії, а в разі недостатності суми коштів для оплати такого договору - на отримання одноразової виплати.

3. У разі смерті застрахованої особи до досягнення нею пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, належні їй пенсійні активи успадковуються в порядку, визначеному Цивільним кодексом України, якщо застрахована особа не визначила конкретних осіб, які мають право на їх отримання.

Застрахована особа має право у будь-який час визначити конкретних осіб, які мають право на отримання коштів у сумі, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку, в разі її смерті, та визначити, в яких частках повинні бути розподілені між ними зазначені кошти.

Особи, які мають право на отримання у спадщину коштів у сумі, облікованій на накопичувальному пенсійному рахунку померлої особи, і не досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, можуть подати заяву про спрямування цих коштів до Накопичувального фонду та облік на їхньому накопичувальному пенсійному рахунку. При цьому зазначені кошти не оподатковуються.

У разі відсутності в померлої застрахованої особи спадкоємців належні їй пенсійні активи враховуються у складі інвестиційного доходу Накопичувального фонду, про що робиться позначка в її персональній обліковій картці в системі персоналізованого обліку та надається повідомлення зберігачу.

4. Для отримання одноразової виплати застрахована особа або члени її сім'ї чи спадкоємці подають до територіального органу Пенсійного фонду заяву та документи, що підтверджують їх право на отримання цієї виплати.

Одноразова виплата здійснюється протягом п'яти робочих днів після отримання заяви та необхідних документів.

[Стаття 57.](#) Види довічних пенсій

1. Страхова організація, що здійснює виплати довічних пенсій, зобов'язана пропонувати застрахованій особі такі види довічних пенсій: довічна пенсія з установленим періодом, довічна обумовлена пенсія, довічна пенсія подружжя.

2. Довічна пенсія з установленим періодом - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера право на отримання призначеної довічної пенсії протягом установленого періоду мають спадкоємці, зазначені в договорі страхування довічної пенсії або визначені відповідно до [Цивільного кодексу України](#).

3. Довічна обумовлена пенсія - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера.

У разі якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума вартості договору страхування довічної пенсії на час його укладення, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям, зазначеним у договорі страхування довічної пенсії або визначеним відповідно до [Цивільного кодексу України](#).

4. Довічна пенсія подружжя - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті - його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, протягом їх життя.

5. Застрахована особа має право вільного вибору одного з видів довічних пенсій, зазначених у цій статті.

6. Вид довічної пенсії, обраний застрахованою особою, зазначається в договорі страхування довічної пенсії.

У договорі страхування довічної пенсії також обов'язково зазначається рівень інвестиційного доходу, який застосовується для розрахунку обраної довічної пенсії.

Страхова організація розраховує розмір довічної пенсії протягом трьох робочих днів з дня отримання коштів на оплату договору страхування довічної пенсії.

Страховій організації забороняється вимагати від застрахованої особи довідку про стан її здоров'я.

Дострокове припинення дії договору страхування довічної пенсії за бажанням сторін забороняється.

Розділ VIII

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СОЛІДАРНІЙ СИСТЕМІ

[Стаття 58.](#) Пенсійний фонд

1. Пенсійний фонд є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, вирішує питання, пов'язані з веденням обліку пенсійних активів застрахованих осіб на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснює адміністративне управління Накопичувальним фондом та інші функції, передбачені цим Законом і статутом Пенсійного фонду.

Пенсійний фонд є самоврядною неприбутковою організацією і здійснює свою діяльність на підставі статуту, який затверджується його правлінням.

Пенсійний фонд набуває статусу юридичної особи з дня реєстрації статуту в спеціально уповноваженому органі виконавчої влади.

2. Статут Пенсійного фонду повинен містити дані про:

найменування та місцезнаходження Пенсійного фонду;

напрями діяльності Пенсійного фонду;

права, обов'язки, відповідальність Пенсійного фонду;

органи управління Пенсійним фондом, їхні права, обов'язки і відповідальність;

порядок утворення, функціонування Накопичувального фонду;

порядок прийняття рішень правлінням Пенсійного фонду, перелік питань, рішення з яких приймаються правлінням Пенсійного фонду двома третинами від загальної кількості голосів та більшістю голосів від кожної сторони;

права, обов'язки та відповідальність членів правління Пенсійного фонду, порядок їх призначення або обрання (делегування), підстави і

порядок позбавлення їх повноважень та відкликання, у тому числі за рішенням органу державного нагляду;

порядок обрання, повноваження і відповідальність голови правління Пенсійного фонду та його заступників, підстави та порядок позбавлення їх повноважень;

функції виконавчої дирекції Пенсійного фонду та підвідомчих їй територіальних органів;

порядок здійснення правлінням Пенсійного фонду контролю за діяльністю виконавчої дирекції Пенсійного фонду;

джерела формування і напрями використання коштів Пенсійного фонду;

порядок формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду і тимчасово вільних коштів;

порядок фінансування витрат, пов'язаних з виконанням функцій виконавчої дирекції Пенсійного фонду, управлінням Пенсійним фондом, розвитком його матеріальної та інформаційної бази;

порядок прийняття в межах компетенції правління та виконавчої дирекції Пенсійного фонду нормативно-правових актів;

порядок внесення змін до статуту Пенсійного фонду;

інші положення, що стосуються діяльності Пенсійного фонду.

3. Пенсійний фонд не може провадити будь-яку іншу діяльність, крім зазначеної у частині першій цієї статті, і використовувати кошти

загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на цілі, не пов'язані із зазначеною діяльністю.

Стаття 59. Органи управління Пенсійного фонду

1. Управління Пенсійним фондом здійснюється на основі паритетності представниками держави, застрахованих осіб і роботодавців.
2. Органами управління Пенсійного фонду є правління та виконавча дирекція Пенсійного фонду.

Стаття 60. Правління Пенсійного фонду

1. Вищим органом управління Пенсійного фонду є правління. Правління Пенсійного фонду формується на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців.

2. До складу правління Пенсійного фонду входять по п'ять представників від держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Представники від держави призначаються і відкликаються Кабінетом Міністрів України, а представники від застрахованих осіб та роботодавців обираються (делегуються) і відкликаються сторонами самостійно.

Призначення, обрання (делегування) членів правління Пенсійного фонду здійснюється не пізніше трьох місяців до дня закінчення повноважень відповідних членів правління.

3. Строк повноважень членів правління Пенсійного фонду становить шість років. Член правління Пенсійного фонду не може бути обраний до складу правління на два строки підряд.

Члени правління Пенсійного фонду виконують свої обов'язки на громадських засадах. У разі виконання ними спеціальних доручень правління Пенсійного фонду, пов'язаних з виконанням обов'язків члена правління, їм відшкодовуються витрати на відрядження за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Член правління Пенсійного фонду може бути достроково відкликаний за поданням сторони, представником якої він є, або за поданням правління в разі:

систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків;

подання заяви про вихід з правління;

якщо він перестав бути представником відповідної сторони;

набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

неможливості виконання покладених на нього обов'язків за станом здоров'я, підтверженої відповідним медичним висновком;

припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання.

Повноваження члена правління Пенсійного фонду припиняються в разі його смерті.

4. Правління Пенсійного фонду очолює голова, який обирається із членів правління строком на два роки.

5. Правління Пенсійного фонду здійснює свої функції шляхом проведення засідань. Засідання скликає голова правління, а в разі його відсутності - один з його заступників відповідно до затвердженого правлінням Пенсійного фонду плану, але не рідше одного разу на квартал.

Позапланові засідання правління Пенсійного фонду можуть проводитися з ініціативи його голови, заступника голови правління, Наглядової ради Пенсійного фонду або на пропозицію більшості членів правління однієї з представницьких сторін чи на вимогу однієї третини членів правління Пенсійного фонду.

6. Перше засідання правління Пенсійного фонду проводиться не пізніше двох місяців після призначення повного складу правління. Засідання першого складу правління Пенсійного фонду скликає і відкриває керівник центрального органу виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики.

7. Засідання правління Пенсійного фонду є правомочним, якщо на ньому присутня більшість складу кожної представницької сторони. Член правління має один голос, крім випадків, передбачених частиною восьмою цієї статті.

8. Рішення правління Пенсійного фонду вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на засіданні членів правління. У разі рівного розподілу голосів голос голови правління є вирішальним.

Член правління Пенсійного фонду, в разі відсутності на засіданні правління з поважних причин (хвороба, тривале відрядження, відпустка тощо), може за письмовою довіреністю передати свій голос іншому члену правління від тієї ж представницької сторони. При цьому кожний присутній на засіданні член правління може додатково голосувати тільки за одного відсутнього члена правління Пенсійного фонду.

Довіреність передається голові правління Пенсійного фонду, а в разі його відсутності - заступнику голови на початку засідання.

9. Рішення правління Пенсійного фонду, прийняте в межах його компетенції, є обов'язковим для виконання, у тому числі всіма страхувальниками та застрахованими особами, якщо воно їх стосується. Рішення правління оформляються постановами.

10. Постанови правління Пенсійного фонду підлягають обов'язковому офіційному оприлюдненню.

11. Ведення протоколу засідань правління Пенсійного фонду здійснює представник виконавчої дирекції Пенсійного фонду. У протоколі відображаються питання, внесені до порядку денного, зміст виступів та зауважень до них, результати голосувань. Протокол підписується особою, яка його склала, головою правління або іншою особою, яка веде засідання. Збереження протоколів та інших документів правління здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду.

12. Документи правління Пенсійного фонду зберігаються протягом 15 років у відомчому архіві Пенсійного фонду з подальшим переданням на державне архівне зберігання.

13. У засіданнях правління Пенсійного фонду з правом дорадчого голосу беруть участь директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду та члени Наглядової ради Пенсійного фонду.

Стаття 61. Повноваження правління Пенсійного фонду

1. Правління Пенсійного фонду:

1) визначає поточні та перспективні завдання Пенсійного фонду;

2) затверджує документи нормативного характеру, що регламентують діяльність Пенсійного фонду, в тому числі статут та зміни до нього, регламент засідань правління, положення про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, положення про територіальні органи Пенсійного фонду;

3) обирає із своїх членів голову правління Пенсійного фонду та двох його заступників;

4) розглядає та затверджує бюджет Пенсійного фонду на наступний рік, зміни до нього, звіт про його виконання і протягом 10 робочих днів після їх затвердження подає Наглядовій раді Пенсійного фонду та надсилає Кабінету Міністрів України;

5) визначає порядок надходження та обліку коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

6) здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду, веденням і достовірністю обліку та звітності щодо їх надходження та використання;

7) вирішує питання щодо формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду для забезпечення його фінансової стабільності;

8) спрямовує та контролює діяльність виконавчої дирекції Пенсійного фонду та підвідомчих їй територіальних органів;

9) щорічно, а також у разі потреби, заслуховує звіти директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду про її діяльність;

10) розглядає кандидатури та затверджує на посаду директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду, а за його поданням - заступників

директора та керівників структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальників територіальних органів і приймає рішення про їх звільнення;

11) затверджує граничну чисельність працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, умови оплати праці працівників відповідно до законодавства, граничну межу адміністративних витрат та кошторис Пенсійного фонду на виконання функцій, покладених на виконавчу дирекцію відповідно до цього Закону;

12) подає на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо розміру страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування, розміру підвищення пенсії, передбаченого частиною другою статті 42 цього Закону;

13) за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку затверджує правила інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

14) за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку готує пропозиції щодо кандидатури радника з інвестиційних питань, умов укладення з ним договору, які подаються на розгляд і затвердження Ради Накопичувального фонду;

15) затверджує заходи щодо підготовки і підвищення кваліфікації працівників виконавчої дирекції та територіальних органів Пенсійного фонду, їх атестації;

16) на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб і роботодавців створює комісії або робочі групи з окремих видів діяльності Пенсійного фонду, які діють на громадських засадах;

17) затверджує умови і порядок проведення тендера щодо вибору аудитора та організацій, які здійснюють виплату і доставку пенсій;

18) визначає уповноважений банк;

19) затверджує щорічні звіти про діяльність Пенсійного фонду та оприлюднює їх у встановленому цим Законом порядку;

20) здійснює інші функції, передбачені статутом Пенсійного фонду.

2. Постанови правління та інші документи нормативного характеру Пенсійного фонду, що стосуються прав і обов'язків громадян, підлягають державній реєстрації у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України.

[Стаття 62.](#) Голова правління Пенсійного фонду та його заступники

1. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники обираються строком на два роки по чергово від представників кожної сторони. При цьому голова правління та його заступники мають бути представниками трьох різних представницьких сторін.

2. Голова правління Пенсійного фонду:

скликає, організовує і веде засідання правління Пенсійного фонду;

у триденний термін підписує протоколи засідань та документи, затверджені правлінням Пенсійного фонду;

звітує про діяльність Пенсійного фонду перед органами державного нагляду;

представляє Пенсійний фонд у всіх установах і організаціях в Україні та за кордоном, а також у міжнародних організаціях;

тимчасово до найближчого засідання правління Пенсійного фонду припиняє повноваження директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду в разі виявлення фактів невиконання або неналежного виконання ним посадових обов'язків чи порушень законодавства;

виконує інші обов'язки, передбачені статутом Пенсійного фонду.

3. За дорученням голови правління Пенсійного фонду виконання його обов'язків тимчасово може бути покладено на заступників.

У разі тимчасової відсутності голови правління Пенсійного фонду у зв'язку з хворобою, перебуванням за кордоном, а також у разі усунення з посади та в інших випадках, передбачених законодавством, покладені на голову правління обов'язки виконує один з його заступників.

4. Голова правління Пенсійного фонду та його заступники за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків можуть бути достроково усунені з посади на засіданні правління більшістю голосів його членів чи достроково відкликані відповідно до частини третьої статті 60 цього Закону.

Голова правління Пенсійного фонду та його заступники за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків несуть відповідальність згідно із законом.

[Стаття 63.](#) Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи

1. Виконавчими органами правління Пенсійного фонду є виконавча дирекція Пенсійного фонду та підвідомчі їй територіальні органи.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду є постійно діючим виконавчим органом, організовує та забезпечує виконання рішень правління, діє від імені Пенсійного фонду в межах та в порядку, що визначаються його статутом та Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, і підзвітна правлінню Пенсійного фонду.

Територіальними органами виконавчої дирекції Пенсійного фонду є головні управління Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управління Пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах. Головні управління та управління Пенсійного фонду є юридичними особами, мають самостійні кошториси, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Територіальні органи створюються і діють на підставі [Положення про територіальні органи Пенсійного фонду](#), затвердженого правлінням Пенсійного фонду.

3. Виконавчу дирекцію Пенсійного фонду очолює директор.

До посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду належать: директор, заступники директора, керівники структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальники територіальних органів, які затверджуються правлінням Пенсійного фонду за поданням директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду.

Посадові особи виконавчих органів Пенсійного фонду несуть персональну відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

4. Директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду:

здійснює керівництво поточною діяльністю Пенсійного фонду та вирішує всі питання його діяльності, за винятком тих, що належать до компетенції правління Пенсійного фонду;

видає накази, розпорядження з питань, що належать до його компетенції;

бере участь у засіданнях правління Пенсійного фонду з правом дорадчого голосу;

забезпечує підготовку документів, необхідних голові правління Пенсійного фонду для проведення засідань правління;

забезпечує підготовку проектів документів, що виносяться на затвердження правління Пенсійного фонду;

представляє Пенсійний фонд у всіх установах та організаціях в Україні, а за дорученням голови правління Пенсійного фонду - за кордоном та в міжнародних організаціях;

розподіляє обов'язки між своїми заступниками;

подає для затвердження правлінням Пенсійного фонду кандидатури заступників директора, керівників структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду і начальників територіальних органів та пропозиції щодо їх звільнення;

подає голові правління Пенсійного фонду пропозиції щодо тимчасового припинення повноважень посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду в разі виявлення фактів неналежного виконання ними службових обов'язків або порушень законодавства;

приймає і звільняє з роботи працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, заохочує їх та накладає дисциплінарні стягнення;

щоквартально подає голові Наглядової ради Пенсійного фонду документально підтверджену інформацію про діяльність Пенсійного фонду;

несе персональну відповідальність за виконання рішень правління Пенсійного фонду;

затверджує інформацію про організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій, яка щорічно офіційно оприлюднюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду;

виконує інші функції, передбачені статутом Пенсійного фонду і Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду.

5. Директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду має право приймати самостійні рішення в разі, якщо правління Пенсійного фонду у визначені статутом строки не приймає рішення з таких питань:

визначення порядку ведення обліку коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;

затвердження заходів щодо підготовки і підвищення кваліфікації працівників виконавчих органів Пенсійного фонду, їх атестації;

з інших питань діяльності виконавчої дирекції Пенсійного фонду, передбачених статутом Пенсійного фонду та Положенням про виконавчу дирекцію Пенсійного фонду, крім затвердження граничної чисельності працівників виконавчої дирекції Пенсійного фонду, граничної межі адміністративних витрат та кошторису Пенсійного фонду на виконання функцій, покладених на виконавчу дирекцію Пенсійного фонду відповідно до цього Закону.

Зазначені рішення директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду повинні бути доведені в письмовій формі до правління Пенсійного фонду та органів державного нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і вважаються чинними до проведення засідання правління Пенсійного фонду, на якому підтверджується або скасовується прийняте рішення.

Стаття 64. Права та обов'язки виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів

1. Виконавча дирекція Пенсійного фонду та її територіальні органи мають право:

- 1) отримувати безоплатно від органів державної влади, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання і від фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності відомості, пов'язані з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, а також інші відомості, необхідні для виконання ними функцій, передбачених цим Законом;
- 2) не частіше одного разу на календарний рік проводити планові, а також у випадках, передбачених законодавством, - позапланові перевірки на будь-яких підприємствах, в установах і організаціях та у фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності бухгалтерських книг, звітів, кошторисів та інших документів, пов'язаних з нарахуванням, обчисленням та сплатою страхових внесків, отримувати необхідні пояснення, довідки і відомості (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час таких перевірок;
- 3) вимагати від керівників та інших посадових осіб підприємств, установ і організацій, а також від фізичних осіб усунення виявлених порушень законодавства про порядок нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, здійснення фінансових операцій з коштами Пенсійного фонду та порядку їх використання;
- 4) вилучати в установленому законодавством порядку у підприємств, установ, організацій і фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності документи, що підтверджують приховування (заниження) розміру заробітної плати (доходу) та інших виплат, на які нараховуються страхові внески, або порушення порядку використання коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду;
- 5) порушувати відповідно до законодавства справу про банкрутство підприємства, установи, організації або вносити пропозицію щодо скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності в разі систематичної несплати ними страхових внесків;
- 6) застосовувати фінансові санкції, передбачені цим Законом;
- 7) стягувати з платників страхових внесків несплачені суми страхових внесків;
- 8) отримувати безоплатно від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України інформацію про показники, що застосовуються для розрахунку довічних пенсій;
- 9) порушувати в установленому законом порядку питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- 10) у разі виявлення порушень порядку нарахування, обчислення та сплати страхових внесків, використання коштів Пенсійного фонду звертатися в установленому законом порядку до органів прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки та податкової міліції;
- 11) укладати договори про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 12) здійснювати інші функції, передбачені законодавством.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана:

- 1) до 1 квітня наступного за звітним періодом року скласти річний звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду, подавати його правлінню Пенсійного фонду і Наглядовій раді Пенсійного фонду, а після його затвердження - офіційно оприлюднювати;
 - 2) щорічно до 1 серпня скласти проект бюджету Пенсійного фонду на наступний рік та подавати його на затвердження правлінню Пенсійного фонду;
 - 3) здійснювати функції щодо призначення (перерахунку), забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування і виплати пенсій та надання соціальних послуг;
 - 4) здійснювати адміністративне управління Накопичувальним фондом;
 - 5) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи правління Пенсійного фонду і Наглядової ради Пенсійного фонду;
 - 6) здійснювати в межах своєї компетенції контроль за дотриманням страховальниками та застрахованими особами вимог цього Закону;
 - 7) здійснювати підготовку та офіційне оприлюднення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
 - 8) забезпечувати організацію і своєчасне внесення відомостей про страховальників і застрахованих осіб до системи персоналізованого обліку;
 - 9) здійснювати контроль за достовірністю поданих страховальниками і застрахованими особами відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку;
 - 10) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, що міститься на її персональній обліковій картці в системі персоналізованого обліку;
 - 11) письмово інформувати застрахованих осіб про набуття права на призначення пенсії і порядок її призначення, про призначення або відмову в призначенні пенсії, її розмір, порядок виплати, а також про можливість та умови переходу на інший вид пенсії та порядок оскарження рішень виконавчих органів Пенсійного фонду;
(Пункт 11 частини другої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 436-V](#) від 12.12.2006)
 - 12) попереджати пенсіонера в письмовій формі за місяць до закінчення строку, на який призначена пенсія, про дату та підстави припинення її виплати;
 - 13) надавати безоплатно страховальникам і застрахованим особам в усній та письмовій формі, а також через засоби масової інформації консультації з питань застосування законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, роз'яснювати їхні права, обов'язки і відповідальність, порядок сплати страхових внесків, заповнення звітності та інші питання відповідно до цього Закону;
 - 14) подавати органам державного нагляду звітність та інформацію, встановлену цим Законом;
 - 15) подавати Кабінету Міністрів України актуарні розрахунки із запропонованим на наступний рік розміром страхових внесків, у тому числі частини страхових внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду;
 - 16) брати участь у засіданнях органів медико-соціальної експертизи;
 - 17) на вимогу органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики надавати необхідні матеріали для здійснення контролю за правильністю призначення (перерахунку), виплати пенсій та надання соціальних послуг;
 - 18) перевіряти цільове використання коштів Пенсійного фонду в організаціях, що здійснюють виплату і доставку пенсій;
 - 19) вести в системі персоналізованого обліку загальний реєстр платників страхових внесків та у складі цього реєстру - реєстр платників страхових внесків до солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування;
 - 20) забезпечувати проведення тендера для вибору аудитора та організацій, які здійснюватимуть виплату і доставку пенсій.
3. Виконавча дирекція Пенсійного фонду, виконуючи функції адміністративного управління Накопичувальним фондом, зобов'язана:
- 1) здійснювати матеріально-технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду;
 - 2) готувати та подавати на затвердження Ради Накопичувального фонду проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в порядку, встановленому статтею 89 цього Закону;
 - 3) укладати за рішенням Ради Накопичувального фонду договори з радником з інвестиційних питань, компаніями з управління активами, зберігачем, аудитором (аудиторами) Накопичувального фонду;

- 4) відкривати банківський рахунок Накопичувального фонду в обраному зберігачі;
- 5) забезпечувати ведення обліку та своєчасне внесення відомостей про застраховану особу і стан її пенсійних активів на накопичувальному пенсійному рахунку;
- 6) надавати застрахованій особі не рідше одного разу на рік письмовий звіт щодо стану пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;
- 7) надавати застрахованій особі письмове повідомлення про загальну суму коштів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку;
- 8) письмово інформувати застрахованих осіб про умови і порядок отримання довічної пенсії або одноразової виплати за рахунок коштів Накопичувального фонду;
- 9) надавати на вимогу застрахованої особи інформацію, отриману від Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до частини шостої статті 55 цього Закону, про показники, які застосовуються для розрахунку розміру довічної пенсії;
- 10) забезпечувати своєчасне та в повному обсязі перерахування коштів застрахованих осіб у сумі, облікованій на їхніх накопичувальних пенсійних рахунках, для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразової виплати та інформувати про це компанії з управління активами;
- 11) давати розпорядження зберігачу щодо оплати видатків, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами та зберігачу.

Стаття 65. Наглядова рада Пенсійного фонду

1. Наглядова рада Пенсійного фонду (далі - Наглядова рада) створюється з метою здійснення контролю за виконанням Пенсійним фондом законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, статутних завдань та цільового використання коштів Пенсійного фонду.
2. До Наглядової ради, яка складається з 15 осіб, входять у рівній кількості представники від держави, застрахованих осіб і роботодавців. Представники від держави призначаються та відкликаються Кабінетом Міністрів України, а представники застрахованих осіб і роботодавців обираються (делегуються) і відкликаються сторонами самостійно. Призначення, обрання (делегування) членів Наглядової ради здійснюється не пізніше ніж за три місяці до дня закінчення повноважень відповідних членів Наглядової ради.
3. Члени Наглядової ради здійснюють повноваження на громадських засадах. Строк повноважень членів Наглядової ради становить шість років. Член Наглядової ради не може бути призначений або обраний (делегований) до складу Наглядової ради більше двох строків підряд. Член Наглядової ради достроково відкликається за поданням сторони, представником якої він є, у разі: систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків; подання заяви про вихід зі складу Наглядової ради; якщо він перестав бути представником відповідної сторони; набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього; неможливості виконання покладених на нього обов'язків за станом здоров'я, підтвердженої відповідним медичним висновком; припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання. Повноваження члена Наглядової ради припиняються в разі його смерті.

Стаття 66. Голова Наглядової ради та його заступники

1. Наглядову раду очолює голова. Голова Наглядової ради та два його заступники обираються зі складу членів Наглядової ради строком на два роки по чергово від представників кожної сторони. Головою Наглядової ради не може бути представник тієї сторони, представником якої є голова правління Пенсійного фонду. Голова Наглядової ради розподіляє обов'язки між своїми заступниками. Один із заступників голови Наглядової ради виконує обов'язки, покладені на голову Наглядової ради, у разі його тимчасової відсутності у зв'язку з хворобою, перебуванням за кордоном, усунення його з посади та в інших випадках, передбачених законодавством.
2. Голова Наглядової ради щоквартально доводить до її членів отриману від виконавчої дирекції Пенсійного фонду документально підтверджену інформацію про діяльність Пенсійного фонду. У разі якщо члени Наглядової ради мають зауваження чи запитання щодо наданої інформації, голова Наглядової ради зобов'язаний скликати робочу зустріч за участю членів Наглядової ради і посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду. При цьому виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана забезпечити проведення такої зустрічі та надати необхідні пояснення, що підтверджуються належними документами та розрахунками.
3. За рішенням голови Наглядової ради на розгляд її засідання виноситься питання про проведення перевірки діяльності Пенсійного фонду членами Наглядової ради або незалежним аудитором (аудиторською фірмою).

Стаття 67. Засідання Наглядової ради

1. Засідання Наглядової ради проводяться відповідно до плану, але не рідше одного разу на квартал. Позапланові засідання скликаються головою Наглядової ради, а також на вимогу однієї третини членів Наглядової ради.
2. Засідання Наглядової ради є правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу та не менше половини від кожної представницької сторони. У разі відсутності зазначеної кількості членів Наглядової ради повторне засідання проводиться через сім календарних днів.
3. Рішення Наглядової ради приймаються більшістю голосів від загальної кількості присутніх на засіданні її членів. У разі рівності голосів голос голови Наглядової ради є вирішальним. Член Наглядової ради має один голос, крім випадків, передбачених абзацом другим цієї частини. Член Наглядової ради в разі неможливості його присутності на засіданні Наглядової ради з поважних причин (хвороба, тривале відрадження, відпустка тощо) може за письмовою довіреністю передати свій голос іншому членові Наглядової ради від тієї ж представницької сторони. При цьому кожний присутній на засіданні член Наглядової ради може додатково голосувати тільки за одного відсутнього члена Наглядової ради. Довіреність передається голові Наглядової ради на початку її засідання.
4. У засіданні Наглядової ради з правом дорадчого голосу беруть участь голова правління Пенсійного фонду, директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду або їх заступники.
5. Оформлення матеріалів засідання Наглядової ради та ведення її документації здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду. Протокол засідання Наглядової ради підписується головуючим на засіданні. Збереження документації Наглядової ради забезпечує виконавча дирекція Пенсійного фонду. Документи зберігаються протягом 15 років у відомчому архіві Пенсійного фонду з подальшим переданням на державне архівне зберігання.

Стаття 68. Повноваження Наглядової ради

1. Наглядова рада: обирає голову Наглядової ради та двох його заступників; затверджує регламент своєї роботи; погоджує бюджет Пенсійного фонду і схвалює звіт про його виконання протягом десяти робочих днів з дня їх отримання та подає зауваження і пропозиції правлінню Пенсійного фонду;

заслуховує звіти правління та виконавчої дирекції Пенсійного фонду з питань виконання завдань Пенсійного фонду і використання коштів Пенсійного фонду, дає відповідні рекомендації;

у разі потреби вимагає від правління Пенсійного фонду проведення аудиторської перевірки діяльності Пенсійного фонду або окремих напрямів його роботи;

порушує перед правлінням Пенсійного фонду питання про звільнення та притягнення до відповідальності директора виконавчої дирекції Пенсійного фонду та його заступників, керівників територіальних органів Пенсійного фонду в разі невиконання або неналежного виконання покладених на них обов'язків та в інших випадках, передбачених законом;

утворює робочі групи для здійснення контролю за діяльністю Пенсійного фонду, дотриманням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та цільовим використанням коштів Пенсійного фонду;

має право вимагати скликання позапланового засідання правління Пенсійного фонду.

Стаття 69. Вимоги до членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради

1. Членом правління Пенсійного фонду та Наглядової ради може бути особа, яка є громадянином України.

2. Одна особа не може бути одночасно обрана членом правління Пенсійного фонду та членом Наглядової ради.

3. Головою правління Пенсійного фонду та його заступниками можуть бути лише особи, які мають повну вищу освіту, працювали не менше п'яти років у соціальній сфері, в органах державного управління та/або профспілкових об'єднаннях, сфері фінансів або економіки та задовольняють інші кваліфікаційні вимоги, встановлені статутом Пенсійного фонду.

4. Члени правління Пенсійного фонду і Наглядової ради не мають права перебувати у трудових відносинах з виконавчими органами Пенсійного фонду.

5. Голова Наглядової ради та його заступники повинні мати досвід управління фінансовими, контрольними, ревізійними органами або досвід роботи керівниками структурних підрозділів у зазначених органах не менше п'яти років.

6. Членом правління Пенсійного фонду та Наглядової ради може бути особа, яка має повну вищу освіту, досвід роботи в соціальній сфері, в органах державного управління та/або профспілкових об'єднаннях, сфері фінансів або економіки та задовольняє інші кваліфікаційні вимоги, встановлені статутом Пенсійного фонду.

7. Членом правління Пенсійного фонду і Наглядової ради не може бути особа, яка була засуджена за умисні злочини, а також обвинувальним вироком щодо нього позбавлена права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Стаття 70. Вимоги до посадових осіб виконавчої дирекції Пенсійного фонду

1. Директором виконавчої дирекції Пенсійного фонду може бути призначена особа, яка має повну вищу освіту та не менш як п'ятирічний досвід роботи на керівних посадах у сфері пенсійного забезпечення, фінансів, економіки.

2. Заступниками директора і керівниками структурних підрозділів виконавчої дирекції Пенсійного фонду та начальниками її територіальних органів можуть бути особи, які мають повну вищу освіту та досвід роботи у соціальній сфері або у сфері фінансів чи економіки не менше двох років.

3. Посадовою особою виконавчої дирекції Пенсійного фонду не може бути особа, яка була засуджена за умисний злочин.

Розділ IX

КОШТИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

Стаття 71. Бюджет Пенсійного фонду

1. Бюджет Пенсійного фонду - план утворення і використання цільового страхового фонду, що формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел, визначених цим Законом.

2. Бюджет Пенсійного фонду затверджується правлінням Пенсійного фонду не пізніше 10 грудня року, що передує рокові, на який складено бюджет.

3. Проект бюджету Пенсійного фонду складається з урахуванням щорічних актуарних розрахунків.

4. Порядок розроблення, затвердження та виконання бюджету Пенсійного фонду встановлюється правлінням Пенсійного фонду.

5. Звіт про виконання бюджету Пенсійного фонду в розрізі статей витрат протягом двох тижнів після його затвердження правлінням Пенсійного фонду підлягає обов'язковій публікації в офіційних друкованих виданнях Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Інформація про час і місце публічного представлення звіту оприлюднюється разом із звітом про виконання бюджету Пенсійного фонду.

(Статтю 71 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом [N 996-V](#) від 27.04.2007)

Стаття 72. Джерела формування коштів Пенсійного фонду

1. Джерелами формування коштів Пенсійного фонду є:

1) страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, крім частини внесків, що спрямовується до Накопичувального фонду;

2) інвестиційний дохід, який отримується від інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

3) кошти державного бюджету та цільових фондів, що перераховуються до Пенсійного фонду у випадках, передбачених цим Законом;

4) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього Закону та інших законів до юридичних та фізичних осіб за порушення встановленого порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків та використання коштів Пенсійного фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення;

5) благодійні внески юридичних та фізичних осіб;

6) добровільні внески;

7) інші надходження відповідно до законодавства.

2. Кошти Пенсійного фонду не включаються до складу Державного бюджету України і не підлягають оподаткуванню.

Стаття 73. Використання коштів Пенсійного фонду

1. Кошти Пенсійного фонду використовуються на:

1) виплату пенсій, передбачених цим Законом;

2) надання соціальних послуг, передбачених цим Законом;

3) фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду;

4) оплату послуг з виплати та доставки пенсій;

5) формування резерву коштів Пенсійного фонду.

2. Забороняється використання коштів Пенсійного фонду для оплати договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат та на цілі, не передбачені цим Законом.

Стаття 74. Резерв коштів Пенсійного фонду

1. З метою забезпечення фінансової стабільності Пенсійного фонду формується резерв коштів Пенсійного фонду.

Резерв коштів Пенсійного фонду складається з резерву коштів для поточних потреб та резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, які зараховуються на окремі субрахунки одного рахунку Пенсійного фонду.

Порядок формування та використання резерву коштів Пенсійного фонду встановлюється правлінням Пенсійного фонду.

2. Резерв коштів для поточних потреб формується з метою забезпечення своєчасного та в повному обсязі фінансування виплати пенсій і

надання соціальних послуг у сумі, що дорівнює місячній потребі на зазначені цілі згідно з бюджетом Пенсійного фонду на відповідний рік та

затверджується в його складі.

3. Резерв коштів для поточних потреб використовується та поновлюється таким чином, щоб на початок кожного місяця на відповідному субрахунку сума цього резерву дорівнювала місячній потребі коштів, необхідній для забезпечення фінансування виплати пенсій та надання соціальних послуг, визначеній у бюджеті Пенсійного фонду.

4. Після забезпечення виплати пенсій та надання соціальних послуг і створення резерву коштів для поточних потреб надлишкові кошти Пенсійного фонду зараховуються до резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, який може виникнути у зв'язку із зміною демографічної ситуації в Україні.

5. Резерв коштів для поточних потреб зберігається в уповноваженому банку, а резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах - у зберігачі. Зберігач забезпечує зберігання та облік резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах окремо від пенсійних активів Накопичувального фонду.

Стаття 75. Резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах

1. Розмір резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах визначається за результатами щорічних актуарних розрахунків.

Розмір резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах затверджується правлінням Пенсійного фонду у складі бюджету Пенсійного фонду одночасно з встановленням порядку його формування і використання.

2. З метою збереження резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах та отримання доходу здійснюється інвестування цього резерву коштів у порядку, передбаченому цим Законом для інвестування коштів Накопичувального фонду, а також правилами їх інвестування.

3. Інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах здійснюється компаніями з управління активами, які обираються для Накопичувального фонду за результатами тендера.

4. Компанії з управління активами і зберігач складають та подають звіти щодо інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах правлінню Пенсійного фонду, Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України в порядку та за формами, встановленими правлінням Пенсійного фонду за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

5. Виконавча дирекція Пенсійного фонду складає річний звіт щодо формування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах з висновком щодо достатності цього резерву коштів для забезпечення виконання Пенсійним фондом зобов'язань у солідарній системі протягом наступних 75 років і подає його правлінню Пенсійного фонду для затвердження.

6. Якщо протягом року сума резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах становить менше ніж 90 відсотків суми коштів, необхідних за результатами щорічного актуарного розрахунку для забезпечення довгострокової фінансової стабільності та виконання зобов'язань Пенсійного фонду щодо фінансування пенсій та соціальних послуг, правління Пенсійного фонду зобов'язане подати Кабінету Міністрів України пропозиції щодо джерел поповнення та збалансування бюджету Пенсійного фонду.

Стаття 76. Облік коштів Пенсійного фонду

1. Облік надходжень і витрат коштів Пенсійного фонду здійснюють виконавчі органи Пенсійного фонду.

2. Кошти Пенсійного фонду зараховуються на єдиний рахунок Пенсійного фонду і зберігаються на окремих рахунках територіальних органів Пенсійного фонду в уповноваженому банку.

Стаття 77. Актуарні розрахунки. Актуарії

1. Виконавча дирекція Пенсійного фонду забезпечує проведення щорічних актуарних розрахунків фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування на наступні 1, 5, 10 та через кожні 5 років на - 75 років.

2. Актуарні розрахунки здійснюються відповідно до [методики](#), затвердженої Кабінетом Міністрів України.

3. Результати актуарних розрахунків оформляються у вигляді звіту, який складається та підписується актуаріями - виконавцями. Зазначений звіт має містити розрахунки, дані, методи і припущення, що використовувалися під час їх здійснення, та висновки щодо фінансового стану системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і рекомендації щодо заходів, необхідних для забезпечення фінансової стабільності цієї системи.

У десятиденний термін після підписання звіт надсилається правлінню Пенсійного фонду, Наглядовій раді та Кабінету Міністрів України з дотриманням вимог, передбачених статтею 22 цього Закону.

4. Актуаріями можуть бути особи, які відповідають вимогам, передбаченим у положенні про підрозділ з актуарних розрахунків, яке затверджується правлінням Пенсійного фонду. За необхідності проведення додаткових актуарних розрахунків виконавча дирекція Пенсійного фонду може залучати відповідних фахівців та експертів, вартість оплати послуг яких затверджується правлінням Пенсійного фонду.

Розділ X

СУБ'ЄКТИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Стаття 78. Накопичувальний фонд

1. Накопичувальний фонд створюється Пенсійним фондом як цільовий позабюджетний фонд.

2. Адміністративне управління Накопичувальним фондом здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду.

3. Управління пенсійними активами Накопичувального фонду здійснюється компаніями з управління активами.

4. Рахунки Накопичувального фонду відкриваються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду в зберігачі.

5. Застрахована особа, яка сплачує (за яку сплачують) страхові внески до Накопичувального фонду, має право спрямувати ці страхові внески до будь-якого недержавного пенсійного фонду. При цьому застрахована особа подає територіальному органу Пенсійного фонду та страхувальнику такі документи:

заяву про обрання недержавного пенсійного фонду;

заповнену картку за формою, встановленою правлінням Пенсійного фонду, в якій зазначаються відомості про обраний недержавний пенсійний фонд;

копію пенсійного контракту, укладеного застрахованою особою з обраним недержавним пенсійним фондом.

6. Врегулювання відносин, що стосуються страхових внесків, які спрямовуються до обраного застрахованою особою недержавного пенсійного фонду, подальшого розміщення і інвестування пенсійних активів застрахованої особи та страхування і виплати довічної пенсії або одноразової виплати, здійснюється відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення.

Стаття 79. Джерела формування коштів Накопичувального фонду та їх використання

1. Джерелами формування коштів Накопичувального фонду є:

1) страхові внески застрахованих осіб, що спрямовуються до Накопичувального фонду;

2) інвестиційний дохід, що утворюється внаслідок розміщення та інвестування коштів Накопичувального фонду в порядку, встановленому законом;

3) суми від фінансових санкцій, застосованих відповідно до цього Закону та інших законів до юридичних і фізичних осіб за порушення встановленого законодавством порядку нарахування, обчислення і сплати страхових внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, та використання коштів Накопичувального фонду, а також суми адміністративних стягнень, накладених відповідно до закону на посадових осіб та громадян за ці порушення.

2. Інвестиційний дохід, що обліковується на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб, визначається як різниця між сумою сукупного інвестиційного доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів, та сумою адміністративних видатків, пов'язаних з їх управлінням.

3. Сукупний інвестиційний дохід формується за рахунок:

- 1) прибутку, що отримується від інвестування пенсійних активів у цінні папери;
- 2) відсотків, що нараховуються на пенсійні активи, розміщені на банківських депозитних рахунках;
- 3) доходу від інших видів інвестування, дозволених законом.

4. Порядок формування та обчислення інвестиційного доходу визначається Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Міністерством фінансів України.

Інвестиційний дохід від операцій з пенсійними активами не включається до складу доходу компанії з управління активами.

5. Кошти Накопичувального фонду використовуються на:

- 1) інвестування з метою отримання доходу на користь застрахованих осіб;
- 2) оплату договорів страхування довічних пенсій або здійснення одноразових виплат;
- 3) оплату послуг компаній з управління активами;
- 4) оплату послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, у тому числі на проведення тендерів, у порядку та розмірах, установлених Радою Накопичувального фонду;
- 5) оплату послуг радника (радників) з інвестиційних питань;
- 6) оплату послуг зберігача;
- 7) оплату послуг із проведення планової аудиторської перевірки.

Забороняється використання коштів Накопичувального фонду для забезпечення виплати пенсій та надання соціальних послуг із солідарної системи та на інші цілі, не передбачені цим Законом.

6. Кошти Накопичувального фонду є власністю застрахованих осіб, які сплачували страхові внески до цього фонду, та належать кожній застрахованій особі в частині, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку.

7. Облік надходжень і витрат коштів Накопичувального фонду здійснюють виконавчі органи Пенсійного фонду.

Стаття 80. Пенсійні активи Накопичувального фонду

1. Пенсійні активи складаються з:

- 1) активів у грошових коштах;
- 2) активів у цінних паперах;
- 3) інших активів, не заборонених законом.

2. Пенсійні активи в грошових коштах складаються з:

- 1) страхових внесків, що перераховуються до Накопичувального фонду;
- 2) коштів, розміщених на банківських депозитних рахунках, що засвідчується відповідними іменними ощадними сертифікатами банківських установ, виданих на ім'я Накопичувального фонду, та відсотків за ними;
- 3) інвестиційного доходу, що отримується від інвестування пенсійних активів у цінні папери.

3. Пенсійні активи у цінних паперах складаються з:

- 1) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами відповідно до законодавства;
- 2) акцій та облігацій українських емітентів, що відповідно до норм законодавства перебувають в обігу на організаційно оформлених ринках цінних паперів України (крім цінних паперів, на які здійснюється підписка згідно із законодавством) та пройшли лістинг на фондових біржах або в торговельно-інформаційних системах, зареєстрованих у встановленому порядку;
- 3) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, де рейтинг зовнішнього боргу не менше класу А за шкалою, встановленою зазначеними в пункті 4 цієї частини рейтинговими компаніями;
- 4) облігацій іноземних емітентів з інвестиційним рейтингом класу А або вище за шкалою, встановленою рейтинговими компаніями Стандарт енд Пурс (Standard and Poor's), Мудіс (Moody's) або Фітч (Fitch);
- 5) акцій іноземних емітентів, що перебувають в обігу на організованих фондових ринках та пройшли лістинг на одній з таких фондових бірж, як Нью-Йоркська, Лондонська, Токійська, Франкфуртська або в торговельно-інформаційній системі НАСДАК (NASDAQ). Кабінет Міністрів України може визначити додатково до зазначених інші іноземні фондові біржі та торговельно-інформаційні системи. Емітент цих акцій має провадити свою діяльність протягом не менше ніж 10 років і бути резидентом країни, рейтинг зовнішнього боргу якої не менший класу А за шкалою, встановленою зазначеними в пункті 4 цієї частини рейтинговими компаніями.

Розміщення коштів Накопичувального фонду в активи, зазначені в пункті 3 частини першої цієї статті, може здійснюватися з урахуванням прибутковості та надійності інвестицій у разі необхідності інвестиційної підтримки вітчизняної економіки, розвитку її пріоритетних галузей, впровадження та розвитку сучасних технологій, створення нових робочих місць, реалізації інвестиційних проектів, у тому числі за державної підтримки. При цьому Кабінет Міністрів України передбачає заходи, спрямовані на захист інвестицій та забезпечення їх повернення, у тому числі відповідні державні гарантії.

Розміщення коштів Накопичувального фонду в активи, зазначені в пунктах 4 і 5 цієї частини, може здійснюватися за умови, що інвестування коштів Накопичувального фонду за межами України негативно не позначиться на зовнішньому платіжному балансі України, стані її валютних резервів та стабільності її грошової одиниці. Рішення про можливість інвестування коштів Накопичувального фонду за межами України приймає Рада Накопичувального фонду лише за наявності позитивного рішення Ради національної безпеки і оборони України із цього питання.

4. Пенсійні активи у цінних паперах не можуть включати:

- 1) цінні папери, емітентами яких є зберігач, компанія з управління активами, радник з інвестиційних питань, аудитор та особи, які надають консультаційні послуги, з якими виконавчою дирекцією Пенсійного фонду укладено відповідні договори, та їх пов'язані особи;
- 2) цінні папери, які не пройшли лістинг фондової біржі або торговельно-інформаційної системи, зареєстрованих у встановленому порядку;
- 3) цінні папери, емітентами яких є інститути спільного інвестування;
- 4) векселі;
- 5) похідні цінні папери.

5. Пенсійні активи не можуть формуватися за рахунок коштів, отриманих на підставах, що суперечать законодавству.

6. Пенсійні активи не можуть бути предметом застави і використовуються лише на цілі, передбачені частиною п'ятою статті 79 цього Закону. На пенсійні активи не може бути накладено стягнення за зобов'язаннями компанії з управління активами, зберігача, страхової організації, Пенсійного фонду.

7. Сума пенсійних активів, які належать застрахованій особі, розраховується виходячи з кількості одиниць пенсійних активів, облікованих на її накопичувальному пенсійному рахунку, та чистої вартості одиниці пенсійних активів.

У разі купівлі-продажу цінних паперів підрахунок здійснюється виходячи із чистої вартості пенсійних активів на кінець робочого дня, протягом якого здійснювалися ці операції.

Підрахунок чистої вартості пенсійних активів здійснюється зберігачем разом з виконавчою дирекцією Пенсійного фонду та компанією з

управління активами за методикою та в порядку, визначеними Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Національним банком України. Розподіл та облік інвестиційного доходу на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб здійснюються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду щоденно за результатами інвестування пенсійних активів виходячи з підрахунків чистої вартості одиниці пенсійних активів. Інформація щодо руху пенсійних активів, облікованих на накопичувальних пенсійних рахунках, подається зберігачем у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

8. Порядок зарахування, обліку, інвестування, управління коштами Накопичувального фонду визначається відповідно до цього Закону.

9. Пенсійні активи в разі визнання компанії з управління активами або зберігача банкрутом не можуть включатися до ліквідаційної маси компанії з управління активами або зберігача.

10. На пенсійні активи не може бути накладене будь-яке стягнення або застосована конфіскація.

Стаття 81. Рада Накопичувального фонду

1. Рада Накопичувального фонду створюється з метою здійснення повноважень, передбачених статтею 82 цього Закону.

2. До складу Ради Накопичувального фонду входять 14 осіб, які на пропорційній основі призначаються Президентом України та Верховною Радою України.

Президент України призначає сім членів Ради Накопичувального фонду шляхом прийняття відповідного указу - по одному представнику від центральних органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, фінансів, економіки та з питань європейської інтеграції, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Ради національної безпеки і оборони України та Пенсійного фонду.

Верховна Рада України призначає шляхом прийняття відповідної постанови сім членів Ради Накопичувального фонду, в тому числі по одному представнику від застрахованих осіб, роботодавців та Національного банку України.

3. Членом Ради Накопичувального фонду може бути особа, яка має вищу освіту в галузі економіки, фінансів або права і при цьому має досвід роботи в органі законодавчої влади або на керівних посадах у центральних органах виконавчої влади, у фінансових установах, у профспілкових об'єднаннях чи має досвід наукової роботи за фінансовою, економічною або юридичною тематикою.

4. Члени Ради Накопичувального фонду здійснюють повноваження на громадських засадах.

Членам Ради Накопичувального фонду за рахунок коштів Накопичувального фонду компенсуються фактичні витрати, понесені ними у зв'язку з виконанням повноважень відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду в межах витрат, затверджених на ці цілі.

Членам Ради Накопичувального фонду забороняється розголошувати відомості, які є конфіденційними відповідно до цього Закону та законодавства про інформацію.

5. Строк повноважень членів Ради Накопичувального фонду становить шість років.

Чергове призначення членів Ради Накопичувального фонду здійснюється не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку повноважень раніше призначених членів Ради Накопичувального фонду.

6. На першому засіданні Ради Накопичувального фонду із складу її членів обираються голова та його заступник на строк їх повноважень шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів від загальної кількості присутніх на засіданні членів Ради Накопичувального фонду. Кожний член Ради Накопичувального фонду має один голос.

7. Голова Ради Накопичувального фонду:

організовує та проводить засідання Ради Накопичувального фонду;

скиликає позачергові засідання за власною ініціативою або на письмову вимогу більше ніж однієї третини членів Ради Накопичувального фонду;

здійснює інші повноваження відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду.

Заступник голови Ради Накопичувального фонду відповідно до Регламенту Ради Накопичувального фонду виконує обов'язки, покладені на голову Ради Накопичувального фонду, в разі його тимчасової відсутності.

Переобрання голови Ради Накопичувального фонду або його заступника здійснюється в порядку, визначеному частиною шостою цієї статті: у зв'язку із закінченням строку його повноважень;

за власним бажанням - за умови подання письмової заяви;

у разі систематичного невиконання або неналежного виконання своїх обов'язків.

8. Повноваження членів Ради Накопичувального фонду припиняються у зв'язку із закінченням строку їх повноважень.

Повноваження члена Ради Накопичувального фонду припиняються достроково:

у разі складення повноважень за його особистою заявою;

у разі припинення повноважень на посаді;

з ініціативи відповідно Президента України або Верховної Ради України;

у разі систематичного невиконання або неналежного виконання покладених на нього обов'язків;

у разі набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

у разі визнання його за рішенням суду таким, що не відповідає вимогам, передбаченим частиною третьою цієї статті;

у разі неучасті більше ніж у трьох чергових засіданнях Ради Накопичувального фонду;

у разі припинення громадянства України або виїзду за межі України на постійне місце проживання;

у разі визнання недієздатним, безвісно відсутнім або оголошення померлим;

у разі смерті.

9. Звільнення членів Ради Накопичувального фонду здійснюється шляхом прийняття Президентом України відповідного указу, а Верховною Радою України - відповідної постанови.

10. Рада Накопичувального фонду здійснює свою діяльність на підставі цього Закону та Регламенту Ради Накопичувального фонду.

Стаття 82. Повноваження Ради Накопичувального фонду

1. До виключних повноважень Ради Накопичувального фонду належить:

1) визначення за результатами тендера компаній з управління активами, зберігача, аудитора Накопичувального фонду;

2) затвердження умов проведення і технічного завдання тендера з вибору компаній з управління активами, зберігача, аудитора Накопичувального фонду;

3) прийняття рішення про доцільність залучення радника з інвестиційних питань, визначення порядку його залучення, затвердження його та умов договору з ним;

4) заслуховування та затвердження щорічних звітів про результати роботи компаній з управління активами, зберігача та радника з інвестиційних питань;

5) затвердження основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду і змін до них;

6) прийняття рішення про дострокове проведення тендерів для обрання компаній з управління активами і зберігача;

7) затвердження кошторису на технічне та матеріальне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду, розміру оплати послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, та відсотка відрахувань із страхових внесків, пов'язаних з адміністративними видатками Накопичувального фонду;

8) заслуховування звіту виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо адміністративного управління Накопичувальним фондом, внесення

рекомендацій та пропозицій правління Пенсійного фонду щодо вдосконалення управління Накопичувальним фондом;

9) застосування відкладального вето стосовно рішень, прийнятих суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, які можуть заподіяти шкоду застрахованим особам;

10) затвердження Регламенту Ради Накопичувального фонду;

11) затвердження розподілу обсягів пенсійних активів між компаніями з управління активами.

2. До повноважень Ради Накопичувального фонду належить:

1) подання Наглядовій раді пропозицій щодо вдосконалення функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;

2) заслуховування інформації органів державного нагляду та регулювання про результати перевірок стану виконання вимог законодавства у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування та аудиторських звітів.

Рада Накопичувального фонду здійснює інші повноваження, які відповідно до цього Закону віднесені до її відання.

3. У разі якщо Рада Накопичувального фонду застосовує відкладальне вето щодо рішення суб'єкта накопичувальної системи пенсійного страхування, вона вказує на допущені порушення і встановлює термін для їх усунення. Якщо протягом цього терміну суб'єкт накопичувальної системи пенсійного страхування не усуне порушення, Рада Накопичувального фонду незаконне рішення скасовує.

Стаття 83. Засідання Ради Накопичувального фонду

1. Чергові засідання Ради Накопичувального фонду проводяться не рідше одного разу на квартал. День проведення засідання Ради Накопичувального фонду призначає її голова.

За рішенням голови Ради Накопичувального фонду або на письмову вимогу більше ніж однієї третини її членів проводяться позачергові засідання Ради Накопичувального фонду.

На засідання Ради Накопичувального фонду можуть бути запрошені керівники центральних органів виконавчої влади, представники суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, науковці та фахівці. У засіданнях Ради Накопичувального фонду можуть брати участь голова правління Пенсійного фонду та директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду.

2. Засідання Ради Накопичувального фонду вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше десяти її членів. Рішення Ради Накопичувального фонду приймаються простою більшістю голосів. У разі розподілу голосів порівну голос голови Ради Накопичувального фонду вважається вирішальним.

3. Засідання Ради Накопичувального фонду веде голова Ради Накопичувального фонду, а в разі відсутності - його заступник у порядку, встановленому Регламентом Ради Накопичувального фонду. Під час проведення засідання Рада Накопичувального фонду обирає секретаря засідання, на якого покладається контроль за веденням протоколу засідання. У протоколі обов'язково відображаються порядок денний, доповідачі з визначених питань, а також прийняті рішення.

4. Рішення Ради Накопичувального фонду з питань, віднесених до її повноважень, є обов'язковими для виконання правлінням Пенсійного фонду, виконавчою дирекцією Пенсійного фонду, компаніями з управління активами, зберігачем, радником з інвестиційних питань, страхувальниками та застрахованими особами.

Рішення Ради Накопичувального фонду підлягають оприлюдненню в порядку, встановленому Радою Накопичувального фонду відповідно до вимог цього Закону.

5. Рішення Ради Накопичувального фонду підписує голова Ради Накопичувального фонду та всі присутні на засіданні її члени. Копія рішення Ради Накопичувального фонду протягом трьох днів подається для ознайомлення Наглядовій раді та для виконання виконавчої дирекції Пенсійного фонду, компаніям з управління активами, зберігачу, раднику з інвестиційних питань.

6. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення роботи Ради Накопичувального фонду покладається на виконавчу дирекцію Пенсійного фонду і здійснюється за рахунок коштів Накопичувального фонду в межах кошторису, затвердженого Радою Накопичувального фонду на відповідний рік.

Стаття 84. Радник з інвестиційних питань

1. Радником з інвестиційних питань може бути юридична особа (у тому числі нерезидент) відповідної спеціалізації, а також фізична особа, яка має відповідну професійну підготовку та досвід роботи. Вимоги до радника (радників) з інвестиційних питань установлюються та затверджуються Радою Накопичувального фонду.

2. У разі прийняття Радою Накопичувального фонду рішення про залучення радника (радників) з інвестиційних питань Пенсійний фонд укладає з ним (з ними) відповідний договір на умовах, визначених Радою Накопичувального фонду. Укладення цього договору здійснюється з дотриманням вимог статті 95 цього Закону.

3. Радник з інвестиційних питань може залучатися з метою:

1) збирання та аналізу поточної інформації і даних щодо інвестиційних та економічних умов на національному і зарубіжному ринках, які пов'язані або можуть вплинути на ефективність інвестування коштів Накопичувального фонду, з метою поліпшення інвестиційної доходності Накопичувального фонду;

2) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення проектів основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;

3) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення умов проведення тендера для визначення компаній з управління активами та технічного супроводу проведення цих тендерів разом з виконавчою дирекцією Пенсійного фонду;

4) щомісячного аналізу роботи компаній з управління активами та зберігача, подання письмових звітів про це Раді Накопичувального фонду;

5) подання Раді Накопичувального фонду обґрунтованих пропозицій щодо підготовки та внесення змін до основних напрямів інвестиційної політики і нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду.

4. Для здійснення своїх повноважень та виконання зобов'язань радник з інвестиційних питань має право отримувати необхідну інформацію від Пенсійного фонду, компаній з управління активами та зберігача, а також відкрити статистичну інформацію від центральних органів виконавчої влади.

5. Радник з інвестиційних питань не може бути засновником (власником) або пов'язаною особою зберігача, компанії з управління активами, аудитора Накопичувального фонду та їх пов'язаних осіб.

6. Розмір оплати послуг радника з інвестиційних питань визначається в договорі, укладеному з Пенсійним фондом, як фіксована сума і не може встановлюватися у вигляді відсотків від суми страхових внесків чи обсягів пенсійних активів Накопичувального фонду.

Стаття 85. Компанії з управління активами

1. Управління пенсійними активами здійснюється компаніями з управління активами, визначеними Радою Накопичувального фонду за результатами тендера, з якими Пенсійним фондом укладені договори з дотриманням вимог статті 95 цього Закону.

2. Компанії з управління активами обираються на п'ять років з можливістю продовження строку дії договору до двох років шляхом щорічного продовження цього строку за рішенням Ради Накопичувального фонду.

3. У разі обрання за результатами тендера компанії з управління активами, яка є іноземною юридичною особою, вона зобов'язана для виконання функцій, визначених у технічному завданні тендера, у двомісячний термін після проведення тендера створити відповідно до законодавства України юридичну особу і повністю сформувати за власний рахунок її статутний фонд. Створена юридична особа зобов'язана отримати ліцензію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження професійної діяльності з управління активами в

частині пенсійних активів, виконувати всі умови щодо управління активами, передбачені законодавством. Юридична особа зобов'язана в місячний термін після отримання ліцензії укласти договір з іноземною юридичною особою та Пенсійним фондом, який повинен передбачати солідарну відповідальність цієї юридичної особи і її засновника.

4. Компанії з управління активами обираються із числа компаній, які:

- 1) мають не менше п'яти років досвіду роботи з управління активами на фінансових ринках України та/або світу, перелік яких визначається в технічному завданні тендера;
 - 2) мали одночасно в управлінні активи в сумі, розмір якої встановлюється в технічному завданні тендера;
 - 3) підтримують власний капітал, який визначається згідно із законодавством України, у сумі, еквівалентній 1 млн. євро за офіційним обмінним курсом Національного банку України на день подання заяви на отримання ліцензії;
 - 4) відповідають вимогам, встановленим Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку щодо кваліфікаційного рівня та досвіду роботи фахівців, які безпосередньо виконуватимуть функції, передбачені технічним завданням тендера.
5. Компанія з управління активами не може бути засновником (власником) або пов'язаною особою радника з інвестиційних питань, зберігача, аудитора Накопичувального фонду та їх пов'язаних осіб.
6. Компанія з управління активами, яка є іноземною юридичною особою, бере участь у тендері, якщо вона створена і зареєстрована в країні, законодавством якої передбачено державний нагляд за діяльністю компаній з управління активами.

Стаття 86. Повноваження компанії з управління активами

1. До повноважень компанії з управління активами належить:

- 1) управління та інвестування пенсійних активів згідно з основними напрямками інвестиційної політики та нормативами інвестування коштів Накопичувального фонду;
- 2) звітування перед Радою Накопичувального фонду, правлінням Пенсійного фонду, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку про склад, структуру та ліквідність пенсійних активів і здійснені операції щодо розміщення і управління ними.

Форму та порядок складання звітів компаніями з управління активами встановлює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і правлінням Пенсійного фонду;

- 3) виконання від імені та на користь Накопичувального фонду юридичних дій, пов'язаних з реалізацією прав власності на цінні папери, якими управляє ця компанія;
- 4) подання Раді Накопичувального фонду обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до основних напрямків інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;
- 5) інвестування резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах згідно з правилами інвестування цього резерву коштів та подання звітів щодо інвестування в порядку та за формою, встановленими правлінням Пенсійного фонду за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

2. Оплата послуг компанії з управління активами не може перевищувати сумарно 0,9 відсотка чистої вартості пенсійних активів, що перебували в її управлінні протягом року, за який здійснюється оплата цих послуг.

3. У разі отримання компанією з управління активами інвестиційного доходу вищого, ніж відсоток інвестиційного доходу, який було заплановано в основних напрямках інвестиційної політики на відповідний рік, за рішенням Ради Накопичувального фонду компанії з управління активами може виплачуватися премія, розмір якої не може перевищувати 3 відсотки розміру інвестиційного доходу, отриманого Накопичувальним фондом за результатами діяльності цієї компанії у зазначеному році.

4. У разі якщо за висновком аудитора або органу державного нагляду інвестиційний дохід, отриманий у результаті інвестування коштів Накопичувального фонду, визнано неприйнятно низьким (від'ємне коливання перевищує 30 відсотків) порівняно з ринковими показниками інвестиційного доходу або з інвестиційними доходами недержавних пенсійних фондів, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України за погодженням з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку зобов'язана порушити питання перед Радою Накопичувального фонду про заміну компанії з управління активами.

5. У разі анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині пенсійних активів Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку зобов'язана повідомити письмово про це Раду Накопичувального фонду в день її анулювання.

Стаття 87. Припинення повноважень компанії з управління активами

1. Повноваження компанії з управління активами припиняються Радою Накопичувального фонду за поданням Пенсійного фонду, зберігача, органів, що здійснюють державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у разі:

- 1) порушення умов договору, укладеного з Пенсійним фондом;
- 2) порушення положень основних напрямків інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;
- 3) дій або бездіяльності, що призвели до зменшення пенсійних активів Накопичувального фонду за результатами бюджетного року на суму, яка перевищує встановлений у договорі відсоток загальної суми коштів Накопичувального фонду, якщо таке зменшення не зумовлено об'єктивними змінами на фінансовому ринку;
- 4) анулювання ліцензії на провадження професійної діяльності з управління активами в частині пенсійних активів.

Рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами приймається більшістю від її складу.

Рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами тягне за собою розірвання договору, укладеного між компанією та Пенсійним фондом. При цьому компанія з управління активами зобов'язана компенсувати збитки, завдані з її вини Накопичувальному фонду, відповідно до закону.

2. Пенсійний фонд, зберігач, органи, що здійснюють державний нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зобов'язані направити копію подання про припинення повноважень компанії з управління активами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, яка протягом одного робочого дня дає розпорядження зберігачу про припинення виконання розпоряджень компанії з управління активами, яке є обов'язковим до негайного виконання.

3. Подання та рішення Ради Накопичувального фонду про припинення повноважень компанії з управління активами можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Збитки, завдані необґрунтованим припиненням повноважень компанії з управління активами, відшкодовуються на підставі рішення суду в порядку, встановленому законом.

Посадові особи органів державної влади, які підписали подання, можуть бути притягнуті до відповідальності за неналежне виконання службових обов'язків у порядку, встановленому законом.

Стаття 88. Обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами

1. Під час провадження діяльності з управління пенсійними активами забороняється:

- 1) формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів або будь-яких інших коштів, які не є коштами Накопичувального фонду;
- 2) надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів;
- 3) укладати угоди купівлі-продажу або міни пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;
- 4) тримати в грошових коштах на поточному банківському рахунку, на банківських депозитних рахунках та в ощадних сертифікатах банків

більше ніж 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів, при цьому не більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів у зобов'язаннях одного банку;

- 5) придбавати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більше ніж 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів та тримати у своїх активах більше ніж 10 відсотків у цінних паперах одного емітента (крім цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та емітентами яких є комерційні банки);
- 6) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим більше ніж 50 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 7) придбавати або додатково інвестувати в облігації місцевих позик більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 8) придбавати або додатково інвестувати в корпоративні облігації, емітентами яких є резиденти України, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 9) придбавати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більше ніж 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 10) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 11) придбавати або додатково інвестувати в акції та облігації іноземних емітентів, які пройшли лістинг на організованих фондових ринках іноземних держав, більше ніж 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 12) придбавати або додатково інвестувати в інші активи, не заборонені законодавством України, але не зазначені у цій статті, більше ніж 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 13) придбавати або додатково інвестувати у цінні папери, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядом однієї іноземної держави, більше ніж 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- 14) придбавати цінні папери, емітентами яких є пов'язані особи Накопичувального фонду, компанії з управління активами, зберігача та радника з інвестиційних питань;
- 15) здійснювати за власні кошти компанії з управління активами операції із цінними паперами, які є пенсійними активами;
- 16) безоплатно відчужувати пенсійні активи;
- 17) використовувати пенсійні активи для забезпечення виконання зобов'язань, які не пов'язані з функціонуванням Накопичувального фонду;
- 18) відчужувати майно, яке належить компанії з управління активами, до пенсійних активів;
- 19) набувати у власність нерухоме майно та будь-які інші активи, що складають пенсійні активи.

2. Кошти Накопичувального фонду, що розміщуються на депозитних рахунках у комерційних банках, не можуть бути розміщені менше ніж у трьох комерційних банках. При цьому розподіл коштів за депозитними рахунками банків повинен бути таким, щоб різниця відхилення в сумах становила не більше ніж 10 відсотків.

3. Купівля-продаж цінних паперів здійснюється з дотриманням вимог цього Закону та законодавства лише на конкурентних засадах на організаційно оформленому ринку цінних паперів України, фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі, зареєстрованих у встановленому порядку.

Стаття 89. Вимоги до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду

1. Основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду затверджує щороку Рада Накопичувального фонду не пізніше 1 січня року, протягом якого вони діють.

Основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду можуть бути переглянуті Радою Накопичувального фонду протягом року.

Проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду і проекти змін до них подає Раді Накопичувального фонду виконавча дирекція Пенсійного фонду за погодженням з Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку і Національним банком України.

2. Проекти основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду подаються Раді Накопичувального фонду не пізніше 1 жовтня року, що передує плановому. До розробки проектів основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду за рішенням Ради Накопичувального фонду може залучатися радник (радники) з інвестиційних питань та компанії з управління активами.

3. В основних напрямках інвестиційної політики відображаються основні напрями та обмеження щодо інвестування коштів Накопичувального фонду з урахуванням обмежень, визначених цим Законом, та суми адміністративних витрат і фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат, рівні інвестиційного доходу у відповідному році. Основні напрями інвестиційної політики є обов'язковими для застосування Пенсійним фондом, компаніями з управління активами та зберігачем.

4. Основні напрями інвестиційної політики підлягають обов'язковому опублікуванню.

5. Нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду визначають щорічні пропорції інвестування коштів у кожний окремий вид активів згідно з вимогами основних напрямів інвестиційної політики, містять інвестиційну стратегію Накопичувального фонду та критерії вибору об'єктів інвестування з урахуванням конкретних класів інвестиційного рейтингу. Зміст нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду не повинен суперечити положенням основних напрямів інвестиційної політики та цьому Закону.

Нормативи інвестування коштів Накопичувального фонду є конфіденційним документом. Повний текст нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду зберігається в Пенсійному фонді та надається зберігачу. Компанії з управління активами надається витяг з нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду в частині вимог щодо інвестування пенсійних активів, що знаходяться в управлінні цієї компанії.

Стаття 90. Порядок проведення тендера для обрання компанії з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду

1. Порядок проведення тендера для обрання компанії з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду визначається умовами проведення тендера.

2. Умови проведення тендера містять:

- 1) зміст та порядок опублікування оголошення про проведення тендера;
- 2) строки і порядок підготовки та основні вимоги до технічного завдання, інформацію про осіб, відповідальних за його підготовку;
- 3) перелік тендерної документації, порядок її складання, подання, реєстрації та розгляду;
- 4) строки та порядок проведення тендера, інформацію про посадових осіб, відповідальних за його проведення;
- 5) вимоги до осіб, які можуть брати участь у проведенні тендера (вимоги до претендентів);
- 6) порядок установа бальної оцінки тендерних пропозицій;
- 7) порядок визначення переможця тендера;
- 8) порядок опублікування результатів тендера;
- 9) порядок укладання договорів за результатами тендера.

Умови проведення тендера затверджує Рада Накопичувального фонду у строк не пізніше одного місяця до дати оголошення тендера і підлягають обов'язковому опублікуванню в порядку, визначеному Радою Накопичувального фонду, в тому числі опублікуванню не менш як у двох міжнародних фінансових періодичних виданнях.

3. Рада Накопичувального фонду приймає рішення:

- 1) про проведення першого тендера для обрання компаній з управління активами і зберігача - не пізніше шести місяців до дня запровадження сплати страхових внесків до Накопичувального фонду;
- 2) про проведення першого тендера для обрання аудитора Накопичувального фонду - по завершенні першого року функціонування Накопичувального фонду;
- 3) про проведення наступних тендерів для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора - не пізніше шести місяців до дня закінчення терміну дії відповідних договорів, а в разі їх дострокового розірвання у випадках, передбачених цим Законом, - у місячний термін з дня розірвання договору;
- 4) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора, якщо за результатами попереднього тендера з його переможцем (переможцями) у місячний термін не було укладено відповідний договір, - не пізніше одного місяця з дня закінчення зазначеного терміну;
- 5) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора, якщо за результатами попереднього тендера не визначено переможця або якщо в першому етапі тендера взяли участь менше трьох претендентів, - одночасно з визначенням результатів відповідного етапу тендера;
- 6) про проведення тендера для обрання компаній з управління активами, зберігача і аудитора в разі прийняття судом рішення про визнання результатів тендера недійсними - не пізніше одного місяця з дня набрання рішенням суду законної сили.

4. Рішення про проведення тендера містить:

- 1) дату проведення першого етапу тендера, яка не може бути раніше ніж за два місяці з дня прийняття рішення про проведення тендера;
- 2) порядок та кінцеву дату подання тендерної документації, яка не може бути пізніше ніж за десять календарних днів до дати проведення тендера;
- 3) вимоги до осіб, які можуть брати участь у проведенні тендера (претенденти), визначені відповідно до вимог цього Закону;
- 4) технічне завдання та перелік тендерної документації, яку претенденти мають подати для участі в тендері;
- 5) адресу, за якою приймається тендерна документація;
- 6) місце та час проведення тендера;
- 7) вартість участі в тендері;
- 8) умови проведення тендера, критерії та порядок визначення переможця тендера.

Рішення про проведення тендера підлягає опублікуванню протягом п'яти робочих днів із дня його прийняття.

Дата, час та місце проведення тендера, визначені в оголошенні про проведення тендера, не можуть бути змінені.

Стаття 91. Технічне завдання тендера

1. Технічне завдання тендера затверджує Рада Накопичувального фонду відповідно до умов проведення тендера одночасно з прийняттям рішення про проведення тендера і має містити:

- 1) детальний опис вимог до претендентів;
- 2) перелік та зміст послуг, які має надавати переможець (переможці) тендера;
- 3) умови надання послуг, порядок взаємодії з Пенсійним фондом, вимоги щодо організаційного та матеріально-технічного забезпечення надання послуг;
- 4) вимоги до договору, що укладається з переможцем тендера;
- 5) перелік тендерної документації, подання якої є необхідною для участі в тендері, та порядок її оформлення;
- 6) інші вимоги, визначені умовами проведення тендера, що не суперечать цьому Закону.

Підготовка проектів технічних завдань здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду.

2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана надіслати кур'єрською (спеціальною) поштою кожній юридичній особі, яка подала заяву на участь у тендері, технічне завдання тендера протягом трьох робочих днів із дня отримання заяви.

Стаття 92. Тендерна документація

1. Особи, які бажають взяти участь у тендері, у терміни, визначені в оголошенні про проведення тендера, подають Раді Накопичувального фонду таку тендерну документацію:

- 1) заяву на участь у тендері за формою, затвердженою Радою Накопичувального фонду;
 - 2) засвідчену у встановленому порядку довіреність на ім'я особи (осіб), яка представлятиме інтереси претендента під час проведення тендера;
 - 3) тендерну пропозицію, складену відповідно до вимог цього Закону;
 - 4) документ, що підтверджує оплату вартості участі в тендері;
 - 5) інші документи, визначені умовами проведення тендера та технічним завданням, що підтверджують інформацію про претендента та відомості, які містяться в тендерній пропозиції.
2. Тендерну пропозицію складають претенденти відповідно до умов проведення тендера та технічного завдання, і вона повинна містити:
- 1) загальні відомості про претендента;
 - 2) відомості про додержання вимог, передбачених технічним завданням (розмір статутного фонду, власного капіталу, відомості щодо пов'язаних осіб, відомості про відповідних службових осіб тощо);
 - 3) інформацію про діяльність претендента (види діяльності, перелік послуг, що надаються, прибутковість, досвід роботи тощо);
 - 4) інформацію про фінансовий стан претендента, а також про результати аудиторських перевірок за останні три роки, накладення протягом останніх десяти років фінансових та інших санкцій, заборони на провадження відповідної діяльності, у тому числі шляхом припинення або скасування дії ліцензій з будь-яких причин;
 - 5) відомості про наявність у претендента можливостей та пропозиції щодо виконання умов технічного завдання;
 - 6) основні положення договору, який має бути укладений у разі визнання претендента переможцем тендера;
 - 7) інші відомості, визначені умовами проведення тендера та технічним завданням.

Разом з тендерною документацією претендентом можуть бути подані запитання щодо вимог технічного завдання.

3. Тендерна документація надсилається рекомендованим листом, кур'єрською (спеціальною) поштою або подається власноручно представником юридичної особи, яка бажає взяти участь у тендері. Тендерна документація подається українською мовою в опечатаних конвертах, крім документації, що підтверджує сплату претендентом вартості участі в тендері.

Конверти з тендерною документацією приймаються особою, уповноваженою Радою Накопичувального фонду, яка зазначає на них дату, час отримання і видає довідку про отримання тендерної документації.

Тендерна документація, що надійшла після кінцевого терміну подання тендерної документації, встановленого в оголошенні про проведення тендера, або тендерна документація, подана претендентом, який не сплатив вартість участі в тендері, не розглядається.

Претендент має право письмово відкликати свою тендерну документацію до закінчення терміну подання тендерної документації, встановленого в оголошенні про проведення тендера.

4. З метою покриття витрат, пов'язаних із проведенням тендера, умовами його проведення встановлюється вартість участі в тендері, яку мають сплатити претенденти.

Сплачена вартість участі в тендері не повертається, крім випадків відкликання претендентами тендерної документації в порядку, визначеному цим Законом.

5. Претендент може брати участь у проведенні кількох тендерів, якщо це не суперечить вимогам цього Закону.

6. Тендерна документація є офіційними документами. Рада Накопичувального фонду перевіряє достовірність поданої інформації. У разі недостовірності інформації особи, які подали її, притягуються до відповідальності згідно із законом та втрачають право на участь у тендері.
7. Використання відомостей, що містяться в тендерній документації, здійснюється з дотриманням вимог законодавства про інформацію.
8. Тендерна документація зберігається Пенсійним фондом протягом десяти років із дня оголошення результатів тендера, а щодо переможця тендера - протягом терміну дії укладеного з ним договору та протягом десяти років із дня припинення дії договору.

Стаття 93. Проведення тендера

1. Тендер для обрання компанії з управління активами, зберігача і аудитора Накопичувального фонду проводиться у два етапи.

У першому етапі тендера повинні брати участь не менше трьох претендентів.

2. На першому етапі тендера, у день, визначений в оголошенні про проведення тендера, Рада Накопичувального фонду проводить відкрите засідання, на якому:

- 1) розкриваються конверти з тендерною документацією в черговості часу їх реєстрації, при цьому головуєчий ставить власний підпис та штамп Ради Накопичувального фонду на всіх листах документів, що були в конверті;
- 2) оголошуються тендерні пропозиції;
- 3) перевіряється відповідність тендерної документації вимогам цього Закону, умовам проведення тендера та технічному завданню;
- 4) усім членам Ради Накопичувального фонду надаються для оцінки копії тендерної документації;
- 5) запечатується по одному примірнику кожної поданої тендерної пропозиції у контрольний пакет, який підписується всіма присутніми членами Ради Накопичувального фонду і передається на зберігання особі, уповноваженій Радою Накопичувального фонду;
- 6) повідомляється про день, час та місце оголошення результатів першого етапу тендера.

3. Для оголошення результатів першого етапу тендера не пізніше одного місяця з дня розкриття конвертів з тендерною документацією проводиться відкрите засідання Ради Накопичувального фонду, на якому:

- 1) заслуховуються та обговорюються вмотивовані висновки членів Ради Накопичувального фонду щодо наданої їм для оцінки тендерної документації;
- 2) надаються відповіді на запитання претендентів, якщо, на думку членів Ради Накопичувального фонду, вони є суттєвими і не знайшли достатнього відображення в технічному завданні. При цьому запитання і відповідь мають бути доведені до всіх учасників тендера, які допущені для участі в другому етапі тендера;
- 3) за результатами обговорення приймається та оголошується рішення про допуск претендентів до участі у другому етапі тендера.

До другого етапу тендера допускаються претенденти, які найбільше відповідають умовам проведення тендера, вимогам технічного завдання тендера та цього Закону та які запропонували найвищу якість послуг за найменшу вартість.

У разі невідповідності тендерної документації умовам проведення тендера чи технічному завданню або невідповідності претендента вимогам цього Закону приймається рішення про відмову в подальшій участі в тендері;

- 4) затверджуються інструкції, система бальної оцінки тендерних пропозицій, запитання до претендентів для проведення другого етапу тендера;
- 5) оголошуються дата, час і місце проведення другого етапу тендера.

4. Усіх претендентів, які брали участь у першому етапі тендера, письмово інформує Рада Накопичувального фонду про результати першого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня оголошення його результатів.

Рада Накопичувального фонду надає претендентам довідки про результати першого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня їх оголошення в порядку та за формою, визначеними умовами проведення тендера.

Претендентам, які допущені до участі в другому етапі тендера, у цей же строк надаються інструкції та запитання для проведення другого етапу тендера.

Претенденти, які допущені до участі в другому етапі тендера та отримали запитання або інструкції, зобов'язані письмово подати Раді Накопичувального фонду відповіді на запитання та додаткову інформацію щодо тендерних пропозицій, передбачену інструкціями, протягом десяти робочих днів із дня одержання інструкцій і запитань. Отримані відповіді та інформація надаються членам Ради Накопичувального фонду протягом трьох робочих днів із дня їх отримання.

5. На другому етапі тендера Рада Накопичувального фонду у строк, що не перевищує одного місяця з дня оголошення результатів першого етапу тендера, проводить відкрите засідання, на якому:

заслуховуються коментарі претендентів щодо їх тендерних пропозицій;

заслуховуються вмотивовані висновки членів Ради Накопичувального фонду щодо тендерних пропозицій;

здійснюється оцінка тендерних пропозицій за бальною системою, визначається переможець (переможці) та оголошуються результати другого етапу тендера;

схвалюються основні положення договору з переможцем тендера;

у разі якщо за результатами другого етапу тендера не визначено жодного переможця, приймається рішення щодо проведення нового тендера.

У разі неподання претендентами, які допущені до участі у другому етапі тендера, письмових відповідей на запитання чи додаткової інформації, передбаченої інструкціями, затвердженими за результатами першого етапу тендера, або в разі неявки представників претендентів на другий етап тендера ці претенденти вважаються такими, що вибули з подальшої участі в тендері за власним бажанням.

6. Рада Накопичувального фонду надає претендентам, які брали участь у першому та другому етапах тендера, стенограму, що ведеться під час засідань Ради Накопичувального фонду, протягом трьох робочих днів після відповідного засідання.

7. Рада Накопичувального фонду надає претендентам, які брали участь у другому етапі тендера, письмову інформацію про результати другого етапу тендера протягом трьох робочих днів із дня оголошення його результатів. При цьому переможцю тендера видається відповідна довідка, що є підставою для укладення з переможцем відповідного договору.

Результати другого етапу тендера підлягають обов'язковому офіційному оприлюдненню протягом десяти календарних днів із дня їх оголошення.

8. Результати першого та другого етапів тендера можуть бути оскаржені претендентами, які брали участь у тендері, у судовому порядку. При цьому подання відповідного позову до суду не зупиняє дію рішення Ради Накопичувального фонду про проведення другого етапу тендера або про укладення відповідного договору з переможцем (переможцями) відповідного тендера.

Організаційне та матеріально-технічне забезпечення проведення відповідних тендерів здійснюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду.

Стаття 94. Визначення переможця тендера

1. Переможцем (переможцями) тендера визнається претендент (претенденти), який брав участь у другому етапі тендера, тендерна пропозиція якого отримала найвищу бальну оцінку за системою бальної оцінки, затвердженої Радою Накопичувального фонду, за такими критеріями: відповідність вимогам, визначеним цим Законом, умовам проведення тендера та технічним завданням;

дотримання претендентом у своїй діяльності вимог законодавства, фінансово-економічних нормативів, наявність або відсутність відповідних порушень, застосування до претендента санкцій за ці порушення, наявність або відсутність претензій та судових позовів до претендента, неврегульованих спорів за його участю, скарг на дії претендента та якість послуг, що надаються ним;

фінансовий стан претендента, включаючи обсяг власного капіталу, наявність або відсутність кредиторської та дебіторської заборгованості, платоспроможність, можливість гарантування власними коштами виконання зобов'язань за договором та можливість відшкодування збитків при порушенні умов договору в разі визнання його переможцем тендера, основні показники фінансово-господарської діяльності,

прибутковість цієї діяльності, обсяг залучених коштів інших осіб;
ділова репутація претендента, перелік послуг, які ним пропонуються, тривалість і досвід надання цих послуг, коло осіб, яким вони надавалися, якість зазначених послуг, відповідність технології надання цих послуг сучасним стандартам;
характеристика організаційної структури і матеріально-технічної бази претендента та можливості для повноцінного надання відповідних послуг, його ділова репутація, рівень освіти та досвід роботи персоналу, відповідального за надання відповідних послуг;
можливість забезпечення претендентом необхідної взаємодії з Пенсійним фондом, іншими суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування, взаємодія з якими необхідна у процесі надання відповідних послуг, зокрема оперативність такої взаємодії, її технічне забезпечення, у тому числі забезпечення обміну інформацією;
можливість виникнення ризиків при наданні претендентом послуг;
надання найвищої якості послуг за найменшу ціну;

іншими критеріями, визначеними умовами проведення тендера і технічним завданням.

2. У разі якщо в другому етапі тендера брав участь лише один претендент, Рада Накопичувального фонду може визнати його переможцем тендера, якщо його тендерна пропозиція отримала найвищу бальну оцінку за всіма критеріями, визначеними умовами проведення тендера, та технічним завданням.

3. Рада Накопичувального фонду під час затвердження системи бальної оцінки тендерних пропозицій визначає найменшу загальну суму балів та найменший бал для кожного критерію, за яким здійснюється бальна оцінка, що дозволяють визнати претендента переможцем тендера.

У разі якщо тендерна пропозиція одного з претендентів не набрала найменшої загальної суми балів або найменший бал для кожного критерію, за яким здійснюється бальна оцінка, переможець тендера не визначається.

4. Договір з переможцем тендера укладається Пенсійним фондом відповідно до вимог цього Закону.

Стаття 95. Вимоги до договорів

1. За результатами тендера Пенсійний фонд у місячний термін після оголошення результатів тендера укладає договори в письмовій формі з компаніями з управління активами, зберігачем та аудитором Накопичувального фонду.

2. Істотними умовами договорів є:

повна назва та місцезнаходження (юридична адреса) договірних сторін;

предмет договору;

права та обов'язки сторін;

застереження щодо конфіденційності;

порядок надання звітності та інформації з дотриманням вимог цього Закону;

відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору та порушення конфіденційності;

строк дії договору;

розмір винагороди;

порядок зміни умов договору;

умови дострокового припинення договору.

Договір може містити за згодою сторін й інші умови, які не суперечать законодавству.

3. У договорі з компанією з управління активами також зазначаються:

зобов'язання компанії з управління активами щодо інвестування пенсійних активів з метою отримання максимального інвестиційного доходу при мінімально можливих ризиках відповідно до основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів

Накопичувального фонду, встановлених для цих пенсійних активів;

вимога щодо ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку.

Невід'ємним додатком до договору мають бути основні напрями інвестиційної політики і витяг з нормативів інвестування коштів

Накопичувального фонду в частині вимог щодо інвестування пенсійних активів, які перебувають в управлінні цієї компанії, а також акт

приймання-передачі в управління пенсійних активів, які сформовані на день укладення договору та якими буде управляти компанія, завірений

Пенсійним фондом, зберігачем та попередньою компанією з управління активами.

4. У договорі із зберігачем також зазначаються:

особи, визначені зберігачем відповідальними за виконання договору;

обсяги пенсійних активів та умови їх розподілу між компаніями з управління активами.

Невід'ємним додатком до договору із зберігачем є основні напрями інвестиційної політики та нормативи інвестування коштів

Накопичувального фонду, відомості про компанії з управління активами та копії договорів, укладених з ними Пенсійним фондом.

Стаття 96. Порядок оприлюднення інформації про стан пенсійних активів

1. Інформація про стан пенсійних активів оприлюднюється виконавчою дирекцією Пенсійного фонду шляхом:

щоквартального обов'язкового офіційного оприлюднення;

оприлюднення в електронних засобах масової інформації;

подання звітності до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до вимог цього Закону.

2. Офіційне оприлюднення інформації про діяльність Накопичувального фонду здійснюється в місячний термін після закінчення звітного періоду.

3. Звітність до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України подається в порядку, в строки та за формами, встановленими цією Комісією.

4. Інформація, що підлягає оприлюдненню відповідно до цієї статті, не є конфіденційною.

Стаття 97. Інформація про Накопичувальний фонд, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню

1. Інформація про Накопичувальний фонд, яка підлягає щорічному офіційному оприлюдненню, готується виконавчою дирекцією Пенсійного фонду за формою, що визначається Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, і має містити відомості про:

1) склад Ради Накопичувального фонду;

2) залученого радника (радників) з інвестиційних питань;

3) компанії з управління активами;

4) зберігача;

5) аудитора Накопичувального фонду;

6) розміри винагород, сплачених виконавчій дирекції Пенсійного фонду, компаніям з управління активами, зберігачу, раднику з інвестиційних питань та аудиторю Накопичувального фонду за послуги, надані для функціонування Накопичувального фонду, за звітний рік;

7) річні прибутки та збитки, пов'язані з розміщенням пенсійних активів;

8) звіт про балансову вартість пенсійних активів, чисту вартість пенсійних активів та чисту вартість одиниці пенсійних активів на кінець звітного року;

9) умови та обсяги розміщення пенсійних активів у коштах на депозитних рахунках банків;

10) перелік об'єктів інвестування, де розміщено понад 1 відсоток пенсійних активів у цінних паперах;

11) перелік емітентів, у яких Накопичувальний фонд володіє в цінних паперах більше ніж 5 відсотками їх статутного фонду;

12) обсяг коштів Накопичувального фонду, інвестованих в активи відповідно до пункту 11 частини першої статті 88 цього Закону;

- 13) результати перевірок діяльності Пенсійного фонду щодо адміністративного управління Накопичувальним фондом, компаній з управління активами, зберігача, радника з інвестиційних питань;
- 14) дані щодо кількості застрахованих осіб, які протягом року спрямовували страхові внески до недержавних пенсійних фондів, та обсягів цих коштів, перерахованих до цих фондів;
- 15) іншу інформацію щодо функціонування Накопичувального фонду, визначену Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

[Стаття 98.](#) Надання застрахованим особам інформації про пенсійні активи

1. Інформація про стан пенсійних активів, облікованих на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, є конфіденційною і не підлягає розголошенню чи опублікуванню, крім випадків, установлених законом.
 2. Виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана надавати кожній застрахованій особі безоплатно до 15 лютого наступного за звітним роком письмовий звіт про стан її пенсійних активів із зазначенням чистої вартості пенсійних активів на початок та кінець звітного року, щомісячних надходжень страхових внесків та річного інвестиційного доходу.
- Виконавча дирекція Пенсійного фонду також зобов'язана надавати таку інформацію за письмовим запитом застрахованої особи протягом п'яти робочих днів із дня його отримання за плату, визначену Радою Накопичувального фонду, крім випадків надання інформації для укладення договору страхування довічної пенсії.

Розділ XI

ЗБЕРІГАННЯ ПЕНСІЙНИХ АКТИВІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ФОНДУ

[Стаття 99.](#) Зберігач

1. За результатами тендера Пенсійний фонд укладає із зберігачем договір з урахуванням вимог статті 95 цього Закону строком на п'ять років. Зазначений договір схвалюють Рада Накопичувального фонду та Наглядова рада зберігача. За рішенням Ради Накопичувального фонду строк дії договору може бути продовжений без проведення тендера ще на два роки шляхом щорічного продовження. При цьому до договору можуть бути внесені зміни лише щодо зменшення вартості послуг або надання нових послуг за умови зменшення чи незмінності вартості послуг зберігача за договором.
2. Кошти Накопичувального фонду обслуговуються лише одним зберігачем, який повинен відповідати таким вимогам:
 - 1) мати ліцензію Національного банку України на здійснення всіх видів банківських операцій та ліцензію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право провадження професійної депозитарної діяльності зберігача цінних паперів;
 - 2) мати розмір регулятивного капіталу в сумі, еквівалентній не менше ніж 40 млн. євро за офіційним обмінним курсом Національного банку України;
 - 3) мати посадових осіб, які здійснюють безпосереднє керівництво підрозділами з виконання депозитарної діяльності зберігача цінних паперів і мають відповідну вищу освіту та досвід роботи в банківській чи фінансовій сфері не менше п'яти років;
 - 4) не бути компанією з управління активами, пов'язаною особою компанії з управління активами та її пов'язаних осіб;
 - 5) не бути кредитором органів Пенсійного фонду або компаній з управління активами, з якими зберігачем укладено договір про зберігання пенсійних активів;
 - 6) не бути пов'язаною особою аудитора Накопичувального фонду та його пов'язаних осіб.
3. Зберігач виконує такі функції:
 - 1) у встановленому порядку відкриває рахунок Накопичувального фонду, здійснює розрахунково-касові операції у грошових коштах та операції по рахунку у цінних паперах Накопичувального фонду і забезпечує зберігання грошових надходжень до Накопичувального фонду та цінних паперів, що становлять його пенсійні активи, а також інших документів, пов'язаних з формуванням та використанням пенсійних активів;
 - 2) у встановленому порядку відкриває та здійснює розрахунково-касові операції по рахунку Пенсійного фонду, на якому акумулюється резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах, забезпечує їх зберігання;
 - 3) здійснює операції по активах у цінних паперах, сформованих за рахунок резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах;
 - 4) здійснює розміщення резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах на депозитних рахунках з виплатою відсотків у розмірах, передбачених відповідним договором;
 - 5) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів у сумі, облікованій на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, до недержавного пенсійного фонду, страхової організації для оплати договору страхування довічної пенсії або одноразової виплати застрахованій особі чи спадкоємцям відповідно до цього Закону;
 - 6) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів Накопичувального фонду для оплати витрат, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, виплати винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами, зберігачу, аудитору Накопичувального фонду;
 - 7) подає Пенсійному фонду та Раді Накопичувального фонду в установленому порядку: інформацію про загальну суму страхових внесків, перерахованих до Накопичувального фонду; передбачену законодавством звітність, пов'язану із зберіганням та використанням пенсійних активів і резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах; інформацію про загальну вартість пенсійних активів, їх ринкову вартість на день подання інформації та про загальний обсяг інвестиційного доходу за відповідний період; інформацію про операції з пенсійними активами, здійснені компаніями з управління активами. Така інформація подається також Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку. Інформація щодо руху пенсійних активів, облікованих на накопичувальних пенсійних рахунках, подається зберігачем у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
 - 8) виконує інші функції, передбачені цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом.
4. Зберігач не може придбавати активи у цінних паперах Накопичувального фонду та укладати договір щодо надання послуг торговця цінними паперами з компанією з управління активами.
5. Зберігач може надавати інші банківські послуги відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність, крім послуг, надання яких не допускається цим Законом.
6. Зберігач подає правління Пенсійного фонду, Раді Накопичувального фонду та Кабінету Міністрів України щорічний звіт про свою діяльність, який схвалює Наглядова рада.

[Стаття 100.](#) Зберігання пенсійних активів у цінних паперах

1. Усі операції з пенсійними активами у цінних паперах здійснюються через зберігача.
2. Виконання функцій зберігача не може поєднуватися з виконанням функцій з управління пенсійними активами.
3. Зберігач зобов'язаний забезпечити відокремлене зберігання та окремий облік коштів Накопичувального фонду, що інвестуються кожною з компаній з управління активами та пенсійних активів у цінних паперах, які перебувають у їх управлінні.

[Стаття 101.](#) Винагорода зберігача

1. Оплата послуг зберігача провадиться в розмірах та в порядку, встановлених у договорі, укладеному з Пенсійним фондом.
2. Максимальний щорічний розмір винагороди зберігача не може перевищувати 0,3 відсотка загальної річної суми страхових внесків,

перерахованих до Накопичувального фонду.

[Стаття 102.](#) Відповідальність зберігача

1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених статтею 99 цього Закону та договором, зберігач несе відповідальність відповідно до закону та договору.
2. Зберігач несе відповідальність перед Пенсійним фондом за збитки, завдані Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання умов договору, і забезпечує їх відшкодування.
3. Зберігач не несе відповідальності за зобов'язаннями Пенсійного фонду перед застрахованими особами та за зобов'язаннями компаній з управління активами.

Розділ XII ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯД У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

[Стаття 103.](#) Органи державного регулювання та нагляду

1. Метою державного регулювання та нагляду у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є:
проведення єдиної та ефективної державної політики у цій сфері;
забезпечення реалізації прав громадян на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
створення умов для ефективного функціонування та розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
забезпечення дотримання суб'єктами системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування вимог законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
адаптація системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування до міжнародних стандартів.
2. Державне регулювання та нагляд у порядку, передбаченому законодавством, здійснюють:
за дотриманням норм цього Закону щодо [призначення \(перерахунку\) і виплати пенсій у солідарній системі](#) та щодо взаємодії Пенсійного фонду з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування - центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики і його територіальні органи;
щодо цільового використання коштів Пенсійного фонду - центральний орган виконавчої влади у сфері фінансів і його територіальні органи та Рахункова палата;
щодо дотримання норм цього Закону суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування - Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України;
за діяльністю компаній з управління активами в частині управління пенсійними активами, радника з інвестиційних питань - Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
за діяльністю зберігача та уповноваженого банку - Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
Центральний орган виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики надає разом з Пенсійним фондом роз'яснення з питань призначення, перерахунку та виплати пенсій відповідно до цього Закону.
3. Рішення органів державного регулювання та нагляду є обов'язковими для виконання Пенсійним фондом, компаніями з управління активами, уповноваженим банком, зберігачем, страховими організаціями, якщо такі рішення прийняті в межах повноважень цих органів, визначених законодавством. Дії органів державного регулювання та нагляду можуть бути оскаржені в судовому порядку.
4. Якщо суб'єктом солідарної системи або накопичувальної системи пенсійного страхування прийнято рішення з порушенням законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування або такий суб'єкт не виконує вимог законодавства, органи державного регулювання та нагляду вказують на допущені порушення і встановлюють строк для їх усунення. Якщо протягом цього строку суб'єкт не усуне порушення, незаконне рішення скасовується органами державного регулювання та нагляду з подальшим відшкодуванням збитків за рахунок цього суб'єкта.
5. Органи державного регулювання та нагляду можуть вимагати скликання правління Пенсійного фонду або Ради Накопичувального фонду. Якщо цю вимогу не буде виконано, органи державного регулювання та нагляду можуть самі скликати та провести засідання правління Пенсійного фонду або Ради Накопичувального фонду.
6. Суб'єкти солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування зобов'язані надавати посадовим особам органів державного регулювання та нагляду всі документи та інформацію, необхідні для здійснення ними функцій державного регулювання та нагляду.
7. З ініціативи органів державного регулювання та нагляду може призначатися додаткова аудиторська перевірка діяльності суб'єктів солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування, оплата якої здійснюється за рахунок коштів органу, що призначив перевірку.

[Стаття 104.](#) Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування

З метою здійснення державного регулювання та нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України:

- 1) забезпечує розроблення та координацію єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;
- 2) здійснює систематичний контроль за дотриманням законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, за достовірністю інформації, що надається та оприлюднюється суб'єктами цієї системи;
- 3) забезпечує захист прав застрахованих осіб, які сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, шляхом застосування в межах своїх повноважень заходів впливу, з метою запобігання і припинення порушень законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування;
- 4) узагальнює практику застосування законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, розробляє та вносить пропозиції щодо його вдосконалення;
- 5) розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання, з питань, що належать до її компетенції, та контролює їх виконання;
- 6) встановлює порядок розкриття інформації та складання звітності учасниками ринків фінансових послуг - суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування;
- 7) щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію щодо показників діяльності страхових організацій, у тому числі даних, що використовуються при розрахунку довічних пенсій;
- 8) визначає форму та обсяг інформації про діяльність суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, що підлягає офіційному оприлюдненню, та визначає періодичність такого оприлюднення;
- 9) виконує інші функції, передбачені цим Законом та законодавством про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг.

Розділ XIII ПОРЯДОК ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ СТРАХУВАЛЬНИКІВ ТА ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

[Стаття 105.](#) Порядок оскарження дій страховальників, виконавчих органів Пенсійного фонду

1. Застраховані особи та члени їхніх сімей мають право на оскарження дій (бездіяльності) страховальників, виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб відповідно до законодавства про звернення громадян, а також у судовому порядку.

Страховальники мають право на оскарження дій (бездіяльності) виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб у порядку підлеглості до вищого органу або посадової особи, а також у судовому порядку.

2. Оскарження дій страховальників чи виконавчих органів Пенсійного фонду здійснюється в разі, якщо страховальником або посадовими особами виконавчих органів Пенсійного фонду порушено права і законні інтереси застрахованих осіб, створено перешкоди для здійснення прав і законних інтересів таких осіб внаслідок дій чи бездіяльності страховальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду чи прийнятого виконавчими органами Пенсійного фонду рішення або покладено на застраховану особу чи пенсіонера обов'язки, які не передбачені цим Законом.

Розділ XIV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

[Стаття 106.](#) Відповідальність страховальників, банків, організацій, що здійснюють виплату і доставку пенсій, та їх посадових осіб

1. У разі виявлення своєчасно не сплачених сум страхових внесків страховальники зобов'язані самостійно обчислити ці внески і сплатити їх з нарахуванням пені в порядку і розмірах, визначених цією статтею.

2. Суми страхових внесків своєчасно не нараховані та/або не сплачені страховальниками у строки, визначені статтею 20 цього Закону, в тому числі обчислені територіальними органами Пенсійного фонду у випадках, передбачених частиною третьою статті 20 цього Закону, вважаються простроченою заборгованістю із сплати страхових внесків (далі - недоїмка) і стягуються з нарахуванням пені та застосуванням фінансових санкцій.

3. Територіальні органи Пенсійного фонду за формою і у строки, визначені правлінням Пенсійного фонду, надсилають страховальникам, які мають недоїмку, вимогу про її сплату.

Вимога про сплату недоїмки є виконавчим документом.

Протягом десяти робочих днів із дня одержання вимоги про сплату недоїмки страховальник зобов'язаний сплатити суми недоїмки та суми фінансових санкцій.

Страховальник у разі незгоди з розрахунком суми недоїмки, зазначеної у вимозі про сплату недоїмки, узгоджує її з органами Пенсійного фонду в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду, а в разі неузгодження вимоги із органами Пенсійного фонду має право на оскарження вимоги в судовому порядку.

Про оскарження вимоги територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки до виконавчої дирекції Пенсійного фонду або в судовому порядку страховальник зобов'язаний письмово повідомити відповідний територіальний орган Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів із дня звернення до виконавчої дирекції Пенсійного фонду чи суду.

Узгодження вимоги територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки здійснюється на підставі заяви страховальника, яка розглядається територіальним органом Пенсійного фонду протягом трьох робочих днів після її отримання, та поданих страховальником документів, що свідчать про неправильність обчислення сум недоїмки, зазначених у вимозі.

У разі узгодження страховальником вимоги про сплату недоїмки з територіальним органом Пенсійного фонду цей орган зобов'язаний у строк, визначений для розгляду заяви страховальника про узгодження вимоги, надіслати йому узгоджену вимогу про сплату недоїмки, а страховальник зобов'язаний сплатити узгоджену суму недоїмки протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги.

У разі якщо страховальник, який одержав вимогу територіального органу Пенсійного фонду про сплату недоїмки і протягом десяти робочих днів після її отримання не сплатив зазначену у вимозі суму недоїмки разом з застосованою до нього фінансовою санкцією, включеної до вимоги, або не узгодив вимогу з відповідним органом Пенсійного фонду, або не оскаржив вимогу в судовому порядку, а також у разі якщо страховальник узгодив вимогу, але не сплатив узгоджену суму недоїмки протягом десяти робочих днів після отримання узгодженої вимоги, відповідний орган Пенсійного фонду звертається в установленому законом порядку і подає вимогу про сплату недоїмки до відповідного підрозділу державної виконавчої служби. У зазначених випадках орган Пенсійного фонду також має право звернутися до суду чи господарського суду з позовом про стягнення недоїмки. У разі звернення органу Пенсійного фонду з позовом про стягнення недоїмки до господарського суду передбачені законодавством заходи досудового врегулювання спорів не застосовуються.

4. Вимога про сплату недоїмки або рішення суду про стягнення недоїмки виконується державною виконавчою службою в порядку, встановленому законом. При цьому в разі наявності у страховальника одночасно із зобов'язаннями із сплати недоїмки зобов'язань із сплати податків, інших обов'язкових платежів, передбачених законом, або зобов'язань перед іншими кредиторами, у тому числі зобов'язань за іншими рішеннями суду, стягнення недоїмки здійснюється в першу чергу і має пріоритет перед усіма іншими зобов'язаннями та стягненнями (крім зобов'язань щодо виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та витрат, пов'язаних з виконанням судових рішень із стягнення недоїмки). Це правило також застосовується в разі стягнення недоїмки за рахунок майна страховальника, у тому числі майна, що перебуває в податковій заставі, а також у разі стягнення недоїмки із страховальника, щодо якого порушено справу про банкрутство.

5. За рахунок сум, що надходять від страховальника або від державної виконавчої служби в рахунок сплати недоїмки, погашаються суми недоїмки, пені та фінансових санкцій у порядку календарної черговості їх виникнення. У разі, коли страховальник має несплачену недоїмку, пеню та фінансові санкції і здійснює сплату поточних сум страхових внесків, ці суми зараховуються в рахунок сплати недоїмки, пені та фінансових санкцій.

6. Недоїмка не підлягає списанню, у тому числі в разі укладення із страховальником мирової угоди відповідно до вимог Закону України ["Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"](#), крім випадків повної ліквідації юридичної особи або смерті фізичної особи, визнання її безвісно відсутньою, оголошення померлою чи недієздатною, щодо яких відсутні особи, які відповідно до цього Закону мають нести зобов'язання із сплати страхових внесків.

7. У разі ліквідації страховальника або втрати ним з інших причин юридичного статусу платника страхових внесків недоїмка сплачується за рахунок коштів та іншого майна страховальника. У цьому разі особами, відповідальними за погашення недоїмки, є:

ліквідаційна комісія - стосовно підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій - платників страхових внесків, що ліквідуються;
підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії - стосовно утворених ними філій, представництв, осередків та інших відокремлених підрозділів - платників страхових внесків, що ліквідуються;
солідарно члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів - платників страхових внесків, що ліквідуються.
У разі недостатності коштів та іншого майна у страховальника для сплати недоїмки особами, які несуть зобов'язання та відповідальність за сплату недоїмки, є:

засновники або учасники підприємства, установи та організації - платника страхових внесків, що ліквідується, якщо згідно із законом вони несуть повну чи додаткову відповідальність за їхніми зобов'язаннями;

підприємства, установи, організації, об'єднання громадян, профспілки, політичні партії - стосовно утворених ними філій, представництв, осередків, інших відокремлених підрозділів - платників страхових внесків, що ліквідуються;
 правонаступники страховальника, що ліквідується.

У разі реорганізації страховальника зобов'язання із сплати недоїмки покладаються на осіб, до яких відповідно до закону перейшли його права та обов'язки.

Передача платниками страхових внесків своїх обов'язків із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування третім особам, крім випадків, передбачених законодавством, забороняється.

8. На недоїмку нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка суми недоплати за кожний день прострочення платежу.
9. Виконавчі органи Пенсійного фонду застосовують до страхувальників такі фінансові санкції:
- 1) у разі ухилення страхувальників, зазначених у пунктах 1-5 статті 14 цього Закону, на яких не поширюється дія Закону України "[Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців](#)", від взяття на облік або несвоєчасного подання заяви про взяття на облік в територіальних органах Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які підлягають сплаті за період ухилення від взяття на облік або несвоєчасного подання заяви про взяття на облік, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- (Пункт 1 частини дев'ятої статті 106 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)
- 2) за несплату (неперерахування) або несвоєчасну сплату (несвоєчасне перерахування) страхувальниками страхових внесків, у тому числі донарахованих страхувальниками або територіальними органами Пенсійного фонду, накладається штраф залежно від строку затримки платежу в розмірі:
- 10 відсотків своєчасно не сплачених зазначених сум - у разі затримки їх сплати у строк до 30 календарних днів включно;
- 20 відсотків зазначених сум - у разі затримки їх сплати у строк до 90 календарних днів включно;
- 50 відсотків зазначених сум - у разі затримки їх сплати понад 90 календарних днів.
- Одночасно на суми своєчасно не сплачених (не перерахованих) страхових внесків і фінансових санкцій нараховується пеня в розмірі 0,1 відсотка зазначених сум коштів, розрахована за кожний день прострочення платежу;
- 3) за приховування (заниження) страхувальником суми заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, накладається штраф у розмірі всієї суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу), а в разі повторного протягом року такого порушення - штраф у триразовому розмірі суми прихованої (заниженої) заробітної плати (виплат, доходу);
- 4) за донарахування територіальним органом Пенсійного фонду або страхувальником сум своєчасно не обчислених та не сплачених страхових внесків накладається штраф у розмірі 5 відсотків зазначених сум за кожний повний або неповний місяць, за який донараховано ці суми;
- 5) за неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку та іншої звітності, передбаченої законодавством, до територіальних органів Пенсійного фонду накладається штраф у розмірі 10 відсотків суми страхових внесків, які були сплачені або підлягали сплаті за відповідний звітний період, за кожний повний або неповний місяць затримки подання відомостей, звітності, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 20 відсотків зазначених сум та не менше 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 6) за неведення в установленому порядку обліку сум заробітної плати (виплат, доходу), на які нараховуються страхові внески, відсутність первинних документів про обчислення та сплату страхових внесків накладається штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в разі повторного протягом року такого порушення - у розмірі 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 7) за несплату, неповну або несвоєчасну сплату авансових платежів із страхових внесків, передбачених цим Законом, - штраф у розмірі 50 відсотків сум несплачених або своєчасно не сплачених авансових платежів.
10. Виконавчі органи Пенсійного фонду застосовують до банків такі фінансові санкції:
- 1) за несвоєчасне перерахування або несвоєчасне зарахування на банківські рахунки органів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду сум страхових внесків, фінансових санкцій, зазначених у частині дев'ятій цієї статті, сум інвестиційного доходу, одержаного від інвестування коштів Накопичувального фонду, за несвоєчасне перерахування за платіжними документами виконавчих органів Пенсійного фонду та несвоєчасне зарахування на банківські рахунки сум коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду, які використовуються на цілі, передбачені цим Законом, нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка зазначених сум, розрахована за кожний день прострочення їх перерахування (зарахування) та накладається штраф у розмірі 10 відсотків своєчасно не зарахованих (неперерахованих) сум;
- 2) за порушення вимог, передбачених частиною дванадцятю статті 20 цього Закону, накладається штраф у розмірі суми страхових внесків, яка підлягає сплаті страхувальником.
11. Виконавчими органами Пенсійного фонду за несвоєчасну виплату і доставку сум пенсійних виплат одержувачам або несвоєчасне зарахування їх на банківські рахунки пенсіонерів, або несвоєчасне повернення на банківські рахунки виконавчих органів Пенсійного фонду чи Накопичувального фонду сум коштів, не використаних для здійснення пенсійних виплат, за умови своєчасного і в повному обсязі їх фінансування, на організації, у тому числі банки, які здійснюють виплату і доставку пенсій, накладається штраф у розмірі своєчасно не виплачених, не доставлених чи не зарахованих або своєчасно не повернених сум пенсійних виплат.
12. Нарахування пені, передбаченої частинами дев'ятою і десятою цієї статті, починається з першого календарного дня, що настає за днем настання строку відповідного платежу, до дня його фактичної сплати страхувальником, або з першого календарного дня, що настає за днем закінчення строку перерахування (зарахування) відповідних сум, до дня їх фактичного перерахування (зарахування) банками та організаціями, які здійснюють виплату і доставку пенсій.
- У разі оскарження страхувальниками, банками та організаціями, які здійснюють виплату і доставку пенсій, вимоги про сплату недоїмки або рішення про накладення штрафу нарахування пені зупиняється з дня подання скарги до органу Пенсійного фонду або позову до суду.
13. Про нарахування пені та накладення штрафів, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, посадові особи виконавчих органів Пенсійного фонду в порядку, встановленому правлінням Пенсійного фонду, виносять рішення, які протягом трьох робочих днів із дня їх винесення надсилаються страхувальнику, банку чи організації, яка здійснює виплату і доставку пенсій.
- Суми пені та штрафів, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, підлягають сплаті страхувальником, банком чи організацією, яка здійснює виплату і доставку пенсій, протягом десяти робочих днів з дня одержання відповідного рішення. При цьому в цей же строк страхувальник, банк чи організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, має право оскаржити зазначене рішення до вищого органу Пенсійного фонду або в судовому порядку з одночасним обов'язковим письмовим повідомленням про це відповідного виконавчого органу Пенсійного фонду, яким прийнято це рішення.
- Оскарження рішення виконавчого органу Пенсійного фонду про нарахування пені та накладення штрафів зупиняє строки їх сплати до винесення вищим органом Пенсійного фонду або судом рішення у справі. Строки сплати фінансових санкцій також призупиняються до винесення судом рішення в разі оскарження страхувальником вимоги про сплату недоїмки, якщо накладення фінансових санкцій пов'язано з її виникненням або несвоєчасною сплатою.
14. Рішення органу Пенсійного фонду про нарахування пені або накладення штрафу, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, є виконавчим документом.
- У разі якщо страхувальник, банк чи організація, яка здійснює виплату і доставку пенсій, отримали рішення про нарахування пені та накладення штрафу, передбачених частинами дев'ятою і десятою цієї статті, і не сплатили зазначені в них суми фінансових санкцій протягом десяти робочих днів, а також не оскаржили це рішення чи не повідомили у цей строк відповідний виконавчий орган Пенсійного фонду про його оскарження, воно передається для виконання державній виконавчій службі та страхувальнику.
- Суми пені та фінансових санкцій, застосованих за порушення порядку та строків обчислення, нарахування та сплати страхових внесків стягуються в тому ж порядку, що й недоїмка із сплати страхових внесків.
- Суми пені та штрафів можуть бути включені до вимоги про сплату недоїмки, якщо застосування цих фінансових санкцій пов'язано з виникненням та сплатою недоїмки.
15. Строк давності щодо стягнення недоїмки, пені та штрафів не застосовується.

16. Виконавчі органи Пенсійного фонду накладають на посадових осіб, які вчинили правопорушення, адміністративні стягнення у вигляді штрафу в розмірі від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у разі:

- 1) приховування (зниження) суми заробітної плати (виплат, доходу), на яку нараховуються страхові внески;
- 2) порушення встановленого порядку нарахування, обчислення та строків сплати страхових внесків;
- 3) порушення порядку сплати ним страхових внесків;

(Пункт 3 частини шістнадцятої статті 106 в редакції Закону [N 3456-IV](#) від 22.02.2006)

- 4) порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду і Накопичувального фонду;
- 5) неподання, несвоєчасного подання, подання не за встановленою формою звітності щодо страхових внесків, коштів Пенсійного фонду і Накопичувального фонду або подання недостовірних відомостей, що використовуються в системі персоналізованого обліку, та іншої звітності і відомостей, передбачених цим Законом;

б) вчинення дій, що перешкоджають працівникам виконавчих органів Пенсійного фонду в здійсненні перевірок.

За будь-яке правопорушення, передбачене цією частиною, вчинене особою, на яку протягом поточного року було накладено адміністративне стягнення за одне з правопорушень, зазначених у цій частині, накладається адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Проведення у справах про адміністративні правопорушення здійснюється в порядку, встановленому [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#).

17. Від імені виконавчих органів Пенсійного фонду розглядати справи про правопорушення і накладати фінансові санкції та адміністративні стягнення мають право директор виконавчої дирекції Пенсійного фонду, його заступники, начальники головних управлінь Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та їх заступники, начальники управлінь Пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах, а в разі їх відсутності - заступники начальників цих управлінь, на підставі документів, що свідчать про вчинення правопорушення.

18. Посадові особи суб'єктів солідарної системи та накопичувальної системи пенсійного страхування, винні в порушенні законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законом.

[Стаття 107.](#) Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

1. Пенсійний фонд, його органи та посадові особи за шкоду, заподіяну особам внаслідок несвоєчасного або неповного надання соціальних послуг, призначення (перерахунку) та виплати пенсій, передбачених цим Законом, а також за невиконання або неналежне виконання ними обов'язків з адміністративного управління Накопичувальним фондом несуть відповідальність згідно із законом.

2. Суми коштів, безпідставно стягнені органами Пенсійного фонду з юридичних і фізичних осіб, підлягають поверненню в триденний строк із дня прийняття рішення виконавчим органом Пенсійного фонду або судом про безпідставність їх стягнення, з одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені, що визначається виходячи з розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України.

[Стаття 108.](#) Відповідальність компанії з управління активами

1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом, компанія з управління активами несе відповідальність відповідно до закону та укладеного договору.

2. Компанія з управління активами несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать їй на праві власності, перед Пенсійним фондом за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання цього Закону, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку. Такі збитки не можуть відшкодуватися за рахунок коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду.

3. Виконання третіми особами певних обов'язків компанією з управління активами за її дорученням не обмежує відповідальності цієї компанії.

4. Компанія з управління активами не несе відповідальності за зобов'язаннями Пенсійного фонду та зберігача.

[Стаття 109.](#) Відповідальність радника з інвестиційних питань

1. Радник з інвестиційних питань несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за невиконання або неналежне виконання покладених на нього обов'язків відповідно до законодавства та укладеного з ним договору.

2. Спори, що виникають у результаті дій радника з інвестиційних питань, розглядаються господарськими судами.

У разі якщо радник з інвестиційних питань є іноземною юридичною особою, спори розглядаються Вищим господарським судом, іншими судами на вибір сторін, якщо це не суперечить законодавству України або передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

[Стаття 110.](#) Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій

Організація, що здійснює виплату і доставку пенсій, несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання покладених на неї функцій відповідно до законодавства та укладеного з нею договору.

[Стаття 111.](#) Відповідальність страхової організації

Страхова організація несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору страхування довічної пенсії відповідно до закону.

[Стаття 112.](#) Відповідальність аудитора

1. За невиконання або неналежне виконання обов'язків, передбачених цим Законом та договором, укладеним з Пенсійним фондом, аудитор несе відповідальність відповідно до закону та укладеного договору.

2. Аудитор несе відповідальність перед Пенсійним фондом усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання цього Закону, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку.

[Стаття 113.](#) Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб

1. Держава створює умови для функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і гарантує дотримання законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб стосовно здійснення пенсійних виплат та їх пенсійних активів, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках.

2. Держава створює умови для функціонування страхових організацій і гарантує дотримання ними законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб, які отримують довічні пенсії відповідно до закону.

3. У разі виникнення дефіциту коштів Пенсійного фонду для фінансування виплати пенсій у солідарній системі (перевищення видатків над доходами, у тому числі з урахуванням резерву коштів Пенсійного фонду) у зв'язку із забезпеченням виплати пенсій в розмірі, передбаченому статтею 28 цього Закону та спрямуванням частини страхових внесків до Накопичувального фонду такий дефіцит покривається за рахунок коштів Державного бюджету України.

В разі недостатності виділених з Державного бюджету України коштів по бюджетних програмах, пов'язаних з розмежуванням джерел виплати пенсій між Державним бюджетом та Пенсійним фондом, пенсії, визначені законодавством для відповідних категорій громадян, виплачуються у повному обсязі за рахунок власних надходжень Пенсійного фонду.

(Частину третю статті 113 доповнено абзацом другим згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-пн/2008](#) від 22.05.2008)(Частина третю статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2291-IV](#)

від 23.12.2004)

Розділ XV

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2004 року.

Пункт 2 статті 14 щодо сплати страхових внесків страховальниками за осіб, зазначених у пунктах 8, 11, 13, 14 статті 11 цього Закону, набирає чинності з 1 січня 2005 року.

(Абзац другий пункту 1 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

Розділи X і XI, а також положення цього Закону, що стосуються Накопичувального фонду, набирають чинності з дня набрання чинності законом про запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Частина четверта статті 20 та частина п'ята статті 78 цього Закону, які стосуються спрямування страхових внесків застрахованими особами до недержавних пенсійних фондів, набирають чинності через 11 років після запровадження перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Частина друга статті 42 набирає чинності з 1 березня 2005 року.

Абзаци другий і третій частини першої, частина друга статті 58, стаття 59, частини перша - восьма, десята - тринадцята статті 60, статті 61-63, пункти 1, 2, 5, 7, 14, 15, 17 частини другої статті 64, статті 65-70, частини друга та третя статті 71, абзац третій частини першої статті 74, частина п'ята статті 75, абзац другий частини третьої статті 77, частини третя - п'ята та сьома статті 103 набирають чинності після перетворення Пенсійного фонду України у неприбуткову самоврядну організацію.

2. Пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком N 1 та на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці за [списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України](#), та за результатами атестації робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, мали право на пенсію на пільгових умовах або за вислугу років, здійснюється згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

До запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди:

1) особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, пенсії призначаються за нормами цього Закону в разі досягнення пенсійного віку та наявності трудового стажу, передбаченого Законом України "[Про пенсійне забезпечення](#)".

У цьому випадку розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону.

При цьому зберігається порядок покриття витрат на виплату і доставку цих пенсій, що діяв до набрання чинності цим Законом.

Підприємства та організації з коштів, призначених на оплату праці, вносять до Пенсійного фонду плату, що покриває фактичні витрати на виплату і доставку пенсій особам, які були зайняті повний робочий день на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за [списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України](#), крім тих, що були безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорядувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників за списком робіт і професій, затвердженим Кабінетом Міністрів України, починаючи з дня набрання чинності цим Законом, у розмірі 20 відсотків з наступним збільшенням її щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру відшкодування фактичних витрат на виплату і доставку цих пенсій до набуття права на пенсію за віком відповідно до цього Закону.

Виплата пенсій особам, які були безпосередньо зайняті повний робочий день на підземних роботах (включаючи особовий склад гірничорядувальних частин) з видобутку вугілля, сланцю, руди та інших корисних копалин, на будівництві шахт та рудників, за [списком робіт і професій, затвердженим Кабінетом Міністрів України](#), та особам, пенсії яким призначені відповідно до пунктів "в"- "е" та "ж" статті 13 Закону України "[Про пенсійне забезпечення](#)", здійснюється до 1 січня 2005 року за рахунок коштів Пенсійного фонду, а з 1 січня 2005 року - за рахунок коштів Державного бюджету України до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону;

(Абзац п'ятий підпункту 1 пункту 2 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2613-IV](#) від 31.05.2005)

2) окремим категоріям працівників залежно від умов праці за результатами атестації робочих місць можуть призначатися пенсії за рахунок коштів підприємств та організацій, але не раніше ніж за 5 років до досягнення віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, в [порядку](#), визначеному Кабінетом Міністрів України.

(Абзац перший підпункту 2 пункту 2 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 -зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

У цьому випадку розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону;

(Щодо дії підпункту 2 пункту 2 розділу XV додатково див. Законом [N 489-V](#) від 19.12.2006)

3) особам, які працювали на роботах із шкідливими і важкими умовами праці та мали або матимуть право на пенсію відповідно до статті 100 Закону України "[Про пенсійне забезпечення](#)", пенсії призначаються за нормами цього Закону, виходячи з вимог віку та стажу, встановлених раніше діючим законодавством.

3. Тимчасово, до прийняття відповідного закону:

особи, хворі на гіпофізарний нанізм (ліліпути), диспропорційні карлики мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 15 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності в чоловіків не менше 20 років страхового стажу, а в жінок не менше 15 років страхового стажу;

інваліди по зору I групи - сліпі та інваліди з дитинства I групи мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 10 років для чоловіків і за 15 років для жінок до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності не менше 15 років страхового стажу в чоловіків і не менше 10 років страхового стажу в жінок;

жінки, які народили п'ятеро або більше дітей і виховали їх до шестирічного віку, і матері інвалідів з дитинства, які виховали їх до цього віку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності не менше 15 років страхового стажу. При цьому до числа інвалідів з дитинства належать також діти-інваліди віком до 16 років.

(Абзац четвертий пункту 3 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 2658-IV](#) від 16.06.2005)

За вибором матері або в разі її відсутності, якщо виховання п'ятеро або більше дітей чи дитини-інваліда здійснювалося батьком, йому призначається дострокова пенсія за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності не менше 20 років страхового стажу;

(Абзац п'ятий пункту 3 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 3058-IV](#) від 03.11.2005)

військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, що стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, дружини (чоловіки), якщо вони не взяли повторний шлюб, і батьки військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення із служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального

обов'язку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності страхового стажу не менше 25 років для чоловіків і не менше 20 років для жінок.

У цих випадках розміри пенсій визначаються відповідно до статті 27 та з урахуванням норм статті 28 цього Закону і фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Зарахування періодів військової служби до страхового стажу осіб офіцерського складу, прапорщиків, мічманів, військовослужбовців надстрокової служби та військової служби за контрактом Збройних Сил України, начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб інших військових формувань, що утворюються відповідно до законів України, провадиться шляхом надання державних дотацій з відповідних бюджетів Пенсійному фонду.

4. У разі якщо внаслідок перерахунку пенсії за нормами цього Закону її розмір зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі.

5. Період роботи до 1 січня 1991 року в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі колишнього Союзу РСР, а також на острові Шпіцберген зараховується до страхового стажу в порядку і на умовах, передбачених законодавством, що діяло до 1 січня 1991 року.

Пільгове обчислення страхового стажу застосовується для осіб, які працювали в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, та на яких поширювалися пільги, передбачені для працюючих в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, відповідно до [Указу Президії Верховної Ради Союзу РСР від 10 лютого 1960 року](#) "Про впорядкування пільг для осіб, які працюють в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі", постанови Ради Міністрів Союзу РСР від 10 лютого 1960 року [N 148](#) "Про порядок застосування Указу Президії Верховної Ради Союзу РСР від 10 лютого 1960 року "Про впорядкування пільг для осіб, які працюють в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі", [Указу Президії Верховної Ради Союзу РСР від 26 вересня 1967 року](#) "Про розширення пільг для осіб, які працюють в районах Крайньої Півночі і в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі".

Пільгове обчислення страхового стажу провадиться на підставі трудової книжки, або письмового трудового договору, або довідки, в яких зазначено період роботи в районах Крайньої Півночі та місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, та користування пільгами, передбаченими вищезазначеними нормативно-правовими актами.

(Пункт 5 розділу XV в редакції Закону [N 32-V](#) від 26.07.2006)

6. До прийняття відповідного закону до пенсій, передбачених цим Законом, установлюються надбавки та здійснюється їх підвищення згідно із Законом України ["Про пенсійне забезпечення"](#). Зазначені надбавки та підвищення встановлюються в розмірах, що фактично виплачувалися на день набрання чинності цим Законом з наступною індексацією відповідно до законодавства про індексацію грошових доходів населення. Виплата їх здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

До внесення відповідних змін до законів фінансування соціальних пенсій, передбачених Законом України ["Про пенсійне забезпечення"](#), збільшень пенсій, передбачених Законом України ["Про статус гірських населених пунктів"](#), надбавок, передбачених Законом України ["Про донорство крові та її компонентів"](#), а також надбавок та пенсій, що призначаються особам, трудовий договір з якими розірвано з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із виявленою невідповідністю працівника займаній посаді за станом здоров'я, відповідно до Закону України ["Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні"](#) здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

7. Достроково призначена пенсія за віком відповідно до Закону України ["Про зайнятість населення"](#) у період до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, працюючим пенсіонерам не виплачується.

8. До набрання чинності законом про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду (крім підпункту 5, який діє протягом строку, визначеного Законом України ["Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників"](#) від 24 червня 2004 року):

(Абзац перший пункту 8 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 1878-IV](#) від 24.06.2004)

1) страхові внески, що перераховуються до солідарної системи (крім страхових внесків, що перераховуються особами, зазначеними в пунктах 3 і 4 статті 11 та у статті 12 цього Закону, а також страхових внесків, сплачуваних за осіб, зазначених у пунктах 8, 13, 14, 17 статті 11 цього Закону), сплачуються страхувальниками та застрахованими особами на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірах, передбачених Законом України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#) для відповідних платників збору. Платники збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, визначені пунктами 5-10 статті 1 Закону України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#), сплачують збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в порядку та розмірах, визначених зазначеним Законом; за осіб, зазначених у пункті 17 статті 11 цього Закону, страхові внески сплачуються у порядку і на умовах, передбачених цим Законом для роботодавців, за ставками, встановленими Законом України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#);

(Підпункт 1 пункту 8 розділу XV "Прикінцеві положення" доповнено абзацом згідно із Законом [N 857-V](#) від 03.04.2007)

страхові внески за осіб, зазначених у пункті 18 статті 11 цього Закону, сплачуються з Державного бюджету України як страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування на умовах і в порядку, встановлених цим Законом, та за ставками, визначеними Законом України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#) для підприємств, установ та організацій, які використовують працю найманих працівників.

(Підпункт 1 пункту 8 розділу XV доповнено абзацом згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнанонеконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008; в редакції Закону [N 309-VI](#) від 03.06.2008) (Підпункт 1 пункту 8 розділу XV "Прикінцеві положення" із змінами, внесеними згідно із Законом [N 857-V](#) від 03.04.2007)

2) особи, зазначені в пунктах 3 і 4 статті 11, у статті 12 цього Закону, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України за осіб, зазначених у пункті 11 статті 11 цього Закону, сплачують страхові внески, що перераховуються до солідарної системи на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірах, передбачених для платників збору (юридичних і фізичних осіб) Законом України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#), але не менше мінімального страхового внеску;

3) за осіб, зазначених у пунктах 8, 13 і 14 статті 11 цього Закону, страхові внески, що перераховуються до солідарної системи, сплачуються з коштів відповідних бюджетів на умовах і в порядку, визначених цим Законом, та в розмірі 10 відсотків мінімального страхового внеску з наступним збільшенням щороку на 10 відсотків до 100-відсоткового розміру мінімального страхового внеску.

Періоди сплати страхових внесків у розмірі, визначеному абзацом першим цього підпункту, зараховуються до страхового стажу як періоди, за які сплачено страхові внески у сумі мінімального страхового внеску. При обчисленні коефіцієнта заробітної плати (доходу) у цьому випадку враховується мінімальний розмір заробітної плати;

4) фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, придбання спеціального торгового патенту), та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, на період дії законодавчих актів з питань особливого способу оподаткування сплачують страхові внески в порядку, визначеному цим Законом у фіксованому розмірі;

5) платники фіксованого сільськогосподарського податку сплачують страхові внески, що перераховуються до солідарної системи за найманих працівників за спеціальною ставкою, визначеною Законом України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#).

(Пункт 8 розділу XV доповнено підпунктом 5 згідно із Законом [N 1878-IV](#) від 24.06.2004; в редакції Закону [N 2287-IV](#) від 23.12.2004)

9. Страхові внески до Накопичувального фонду сплачуються застрахованими особами, яким на день їх запровадження не виповнилося:

чоловікам 40, жінкам 35 років.

Застраховані особи - чоловіки віком від 40 до 50 років, а жінки - від 35 до 45 років можуть прийняти рішення щодо перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду протягом року з дня запровадження цих внесків. Якщо ці особи не прийняли рішення щодо перерахування внесків до Накопичувального фонду в зазначений строк, то вони втрачають право на перерахування таких внесків до Накопичувального фонду.

Чоловіки, яким на день запровадження страхових внесків до Накопичувального фонду виповнилося 50 років, та жінки, яким на день запровадження цих внесків виповнилося 45 років, не мають права та обов'язку сплачувати страхові внески до Накопичувального фонду.

Максимальний розмір страхових внесків, що спрямовуються до Накопичувального фонду, не може перевищувати 7 відсотків суми заробітної плати (доходу), визначеної частиною першою статті 19 цього Закону.

Застраховані особи, які не сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, сплачують їх до Пенсійного фонду в розмірах, що визначаються щорічно Верховною Радою України.

Прийняття закону про спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду здійснюється лише за умови економічного зростання країни протягом двох останніх років, а саме: якщо в кожному з них валовий внутрішній продукт зростає не менше ніж на 2 відсотки порівняно з попереднім роком.

Перерахування страхових внесків до Накопичувального фонду здійснюється в разі одночасного підвищення заробітної плати застрахованій особі та лише після виконання таких умов:

забезпечення виплати пенсій у солідарній системі в розмірі, передбаченому частиною третьою статті [46 Конституції України](#);

збалансованості бюджету Пенсійного фонду відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

створення інституційних компонентів функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування, у тому числі:

повного впровадження системи персоналізованого обліку та створення системи автоматизованого звітування щодо стану накопичувальних пенсійних рахунків застрахованих осіб з урахуванням стану пенсійних активів;

створення програмно-технічного комплексу для системи збирання страхових внесків до Накопичувального фонду, сумісного з системою електронних переказів банків;

прийняття законодавчих актів, необхідних для функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

призначення всіх членів Ради Накопичувального фонду;

проведення тендерів та укладання договорів з компаніями з управління активами, зберігачем та аудитором Накопичувального фонду;

набуття досвіду роботи системи недержавного пенсійного забезпечення;

забезпечення фінансування з державного бюджету втраченої частини страхових коштів у солідарній системі у зв'язку з перерахуванням частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

Первинна чиста вартість одиниці пенсійних активів на дату спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду дорівнює 10 гривням.

10. Призначення, обрання (делегування) членів правління Пенсійного фонду та Наглядової ради здійснюється за два місяці до закінчення терміну, визначеного абзацом другим пункту 12 цього розділу.

Для членів першого складу правління Пенсійного фонду встановлюються такі строки повноважень: трьох членів правління від кожної сторони - шість років та двох членів правління від кожної сторони - три роки.

Для членів першого складу Наглядової ради встановлюються такі строки повноважень: першого члена Наглядової ради від кожної сторони - два роки, другого члена Наглядової ради від кожної сторони - три роки, третього члена Наглядової ради від кожної сторони - чотири роки, четвертого члена Наглядової ради від кожної сторони - п'ять років, п'ятого члена Наглядової ради від кожної сторони - шість років.

11. Перше засідання Ради Накопичувального фонду скликається Пенсійним фондом і проводиться не пізніше як за один рік до дати перерахування частини страхових внесків до Накопичувального фонду.

12. Перетворення Пенсійного фонду в неприбуткову самоврядну організацію здійснюється відповідно до окремо прийнятого спеціального Закону. До прийняття відповідного рішення функції виконавчої дирекції Пенсійного фонду, її територіальних органів виконують відповідно Пенсійний фонд України та головні управління Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі і управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах.

(Абзаци перший та другий пункту 12 розділу XV замінено абзацом згідно із Законом [N 639-VI](#) від 31.10.2008 - зміни діють не пізніше ніж до 1 січня 2011 року)

У період до перетворення Пенсійного фонду України в неприбуткову самоврядну організацію він функціонує як центральний орган виконавчої влади на підставі норм цього Закону (крім норм, зазначених в абзаці шостому пункту 1 цього розділу) та Положення про Пенсійний фонд України, яке затверджує Президент України. Бюджет Пенсійного фонду України в зазначений період затверджує Кабінет Міністрів України.

Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців із дня набрання чинності цим Законом:

включити до складу правління Пенсійного фонду України не менш як по три представники від об'єднань профспілок та об'єднань організацій роботодавців - за пропозиціями відповідних сторін;

визначити уповноважений банк.

13. У разі якщо особа має право на отримання пенсії, щомісячного довічного грошового утримання відповідно до законів України ["Про Кабінет Міністрів України"](#), ["Про державну службу"](#), ["Про Національний банк України"](#), ["Про дипломатичну службу"](#), ["Про службу в органах місцевого самоврядування"](#), ["Про прокуратуру"](#), ["Про статус народного депутата України"](#), ["Про статус суддів"](#), ["Про судову експертизу"](#), ["Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи"](#), ["Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів"](#), [Митного кодексу України](#), [Положення про помічника-консультанта народного депутата України](#) та цього Закону, призначається одна пенсія, щомісячне довічне грошове утримання за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії, на який має право особа відповідно до зазначених законодавчих актів, та розміром пенсії із солідарної системи відповідно до цього Закону фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України.

(Абзац перший пункту 13 розділу XV із змінами, внесеними згідно із Законом [N 107-VI](#) від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду [N 10-рп/2008](#) від 22.05.2008)

У разі якщо особа має право на отримання пенсії відповідно до Закону України ["Про наукову та науково-технічну діяльність"](#) та цього Закону, призначається одна пенсія за її вибором. При цьому різниця між розміром пенсії, на який має право особа відповідно до зазначеного Закону, та розміром пенсії із солідарної системи відповідно до цього Закону фінансується за рахунок коштів, спрямованих із джерел, визначених Законом України ["Про наукову та науково-технічну діяльність"](#).

(Положення абзацу третього пункту 13 розділу XV "Прикінцеві положення" втратило чинність, як таке, що визнане неконституційним на підставі Рішення Конституційного Суду [N 8-рп/2005](#) від 11.10.2005)

Встановити, що з дня набрання чинності цим Законом, при призначенні пенсій відповідно до зазначених в абзацах першому і другому цього пункту законодавчих актів, заробітна плата для обчислення пенсії враховується в межах максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, що діяла на день одержання зазначеного заробітку.

(Положення абзацу четвертого пункту 13 розділу XV "Прикінцеві положення" втратило чинність, як таке, що визнане неконституційним на

підставі Рішення Конституційного Суду [N 8-рп/2005](#) від 11.10.2005)

У разі, якщо розмір пенсії, щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених відповідно до зазначених в абзацах першому і другому цього пункту законодавчих актів, перевищує 90 відсотків максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, оподаткованого доходу (прибутку), сукупного оподаткованого доходу (граничної суми заробітної плати (доходу), з яких справляються страхові внески (збори) до соціальних фондів, визначеної законодавством на час виплати пенсії таким особам, пенсія або щомісячне довічне грошове утримання виплачується у сумі, що не перевищує зазначений розмір. (Пункт 13 розділу XV доповнено абзацом згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

Виплата пенсій (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством), призначених відповідно до цього Закону та зазначених в абзацах першому і другому цього пункту законодавчих актів до введення в дію абзацу четвертого цього пункту, які перевищують розмір, зазначений в абзаці четвертому цього пункту, здійснюється без індексації та застосування положень частин другої та третьої статті 42 цього Закону та частини тринадцятої статті [24](#) Закону України ["Про наукову і науково-технічну діяльність"](#) до часу, коли розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової допомоги та пенсій за особливі заслуги перед Україною та інших доплат до пенсій, встановлених законодавством) буде відповідати розміру, визначеному в абзаці четвертому цього пункту.

(Пункт 13 розділу XV доповнено абзацом згідно із Законом [N 2505-IV](#) від 25.03.2005)

14. Установити, що гірничі підприємства зобов'язані сплачувати страхові внески, нараховані за відповідний базовий звітний період, не пізніше як через 28 календарних днів з дня закінчення цього періоду.

(Розділ XV доповнено пунктом згідно із Законом [N 364-V](#) від 16.11.2006; в редакції Закону [N 345-VI](#) від 02.09.2008)

15. Кабінету Міністрів України:

1) у тримісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції про приведення законів України у відповідність із цим Законом;

2) у тримісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції стосовно формування податкового режиму, який сприятиме запровадженню накопичувальної системи пенсійного страхування, та внесення змін до законів України щодо:

звільнення від оподаткування частини страхових внесків, що спрямовуватимуться до Накопичувального фонду;

звільнення від справляння податку на прибуток інвестиційного доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів;

включення до системи оподаткування доходів фізичних осіб, пенсійних виплат, що здійснюються за рахунок коштів Накопичувального фонду; звільнення послуг з управління пенсійними активами та їх зберігання від сплати податку на додану вартість;

3) у шестимісячний термін із дня опублікування цього Закону підготувати за участю Генеральної прокуратури України та Верховного Суду України і подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Кримінального кодексу України про встановлення кримінальної відповідальності за розголошення інформації, визначеної законом конфіденційною;

4) у шестимісячний термін із дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти і забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

5) протягом року після набрання чинності законом про недержавне пенсійне забезпечення підготувати і подати на розгляд Верховної Ради України проект закону щодо здійснення роботодавцями обов'язкових відрахувань до корпоративних та професійних недержавних пенсійних фондів за застрахованих осіб, зазначених у абзаці першому пункту 2 цього розділу;

6) після виконання умов, передбачених пунктом 9 цього розділу, подати на розгляд Верховної Ради України проект закону про запровадження відрахувань до Накопичувального фонду, визначення розміру та порядку їх сплати;

7) разом із проектом Закону України про Державний бюджет України на 2004 рік подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо сплати страхових внесків у фіксованому розмірі фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування (фіксований податок, єдиний податок, придбали спеціальний торговий патент), та членами сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності, а також пропозиції щодо вилучення із законодавства про спрощену систему оподаткування положень, які стосуються спрямування коштів до Пенсійного фонду України;

8) щорічно передбачати у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік за рахунок його загального фонду кошти для компенсації Пенсійному фонду України суми втрат від застосування спеціальної ставки платниками фіксованого сільськогосподарського податку у сумі різниці між коштами, сплаченими за спеціальною ставкою, та коштами, які були б сплачені при застосуванні ставки, визначеної в абзаці другому пункту 1 статті [4](#) Закону України ["Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування"](#). Для визначення сум такої компенсації та обчислення коефіцієнта заробітної плати (доходу) страхувальник (застрахована особа) розраховує суму страхового внеску як за загальною ставкою, так і за спеціальною ставкою, що відображається в обов'язковій звітності, та сплачує страховий внесок за спеціальною ставкою;

(Підпункт 8 пункту розділу XV в редакції Законів [N 1878-IV](#) від 24.06.2004, [N 2287-IV](#) від 23.12.2004)

9) щорічно передбачати в проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти для сплати Пенсійному фонду сум несплачених страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за відповідні роки служби щодо осіб, які не набули (не набудуть) права на пенсію за вислугу років згідно із Законом України ["Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб"](#) або осіб, звільнених з військової служби, які виявили бажання отримувати пенсію у порядку і на умовах, передбачених цим Законом;

(Підпункт 9 пункту розділу XV із змінами, внесеними згідно з Законом [N 3591-IV](#) від 04.04.2006)

10) у шестимісячний термін з дня опублікування цього Закону затвердити [положення](#) щодо методики розрахунку та порядку сплати сум несплачених страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування за відповідні роки служби щодо осіб, які не набули (не набудуть) права на пенсію за вислугу років згідно із Законом України ["Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб"](#).

16. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

Положення Закону України ["Про пенсійне забезпечення"](#) застосовуються в частині визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах і за вислугу років.

(Пункт розділу XV доповнено абзацом другим згідно із Законом [N 3108-IV](#) від 17.11.2005)

Погашення заборгованості зі сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що виникла до 1 січня 2004 року і не погашена в установленому законом порядку, здійснюється відповідно до статті 106 цього Закону.

(Пункт розділу XV доповнено абзацом третім згідно із Законом [N 3108-IV](#) від 17.11.2005)

Президент України Л.КУЧМА

м. Київ,
9 липня 2003 року
N 1058-IV